

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. I. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1808_93A-txt-shoot-idm124.pdf (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Til Justitsraad Pram.

- 1 **N**aar Solen er sjunken fra hvælvede Bue
Med ildige, straalende, blændende Glands;
Naar Skinnet afløser den mægtige Lue;
Da aabnes for henfarne Tider min Sands.
Naar Drauger omride de jævne Høie,
Da aabnes, da skuer, da funkler mit Øie,
Jeg vandrer blandt Guder, blandt Helte i Nord.
- 2 IJeg skuer, jeg grubler, jeg stræber at tyde
De Syner jeg ser ved det natlige Skin,
At tolke de underlig gribende Lyde,
Der tone saa høit i den susende Vind.
I Nutiden bundne, med Øiet paa Jorden,
De Høilærde fandt, at hver Tone fra Norden
Var raa og barbarisk og sværmerisk vild.
- 3 Jeg hørte o *Pram!* at Du her, som i Livet,
Fra Flokken Dig skilte og hørte mig blid;
At Du, hvem Naturen saa venlig har givet
En brændende Sands for den henfarne Tid;
Hvis Blik ei nedstirrer som naglet til Jorden;
Erkendte en Røst fra dit elskede Norden.
Nu ryst kun dit Hoved Du høilærde Flok!
- 4 v Jeg ofrer mit Liv og min Kraft til at reise
Paa Hedenolds Gravhøi en talende Sten,
Med Runer ombeltet, saa høit den skal kneise
Paa *Valhals* Ruiner, paa *Heltenes* Ben,
Om *Nornerne* unde mig Livet at friste,
Om *Odin* mig lærer de Stave at riste,
Saa dybt dem at grave med Sands og med Kraft.
- 5 Den stander paa Høi, kan ei glimrende prale
Som Marmor med farvede Striber og Glands,
(Om *Kampen i Nord* bør en *Kampesten* tale,
Dens Herlighed fattes af dybere Sands.)
Den vakler endnu uden Støtter, kun matte,
Kun enkelte Runer paa Fladen jeg satte;
O tør jeg vel Ædle! tilegne Dig den?
- 6 vJeg tør det, thi Stenen har *Hedenold* baaret,
De splittede Stykker jeg samlede kun,
Og *Hedenolds* Skjalde har Runerne skaaret,
Jeg renser kun *Mosset* fra Trækkenes Bund;
Og Stenen, som *Norriges* Klipper har baaret,
Og Runer, som *Norriges* Skjalde har skaaret,
Dem tør jeg og hellige *Norriges* Pram.

Med sand Høiagtelse

af

Forfatteren.

Fortale.

Hvad Nordens ældste Indbyggere have troet om Guderne, om et Liv og en Livsyttring, høiere og stærkere end Menneskets, er en Umulighed at bestemme, da Vi ikke engang vide Noget om Deres Oprindelse eller Liv. Vel har Man troet, i de gamle Sange at finde Spor af en *forodinsk* Religion; men snart har Man her taget senere Tillæg for at være det *Ældres* Levninger, og snart har Man forvildet sit Syn, ved at tro: at den Odin, Man tænker hidkommet ved Kristi Fødselstid, dannede en *ny* Gudelære.

Saa meget er vist, at *Asalæren* er den ældste nordiske Gudelære, Vi mægte at beskue, og saa tiltrækkende det for vor Nysgerrighed kunde være, at vide, om denne Læres Skaber har i Fremstillingen af sine Ideer benyttet noget forhaandenværende Stof, og hvilket, saalidet troer vi, at en Undersøgelse herom kunde, ifølge sin Natur, lede til *noget*, end sige til noget *vigtigt* Resultat.

Jeg mener, at baade kan vor indre Sands tilfredstilles, og det Historiens Forbillede som i Mytologien bør søges, findes, ved at skue hen paa *Asalæren*, der i fem store Akter udfolder det herligste Seiersdrama, som avledes og kunde avles hos en dødelig Digter. En Ahnelse heraf var det, som tvang de Faa, der stirrede ind i gamle Nord, til at bekende: at der mellem Norges Klipper havde engang staaet et Tempel for Guddommen skønt og betydningsfuldt. Dog, De troede mismodige, at Templet var gennem mere end et Aartusende saaledes knuset og nedbrudt, at selv dets Omrids ei mer kunde gives. Mængden, endog af de Studerende i ædlere Betydning, troede Dem paa Ordet, og Følgen blev, at mange nordiske Videnskabsmænd, der kendte hver Blomst i Arkadiens Have, næsten studsede blot ved *Ygdrasills* Navn. En *Bartholin* og *Suhm*, en *Sandvig*, *Gräter* og *Herder*, en *Thorlacius*, *Abrahamsen* og *Nyrup* bøde vel, Hver paa sin Vei, deres Landsmænd standse, skue og be undre, men det var næsten som Røste i Ørken. Dette kan synes unødigt, men er dog saare forklarligt, naar Vi betænke, at de faa Mindesmærker om Nordens Gudeliv, der ligesom ved medfødt Kraft trodsede Ødelæggelsen, gennemlevede Tiderne og naaede Os, vare *alle* vanhædede, medens *nogle* endog vare Opløsningen nær; at den hellige Taage som omgærdede dem, og maaske ofte reddede dem fra Ødelæggelse, nu tilslørede den bevarede Herlighed, og at *hin* derfor maatte gennembrydes, før *denne* kunde skues. Man maatte slet Intet kende til de almindelige Mennesker, naar Man skulde behøve at ty til Erfaringen, for at faa at vide, at næsten Alle vendte sig bort, at De som bleve staaende og stirrede ind i Mørket, vare de Faa, som enten grebes af enkelte dybe Toner, eller, ved at vandre fortrolig mellem Asers Altre og Nordens Helte, begeistredes for de ukendte Guder. Nordens Historiker og Oldgrandsker følte saaledes stedse en, vist ofte dem selv uforklarlig, Interesse for Nordens Gudelære, men De kunde ikke forplante den, fordi den, ifølge sin Natur, kun var til for *Dem*.

Dog, om ogsaa Taagen gennembrødes og adsplittedes, maatte det dog, formedelst de fleste Menneskers Krav paa let og hurtigt Nydelse, gaa sent med Erkendelsen af gamle Nord, naar ei tillige xen stor og yndet Digter gjorde dets Guder og gudlige Helte til Genstande for sin Anskuelse, og saaledes tvang alle dem, der vilde nyde Hans Kvad, til at kende dets Genstande.

Evald digtede sin *Balder*, og en dunkel Ahnelse af Nordens Herlighed udtaler sig gennem Digtet; men Skjalden stod selv *udenfor* den Verden Han vilde fremstille, og derfor kunde Han ogsaa fattes af Dem der stode *udenfor* den.

Den mandige *Pram* fandt, at *Thor* vel dog saa lidt anderledes ud i Naturen, end der, hvor Han maatte staa og slaa sine Visetriller; Han saa Nordens Kraft fremtræde i *Stærkodder*, og det har mangengang smertet mig, at Han vendte sig fra

Den Muse, som Oldtidens nordiske Skjalde
Beaanded til fri og ukonstlede Sang
Om Heltenes Kamp, naar de kække betvang
De bjerghøie Jetter - - - - -

fordi Han, skuende trindt sig i en forkælet og udmarvet Tid, maatte med sørgelig Sandhed udbryde:

Din buldrende Røst ingen Lykke vil gøre.
Hvo vil vel Din dundrende Tordenlyd høre?
Man flyer Dig med Angst, eller agter Dig ei.

I Digterfortvivlelse vendte Han sig til den *simple Forstand*, og skønt Han havde formeget Digtexirisk i sig, til ei ofte at bortvise denne Snillets kolde og barske Tugtemester, saa lukkede Den dog Hans Øie for de herlige Syner, der ellers, paa den Punkt Han stod, udentvivl maatte aabenbaret sig for Ham.

Hvad skal Man sige om de Øvrige som høre til den Periode, man stundum ei rødmæde ved at kalde den danske Poesies *Guldalder*, maaske fordi selv det reneste Guld i den røvedes Glands og Vægt; Perioden, da Alle, som kunde føle, uden just at blive slaaet, som havde mere Vid end dem der havde mindre; som kunde

skrive et rimet eller rimfrit Vers, og til Nød en syngelig Vise; hilste sig selv og hinanden ret pyntelig som Digtere og Skjalde? Hvem skulde tro at Norden kunde vente sig Noget af Saadanne? Det kunde ei heller, men frygte sig for dem maatte Det desværre; thi Nogle af Dem vilde gaa i Evalds og Prams Spor, og forsynede sig til den Ende med større eller mindre Ladninger af Gudenavne og Fabelord. Naar De nu ret vilde vise sig i Deres Kraft, udstrøede De disse i Blinde, visse paa, at hvor det end faldt, vilde de finde lige rigtig Plads. Der sad de da, som Glasstumperne i de graa Vægge, og Aberne tyktes vel om den løierlige Glimmer; men Læserne med Sands for det *virkelig* Store og Skønne xii maatte have holdt op at være sig selv, dersom de ei med Væmmelse havde vendt sig bort fra slige mytologiske Broderier. Medens nu de priselige Sædemænd stode forfærdede og næsten forstenede over, at de kærnløse Skaller ei vilde vokse i Gruset og bære hundrefold Frugt, avledes den ulykkelige Fordom, at Nordens Gudelære vel maatte være en Orddynge uden Betydning, da den *vedholdende* og *upaatalt* fremtraadte som en saadan.

Baggesen, som trods alle de Hundeglam der senest forfulgte Ham, fordi Han endelig hævede sig til en ham værdig Punkt, og trods de *lumpne* Epigrammer, hvori usle Rimsmedde, som Hans retfærdige Svøbe rammde, søgte at trække Ham ned til sig; *Offentlig bør det siges, til Skændsel for den Nedrige som det rammer, at rimede Grovheder i epigrammisk Form *snige* sig om i Mørket, og søge at klæbe sig paa Baggesens, vor herlige Digters Navn. som trods alt Saadant, stod og staar som en Kæmpe mellem Dværgene, var formeget Digter, til at ligne Hine, der af Eddas Ord sammenkludrede sig Skamler, paa det Folk skulde tro: De vare store. Og dog (med Bedrøvelse erkender jeg det) maa Hans Brøde mod Nordens Guder næsten agtes større end Hines; thi Han xiii kunde fornærme, og gjorde det, ved at behandle Guderne som sin Eiendom, behænge Dem med Narrekappen og stille Dem frem til Latter for *Hoben*.

Saaledes stode vore Fædres Guder, vanærede og spottede, med affaldne Kroner og brækkede Septre, indtil Skjalden *Oehlenschläger*, jeg tør ei sige forbarmede sig over Dem, men vovede at oplede Dem der, hvor De stande i en Glands, ingen Skygge kan fordunkle og intet Slør bedække for *Digterens* Øie. Vel søgte Han Dem stundum der, hvor kun Deres *Genfærd* vare; vel iførte Han Dem stundum et Purpur, sprængt med Sydens Guld, som Hans egen konstige Haand virkede, fordi Han, ilende, ei saa Deres eget; men hvad Han ikke hidtil saa, vil Han sikkert engang se, thi Han *kan*, og skedte det end ikke, vilde dog den Pris evig tilhøre Ham, at have været den Første, der atter begejstrede Norden for sine gamle Guder, og iførte Dem en Dragt der forkyndte Deres Høihed. Enhver, som fik Øie for det stærke, underfulde Spil i *Vaulunds* Kvad; som fulgte *Thor* til *Jotunheim* og hørte Sagnet om Tidens Fødsel; som gennemskuede *Hakon* i Kraftens *Øieblikke* og lyttede til *Audens* dybe Toner; som vovede at se Spydets hærdes til Hødur, xiv og at høre *Mørkalfers* knusende *Kor*; Han saa Glimt, og hørte Lyde, som Han aldrig glemmer.

Virkelig frembrød ogsaa, da *Oehlenschlägers* Harpe klang, i de mere Udvikledes Barm en inderlig Længsel efter at kende Nordens Guder, og Vaabengnyet kunde ikke dæmpe, men fordoblede den snarere, som en udvortes Genlyd fra de svundne Tider, som *Stridskøguls* høie Stemme, der kalder Helte til Valhal. Man skuede trindt sig, efter en Vei til den Verden, hvori Digteren bevægede sig, og hvortil Nutiden stadig henpeger oftest som Fristed, sielden som Urbillede. Man fandt ingen, thi de Man kunde finde, førte enten slet ikke did, eller vare saa lange og besværlige, at Man, hindret af andre Sysler, mistvivlede om at kunne lægge dem tilbage. Virkelig var der ingen Vei til *Edda* uden *Edda* selv, thi *Suhm* havde blot samlet, og *Ville*, *Bastholm* og *Möinichen* havde forgæves søgt at lære Andre, hvad De selv ei vidste.

Priselig var den Hensigt, i hvilken Professor *Nyrup* (varm Ven af Asalæren, som af al Videnskabelighed) paatog sig Oversættelsen af den prosaiske *Edda*; thi vel er Denne kun Mytologiens Forgaard, hvori Mange saaledes forvildede sig, at De aldrig funde Templet selv, men naar xv Man der kun søger en *Standpunkt* og intet Blivested, da vil Man dog kunne føle sig Helligdommen nærmere. Skulde denne Oversættelse (med sin ikke heldig valgte Titel) derimod lede til den saare vrang Tro, at Man, ved at kende de deri indeholdne Fabler, ogsaa kendte Nordens Gudelære, som den i sin Renhed var, eller ogsaa kun, som den udtaler sig i de ældste Sange, da maatte alle Asalærens Venner inderlig bedrøves. Klogelig søgte Professoren at forekomme denne Ulempe, ved stadig at henvise til *Sandvigs* Oversættelse af den *poetiske* *Edda*; men om end langt flere Eksemplarer af denne vare ræddede fra Urteboden, *Jeg undrede mig længe over, hvorledes en Bog som denne, der ei er til Morskab, kunde være udsolgt; men min Forundring svandt da jeg hørte, at dette herlige Vidne om vor *Sandvigs* Entusiasme, Skarpsindighed og Flid var solgt – til *Makulatur*. gives dog kun Faa, som paatage sig Sammenligning, og end Færre, som kunne vurdere Forskællen, og uddrage Resultatet om Bygningernes særegne Stil. Dette er saameget vanskeligere, som Sangene uden al Kritik ere stillede ved *Siden* af hinanden, og, ved en ublid Skæbne, ganske blottede for Anmærkninger, uden hvilke de *Vigtigste* ei engang kunne læses med Behag, mindre fattes xvi af Dem, der ei gjorde Nordens Gudelære til Studium.

En, under visse Betingelser populær, Udsigt over Nordens Mytologi, med bestemt Hensyn paa de senere Forvanskninger som *saadanne*, synes at være det eneste Middel til, baade at bibringe Flerheden et Oversyn, og sætte Dem istand til at nytte hine Oversættelser, og en saadan er det jeg søger at give. Hvorvidt jeg er Arbejdet voksen, maa Tiden lære; men at jeg har bestræbt mig for at blive det, haaber jeg Man vil se, og at det Studium jeg driver ei er noget *vilkaarlig* valgt, lære Man af et Blik paa mit Liv med Hensyn til Norden!

Det er kun bogstavelig Sandhed, naar jeg her gentager, at jeg fra min Barndoms Dage ei erindrer nogen mere levende Smerte end den, jeg følte ved at læse hos *Hvitfeldt*: at Vi Intet vidste om de gamle Gu der. Det

var, som om jeg paa engang gennemrystedes af Ahnelsen om Deres Herlighed, og af Spaadommen: at Deres *Liv* skulde, i sin Tid, vorde Betingelsen for *mit*. Aarene henrunde, men mellem de mest fremmede Sysler, i Skolestøvet og de akademiske Ledebaand, kunde jeg dog aldrig glemme de underlige Toner, der gennem Thors og Odins Navne havde saa tidlig xvifæstet sig i Sielens Øre; *hisset* hørte jeg med inderlig Glæde *Suhm* fortælle de mange Sagn om Nordens Guder, og *her* greb mig en Vennehaand, som ledte mig hen til de vise Oldinge: *Snorro* og *Saxo*, i hvis Spor jeg da henvandrede mod Eddas mystiske Skov.*Dig, min tidligere Ungdoms *eneste Ven*, *Peder Nikolai Skougaard!* Dig var det som ledte mig. O! kendte Flere, som jeg, *din stærke Aand*, dit dybe og omfattende Blik i Nordens Fortid, din næsten overmenneskelige Flid og Udholdenhed, da vilde de bede med mig: at Videnskaben dog ei for stedse maa have tabt sin Yndling!!! Paa underlige Stier førte Nornerne mig ind i *Den*, og i de senest svundne Aar var gamle Nord, med sine Guder og Helte, den Verden, hvori jeg, næsten udelukkende, bevægede mig. At fremstille *hvad* jeg saa, *som* jeg saa det, skal være mit Livs Sysse; at oplade den mytiske Verden for mine Landsmænd og *vidne* om hvad jeg har set, er den negang mit Øiemed.

Jeg havde besluttet, ei at fremlægge Resultaterne af mine *Undersøgelser*, før jeg kunde fremlægge disse *hele*; men *mange* Grunde bestemte mig til at fravige min Beslutning, og *nogle* ville være nok til at retfærdiggøre Frafaldet. Om ogsaa min Granskning *kan* endes før mit Liv, xviii vil jeg, som er uden al Frændskab med Plutus og Hans Yndlinge, dog neppe nogensinde vorde istand til at fremstille *den* i videnskabelig Form; men blev endog dette muligt, vilde dog en saadan Fremstilling kun være for Faa.

Til Nordens Mytologer har jeg en Bøn, og det er den, at De ei ville bryde Staven over mig, om De end ikke sielden føle sig fristede dertil! Jeg stræbte at beskue *Edda* ved sit *eget Lys*, og Grundene, hvorfor jeg afviger fra mine Forgængere, maa jeg, næsten overalt hvor de ei ligge i Fremstillingen selv, blive skyldig. Dersom det undes mig, at leve *nogenlunde* udelt for min Granskning, og da at kunne meddele den, skal jeg stræbe at betale denne min vitterlige Gæld, og *først da* dømme Man mig! At det *Enkelte* trænger til mange nærmere Bestemmelser, erkender jeg selv, og at den første og tredie Afdeling *her* kun ere til for den *andens* Skyld, haaber jeg er klart.

Men, hvad skal jeg svare en *Adelung* og Hans Jævninge, der tør mene, at vor hele Gudelære blev til i de senere Aldere, da Skjaldene hendreve de lange Vinteraftner ved at udspække en Del af Kristlæren med allehaande Fabler?

xix At Tydslands Smaasiæle, fulde af Nasionalismens urene Bærme, stedse med misundeligt Øie skelede til Nordens genfødte Guder, var saa naturligt, at Man aldrig ændsede det, men hørte gennem Gräter og Herder det høreværdige Tydslands Broderjubel. Da derimod en *Adelung*, der eier et vist (maaske ikke lidet) Navn, nedlader sig til at være Ordfører, trykker sin Myndigheds Segl paa længe glemte Usselheder, og ved de uværdigste Fordreielser søger at kaste Sandsynligheds Skin paa de urimeligste Paastande,*Kun et Eksempel vil jeg anføre. *Adelung* opstiller Nordens Gudelære omtrent som den *svagsynede Dalin*, med den Grille at ville smedde den til Kristendommen, *fortolkede* den, og nu tilføier Han: Dette er lige efter *Vøluspa* (!!!) og at Ingen skal tro, det er mit Værk, vil jeg henvise til *Dalin*, lettroende Ihukommelse, som netop har samme Fremstilling og beviser (?) hvert Led, af *Edda* selv. Er dette Uvidenhed eller Skamløshed, eller en Blanding af Begge? Sikkert det Sidste, thi *Adelung* kan aldrig have læst *Vøluspa*, og snakke saa om den. da nødes jeg til at svare Ham i hans Eftersnakkere, hvad salig Thomas Bartholin fordem svarede Huet paa Originalen til *Adelungs* Kopi: mendaciorum congeriem paucis lineis effutitam redarguere proclive esset, si odiosæ controversiæ xxinsistere luberet. Vil Man sige, at saadant Svar er ei humant, da har Man *maaske* Ret; men sandt og fortjent er det, og Humaniteten (saaledes som den almindelig forstaaes) er saalangt fra at være min Afgud, at jeg meget mere agter den for en honningblandet Gift, der, udstrømmet fra den vrangne Oplysning, truer at søvndysse det *Ædelste* hos Mennesket: glødende Varme for det Hellige og Sande; thi vist maa denne stundum yttre sig som dyb Foragt for det Usle. Vil Man derimod undskylde *Adelung*, som Han undskyldte *Snorro*, og sige at Han, langt fra at tro, det var Sandt Han skrev, kun skrev det for Spas, da antager jeg med Glæde denne Mening, og tør tro, at en saadan Gætning er fordelagtigere for Hans end for *Snorros* Eftermæle.

Til Beroligelse for de redelig Tvivlende, tør jeg paa det bestemteste erklære, at enten avledes Nordens Oldtid af hine Guddomme, der stande og røre sig saa kraftelig i Eddas stjernelyse Nat, eller ogsaa har en *Gud* selv skabt det harmoniske Livs *Billede*, hvis Træk ere adspredte i Islands Sagaer, og samles, som Straalerne i en Brændpunkt, hos *Snorro* og *Saxo*; *Mennesker* kan kun lyve i *Tiden*, en *hel Tid* mægte de ei at fremlyve.

xxi At selv Romerne have erkendt den fuldkomne Modsætning, hvori Nordens Religion stod til hver anden bekendt, og meget vel fattet den Punkt, hvori Forskællen egenlig hviler, sees tydelig af det tit anførte, men vel ei noksom begrundede Sted hos Lukan, hvor Han tiltaler Barder og Druider saaledes:

Solis nosse Deos et cæli numina vobis
Aut solis nescire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis. Vobis autoribus, umbræ
Haud tacitas Erebi sedes, Ditisqve profundi

Pallida regna petunt: regit idem spiritus artus
Orbe alio: longæ (canitis si cognita) vitæ
Mors media est. Certe populi quos despicit arctos
Felices errore suo, quos ille timorum
Maximus, haut urguet leti metus. Inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis: et ignavum redituræ parcere vitæ. *For Læsere der ei forstaa Latin vil jeg til
Husbehov oversætte Stedet som findes i Lucans Pharsal. lib. 1. v. 452-62.

Guder og Himmelens Hær af *Eder allene* erkendes,
Eller forborgne de blev for *Eders Øine allene*,
Der hvor I bygge saa dybt udi Skov i de lønlige Lunde.
Troer Man Eder, da ei til Erobi Taushed neddale
Skyggerne, ei til Plutos omdunklede Rige;
Men i en Verden paa ny hvert Ledemod kraftigen rører
Aanden endda. Hvis I ved, hvad I synge da vorder kun Døden *Midten* af Livet.
Nordstjernen skuer en Slægt, Vildfarelsen selv er dens Lykke,
Ikke af høieste Frygt den trænges, af Frygten for Døden,
Villig den styrter i Sværd sig, trodsende Døden saa modig,
Niding er den, som et Liv vil skaane der atter fornyes.

xxiiKunde Lucan have udtrykt sig anderledes efter at have studeret Nordens Kvad og Sagn?

Valkendorfs Kollegium

den 28de Octb, 1808.

1

Indhold.

	Side
<i>Indledning.</i> Om Eddaerne som den nordiske Mytologies Kilder	1-12
<i>Første Afdeling.</i> Om Guddommenes Mængde, Navne, Inddelinger og gensidige Forhold	13-30
<i>Anden Afdeling.</i> Om Asers og Jetters Ophav, Liv, Kampe og Undergang, eller den egenlige <i>Asalære</i>	31-150
<i>Tredie Afdeling.</i> Om Livsformerne og deres gensidige Krydsning, samt om Gudernes Eiemon og Tilnavne, eller den egenlige Fabellære	151-205

xxiv

Asalæren er en omstyrtet Bygning, og kun enkelte Støtter finde Vi, mere eller mindre hele i Gruset. Vi have Ret til at ordne det Hele efter Dem, men længe maa Vi prøve, før Vi med Sikkerhed kunne bestemme det gensidige Forhold og anvise Alt sin rigtige Plads.

Gerne rækker Nordboen Prisen til Grækeren, naar der spørges om Figurernes Bestemthed og det udvortes Smykke, men er Talen om indvortes Kraft og høieste Betydning, da peger Nordboen rolig paa *Ragnaroke*, og Grækeren maa tie.

Om Asalæren.

1

Indledning.

Her kan ikke være Sted for en historisk og kritisk Undersøgelse om den nordiske Gudelæres Kilder; men en Udsigt over dem og deres indbyrdes Forhold kan og bør gives.

De lade sig henføre til trede Klasser:

De ældste Sange eller den saakaldte Sæmunds (den poetiske, rytmiske) Edda.*Udgivet tildels af den magnæanske Kommission og oversat af Sandvig.

En Samling af mytologiske Fortællinger og poetiske Navngivelser, eller den saakaldte Snorros (den prosaiske) Edda.*Udgivet af Resen og Gøranson og oversat af Nyerup. Hertil bør ogsaa henføres hvad som findes hos Saxo og Snorro, da de begge sees at have havt gamle mytologiske Sange for sig.

2 Sagaerne og de senere Skialdekvad.

I deres Helhed afgive disse, som før er anmærket, et vigtigt Bevis for Gudelærens Virkelighed som et Helt; men naar man af dem vil øse Kundskab om Gudelæren i det Enkelte, da maa man gaa frem med yderste Varsomhed. Dette er allerede klart deraf, at Forfatterne, hvad Tro de saa end havde, brugte Asalæren ligesom de græske Digtere deres Mytologie, enten til Ordbram, eller som Redskab til at opnaa og motivere noget som laa uden for den; men det sættes uden for al Tvivl, naar vi se hvorledes de have brugt denne selvtagne Ret.

Da mine Undersøgelser hidindtil egenlig kun have omfattet Eddaerne som Hovedkilder, vil jeg i min Fremstilling holde mig næsten udelukkende til dem, og derved skaane baade mine Læsere og mig selv for mangt et usselt Eventyr. Kun hvor nogen Oplysning til den gamle Edda kan findes i de mig bekendte Sagaer, Saxos og Snorros Skrifter, vil jeg tage Hensyn paa dem.

Sæmunds Edda.

Med dette Navn betegnes en stor Del Sange af mytologisk og historisk Indhold, der udstamme fra saare forskellige Digtere og Tider. En af disse burde adskilles ganske fra de øvrige, beskues, nydes og forklæres aldeles for sig selv, og hvem, blandt dem der kende det allermindste til Edda, ved ikke at jeg kun kan mene

Vølu Spa (Volas Spaadom).

Dette mageløse Digt, hvori hvert Ord har Betydning, er det eneste, som i sig selv bærer et uimodsigeligt Vidnesbyrd om at være udsprunget dybt inde i Hedendommen, førend Sandsen for den høie Lære tabtes. En viis og hellig Vola af Heimdals og Nornernes Slægt, træder frem i Valguders Sal, begynder med Tidens underlige, forborgne Fødsel, glider hen over det store Drama, hviler sig tre Gange: paa Idas Slette, ved Urdas Brønd, og paa Banetuen hos den nedsiunkne Baldur, værdiger ikke Jordlivet et Blik, men iler hurtig til sit Maal; forkynder i de dybeste Toner Guders Fald og Tidens Undergang, og peger da saa blidelig hen paa det herlige Liv, der gennem Død skal udvikle sig af Tidernes Kamp.

Ei kan det undre nogen, uden den som intet kan beundre, at et vist helligt Slør udfolder sig over disse dybe Hemmeligheder, og var der nogen anden ren Kilde, hvorefter vi kunde øse Kundskab om de gamle Guder, da vilde jeg kalde det en Formastelse at hæve Sløret; thi hvem tør tale? naar Vola byder med sin dybe Stemme:

4 Tier, tier,
Alle Væsner,
Større, mindre!
Vil jeg Valfader!
Dig fremtælle
Gamle Frasagn.

Hvem tør i Ord ville forklare det, hvorom hun med Føie spørger Guder:

Forstaa I det eller ei?

Derfor ginge Aar hen før jeg vovede at bringe et vanhelligt Lys ind i den majestætiske Nat. Jeg stod og

lyttede til Volas Kvad. Alle Guder stode trindt mig, og jeg kendte dem, uden at kunne male et af deres Træk. Kun hvad de ikke vare, vidste jeg, og derfor blev jeg grebet af den inderligste Harm, da mit Øie, længe bortvendt fra de tomme Skygger man gav deres Navne, atter faldt paa en saadan. Jeg stræbte at udtale min Beskuelse; men det var, som om min Uskyldighed tabtes, da jeg vilde aabne Helligdommen, mit Syn var forsvundet, og en dunkel Ahnelse, en forvirret Erindring var alt hvad jeg havde tilbage.*Lidet om Sangene i Edda (Minerva September 1806). Jeg maatte nu vandre den tunge, vaklende Gang fra den svundne, ubevidste Nydelse, til fuld Bevidsthed.*Om Asalæren (Minerva Mai 1807). Neppe staar jeg endnu saa dybt i Helligdommen som sjeengang stod, og stode mine Læsere der saaledes, da kunde jeg fristes til at kaste Pennen; thi de vilde paa den Punkt nyde ethvert Syn Digteren kunde tolke; men da det ei er saa, vil jeg stræbe i talende Lyde halv at bevare Volas hviskende Aandepust, og lade Billedets Omrids blive synlige for dem, der ei kunne skue det i sin Herlighed.*O I Høilærte! som alt skeldte mig for Sværmer, som vel her ville kalde mig latterlig, barnagtig Sværmer, fordi jeg ei kan tale om Guddommen, om dens Aabenbareelser i Historien og Livet med samme Kulde som I, skaaner mig for Eders Beklagelser! Tro I at Herder er mere forstandig, da gaaer hen og hører hvad han talte om den af ham dog kun lidet kendte nordiske Profetinde! Selv han vover at kalde hende Poesiens Urda. Forstaa I det eller ei?

Vist nok burde Gudelæren, saaledes som den heel og sluttet i sig selv fremtræder hos Vola, fremsættes uden al Indblanding eller Afbrydelse, og da følges af de senere Digtninger, som en ten maa være en Udvidelse af Volas Vink, eller et Intet. Efter denne Lov havde jeg fuldendt en Udsigt over Asalæren, da jeg troede at opdage, at en behagelig Beskuelse af hele Billedet som det kan være efter Vøluspas Grundrids, der ved gik forloren. Ved den Fremstilling jeg nu har valgt, udsætter jeg den gamle Digtning for at sammenblendes med den senere; men i et Arbejde som nærværende troer jeg det var nødvendigt, og den opmærksomme Læser har jeg stræbt at bevare for Skuffelse.*Mærkeligt er det at alle de mytologiske Digte, Voluspa ene undtagen, ere kritisk udgivne. Man sagde at det var allerede udgivet, og kaldte saaledes for et Øieblik Resens og Gøransons Forhutlinger, Udgaver, værdige et saadant Digt, der som den sande Edda (alle de andres gamle Oldemoder) burde staaet i Spidsen. Da imidlertid enhver mytologisk Undersøgelse der skal have noget Værd, maa begynde og ende med dette Digt, saa vilde den Arnemagnæanske Kommission fortjene vores og Efterverdenens varmeste Tak, ved at udgive det med al den Kritik, der endnu (uvist hvorlænge) kan være mulig. Høit og offentlig tilbyder jeg herved al den Medvirkning til Værkets Fremme der staar i min Magt. Vil nogen kalde det ubeskedent, da gøre han det! Enhver har sin Talebrug.

Det i Ælde og Vigtighed nærmeste Digt er:

Hyndlas Sang

Freyas elskede Otter skal kæmpe med Angantyr, og som det synes skal deres Ætstorhed afgøre Striden.

Freya rider ved Nat paa Gullinbørste til Biergkonen Hyndla for at høre Ottars Slægt opregne. Her indføres vi i Nordens høie Helteskare, der, udsprunget fra Guderne, spreder sig fra Halogaland til Rinens fjerne Bredder.

7Mod Slutningen optræde Heimdal og Loke, og det var udentvivi denne Del (som vist er meget ældre end det Foregaaende) Fædrene kaldte den korte Vøluspa. Med Rette kaldes den saa, thi ved Siden af Forklaringer over enkelte Vink i den gamle ligger Spiren til den nyere Digtning og dybt er Hyndlas Blik, skønt det ei er saa dybt som Volas.

Her (paa Overgangspunkten) er det interessant at se, hvorledes de nyere Digtninger udsprungne af en Tragten efter at udfylde Vøluspas Omrids, der nødvendig maatte afpræge sig mere og mere betydningsløs, ligesom disse mere og mere hylledes i Mørke.

Kampen mellem Aser og Jetter lod sig, uden at tabe Betydningen, dele i flere Kampoptrin, der igen sattes i en vis Tid. Saaledes opstode Myterne om Thors stjaalne og genvundne Hammer, om Freies ulyksalige Kærlighed, om Thors første Strid med Midgardsormen, og mange flere, som dels ere gan ske gangne forlørne, dels have efterladt sig Spor i den prosaiske Edda. De nævnte Optrin ere fremstillede i Digtene: Tryms Kvæde, Skirners Reise og Hymers Kvæde, hvoraf især det første og sidste udentvivi temmelig sildig have faaet deres nærværende Form; men sees tydelig at være byggede paa ældre Sange.

At Aserne maatte staa og falde med Baldur saaes af Vøluspa, og Digterens Fantasi havde det frieste 8Spillerum naar han beskuede Asernes nødvendige Stræben efter at beholde Baldur, og deres grændseløse Sorg over hans Død. Saaledes avledes sikkert mange Digte, hvoraf vi nu kun eie det eneste: Vegtams Kvæde, Indholden af et andet i den prosaiske Edda, og maaske Brudstykker af et tredie i Odins Ravnegelder. Dette sidste Digt er nemlig saare mørkt og man maa næsten mistvivle om nogensinde at udlokke dets Betydning. Det troes i Almindelighed at være meget nyt, baade for Stilens Skyld, og fordi det mangler i de ældste Afskrifter. Dette beviser imidlertid intet, da dets Stil endnu mindre ligner den ny end den gamle, og dets tætte Sluttelse til Aserne peger ganske bestemt hen paa en ægte Hedning som Forfatter. Dog, udfindes Indholden engang, afgør vel Striden sig selv og indtil saalænge er den unyttig. Jeg vil i nærværende Arbejde slet ikke bruge det.

Ægisdrekke eller Lokasenna er en Fortælling om et Gæstebud hos Jætten Æger, hvor alle Guder uden Thor, med mange Gudinder vare samlede, og om alle de Forhaanelser Loke ved denne Leilighed udøste mod Aser og Asynier. Snart kunde man tro, at en Kristen her havde benyttet sin Kundskab i Mytologien til at gøre Guderne latterlige, men da dette Digt dog synes at staa i et Slags Sammenhæng med nogle andre Digte, kommer man maaske Sandheden nærmere ved at tro det digtet af en Kristen efter et ældre Kvad. Harbards Sang indeholder et saare upoetisk Skænderi mellem Thor og en Færgekar, som maaske skal være Odin; men om end Grundideen kan tilhøre en ældre Digter, er dog det hele udført i en saa slet og lav Stil at det ingen Opmærksomhed fortjener.

Allerede tidlig vendte nogle Digtere sig til Naturen og stræbte at knytte den fastere i det Enkelte til Guderne. Saaledes opstod den egentlige Fabellære der har mere eller mindre Betydning, eftersom Digterens Blik var dybt eller spillede paa Overfladen; thi saaledes sluttede hans Digtning sig enten til Gudernes indvortes Liv, eller blot til deres Navne og udvortes Tilværelse. Af hvad Slags de faa Glimt Vøluspa har, ere, behøver ei at siges, men begge Slags finder man i Vafthrudnismal og Grimnismal. I det første forestilles Odin at prøve sin kløgt med den kyndige Jette Vafthrudner, og i det sidste fortæller Odin hos sin Fostersøn Geirrodd (som ved Friggas List er lokket til at hænge ham mellem to Ilde) meget om Ygdrasill, Asernes Borge, Valhal og sine Tilnavne.

Alvismal fortæller om en Dværg, som vil giftes med Thors (mon Gudens) Datter. Thor er bange for ham, men faar ham til at spille Natten med at udtømme sin Visdom (Navne paa samme Ting i mange 100bekjendte Tungemaal) og den første Morgenluft driver ham atter ned i sit Bierg.

Fjølsvinsmal synes at høre halv til Gude og halv til Fabellæren; men da det er meget mørkt, maa vi for det første lade det hvile.*Den inderlige Følelse, der opløder dette Kvæde, har jeg stræbt at lade udfolde sig i Bemærkningerne over *Signe* (Minerva Juni 1807.)

Havamal indeholder især Fædrenes Klogskabslære uvist fra hvilken Tidsalder, og har som saadant meget Værd, men her kunne vi blot tage Hensyn paa Myten om Poesiens Oprindelse der synes at have forvildet sig herind, men staa maaske dog paa sit rette Sted. Den sidste Deel af Havamal kaldes Runekapitlet, hvori Asemanden Odin fortæller hvorledes han lærte Runer og til hvad Nytte disse ere.

Et Sidestykke hertil er Gros Galder, hvor en død Vola lærer sin Søn de galdrende Runers Brug.

Allerede i Hyndlas Sang fremstilles Heltelivet som en Fortsættelse af Gudelivet, og de senere Skjalde kvad i samme Aand om de store Helteslægter; men paa Islandsk eie vi nu kun heraf Sørgedramet Volsunger og Niflunger.*Stoffet er for en Del det samme som i Tydskernes Liet der Niebelungen og en Del af de handlende Personers Navne møde vi atter i 3die Part af Heliodenbuch vom Rosengarden zu Vormbs; men den himmelvide Forskiel ei blot i Farveblanding men selv i Grundideen skal jeg stræbe at gøre beskuelig i en egen Afhandling, hvis det undes mig at ende denne saare interessante Undersøgelse. De nordiske Digte som behandle denne Genstand ere af saare forskelligt Værd. De ere hidtil utrykte, og maaske prøver jeg paa at lade denne skønne Digtning genfødes som et Heelt.. Dog hører Grottesang som lærer Frode Fredegodes Skiebne nogenlunde hid.

11

Snorros Edda.

Under dette Navn have vi et Noget om hvis Omfang eller Sammenhæng man ei er enig. Paa nærværende Standpunkt kan denne Strid være os ligegyldig da det her er os nok at vide, at denne Samling (formodentlig fra det 12te eller 13de Aarhundrede) fremstiller en Mængde mytologiske Sagn dels blot som saadanne, og dels som de der indeholde Grunden til Tingenes poetiske Navne.

Der er ingen Tvivl om at jo Forfatteren eller Forfatterne have hel igennem brugt ældre hedenske Sange, men Kristne have de været, og derfor brugt Sangene i flæng, da alt Hedensk jo maatte være urimeligt, og kunde ei tabe ved at sammenmænges.

Imidlertid maa man gøre nøie Forskiel mellem den første Del: Gylfeginning og den anden Skalda eller den poetiske Ordbog.*Sagnet om Gylfe som kom til Aserne og lærte megen gammel Visdom, hvilket Forfatteren har brugt som Vehikel for sine Sagn, er vist meget gammelt.

12Forfatteren til den Første har saa nogenlunde fulgt Voluspaerne og af de andre eddiske Digte kendt Vafthrudnismal, Grimnismal, Skirners Reise og maaske Havamal. Skaldas Forfatter har derimod bygget bestandig paa senere Digte, hvoraf 3 især ere bekendte under Navnene Hakonarmal, Thorsdræpe og Idunnas Rov.*Hakonarmal er Hakon Adelstens Ligsang af Ewind Skjaldespiller, oversat af Sandvig i hans Sange fra det ældste Tidsrum. Af Digtene om Thor og Idunna som skulle være af Tjodolf hin Hvinverske og en Eilif have vi

kun Brudstykker.

Maatte jeg nu kun være heldig nok til med sikker Haand at lede mine Læsere gennem det halvoplyste Mørke op paa den høie Standpunkt, hvorfra der skues ud over Norden i sin Herlighed, og hvor man med Lethed deler Digternes Syner!

Dette vilde glæde mig saa meget mere og renere, som det ikke er en Løn jeg søger for mit Arbeide, thi det er sin egen. Gennem kendte og kære Egne vandrer jeg saa gladelig hen. Hvert Skridt vækker dyrebare Minder i min Siel, og hver Skridt viser mig ny sødtduftende Blomster som Øiet ei kunde se saalænge det stadigt hængte paa Egenes Toppe.

Dem som med Sindbad *Aladdin 389. erklære Fødderne for langt fornuftigere end Hovedet, fordi de holde sig saa kønt ved Jorden, raader jeg at glæde sig ved deres gamle Traad og ei begynde Vandringen til Hedenold; thi der, hvor Alt svæver i den høieste Flugt og kun stundom berører Jorden for at knuse den, staa de lettelig i Fare for at falde, og maa i al Fald kede og forarge sig saare, men det vorde deres egen Skyld! Dixi et liberavi animam.

13

Første Afdeling.

Om Guddommenes Mængde, Navne og Forholde.

- nec cohibere parietibus Deos, neque in ulla humani oris speciem assimilare, ex magnitudine caelestium arbitrantur. Lucos ac nemora consecrant, Deorumque nominibus appellant *secretum* illud, quod sola reverentia vident.

Saa nøie har Tacitus kendt Nordens Ide om Guddommen, at Alt hvad der efter et nøie Studium af vore gamle Sange kan siges herom, maa som Kommentar slutte sig paa det allertætteste til hine indholdsrige Ord.

14At Odin, Thor og de Flere ere blevne dyrkede under det fælles Navn af Aser, er bekendt; men Ingen, som trængte noget ind i Mytologien, vil tro, at de, (uden maaske i den allersidste Tid) ere blevne ansete for de høieste Guddomme.*Hvad Ordet As betyder, er man ikke enig om, og man har søgt at udlede det af Græsk, Ebraisk, Arabisk &c. Det rimeligste er vel at erkende dets Slægtskab med ans som hos Ulfilas skal betyde en Herre eller Halvgud. Islænderne antage Navnet indført af Mennesket Odin og udlede det fra Asien; men skønt det ei var saa urimeligt, findes dog adskilligt, som strider derimod. Gerne vil jeg tilstaa, at Læren om den Ældste og Høieste (Alfader) hørte paa en Maade til de Hemmeligheder, som efter Mennesket Odins Tid kun af Faa erkendtes tydelig og derfor i de gamle Sange behandles med en synderlig Varsomhed; men vi behøve ei smaalig at sanke Vidnesbyrd, da hele Asalæren vidner om det fulde Herredømme, som Nornerne (Urd, Verand og Skuld) Alfaders vise Døttre, udøvede over Aserne.

I den korte Voluspa siger Hyndla, at der skal komme En større end den Største, men Hun tør ikke nævne ham, fordi Han ei kommer førend Odin er slugt i Ulvemødet.

Grunden til Hyndlas Frygt og Grunden hvi et Slør næsten overalt halv bedækker Alfaders Tilværelse, bør maaske allerede tildels søges hos Asalærens første Digter som frygtede for at nedsætte Tidens Guddomme alt for meget, hvis han ret tydelig fremstillede det Forhold hvori han saa dem til Alfader; men den nærmeste og mest virkende laa upaatvivlelig i Mennesket Odins Bestræbelser efter at sammenblende Asodin med Alfader.*Voluspa betegnes Alfader ved Navnene Fjolner, (den Skiulte) og Fimbultyr, (den overmaade store Gud), hvilken sidste ogsaa i Runekapitlet udtrykkelig adskilles fra Odin. Odins Dyrkere troede da vel at fortørne ham, ved tydelig at udsige deres Tro paa en Høiere; men at de alligevel havde den, sees tydelig af hele Voluspa, og mest beskuelig i Baldurs Død, der jo dog aldrig kunde fundet Sted, dersom Aserne havde naaet den høieste Magt. At Ragnaroke ei heller kunde kommet, naar der ei var en Stærkere end de Stærke er ogsaa klart, og om man end (for at paastaae et Paradoks) vilde sætte den Urimelighed, at Nordboen, der i Valhal vilde se sin Kraft fordoblet, dog tilsidst fandt Glæde i at dræbe sig i sine Guder; saa kunde man det dog ikke, uden ganske at forkaste Volas Vidnesbyrd om det Modsatte.*Det berygtede Sted hos Vøla om Tilstanden efter Ragnaroke

Da kommer den Rige til Herredømmet
Den Stærke foroven
16 Som alting styrer
Og Sager dømmes
Og hellig Lov giver
Som skal evig vare

vil jeg ganske se bort fra; thi om den historiske Kritik end ikke fordømte det, vilde jeg dog anse det for falskt, da Vola aldrig kunde sagt det saaledes, hvis hun vilde sagt det. Dog, det er ikke det eneste falske Vers Völuspa har. Turde man tro at Forfatterne af Rolf Krakes, Alfs og Hervarar Saga havde kunnet og villet gaa ud af den Tidsalder hvori de stode, og ind i den de skulde skildre, da havde vi Beviser paa, at Rolf, Bjarke, Heidrek og flere havde giennemskuet Odin, som Rolf kalder den utro Ødelæggelsens Søn.

16 I det første Kapitel af den prosaiske Edda tales meget tydelig om Alfader, men man genkender straks den kristelig forklarede mosaiske Kosmogoni og kan da ikke tvivle om, hvorfra denne Alfader er hentet, skønt det naragtige Træk er tilsat, at han før Verdens Skabelse var hos Hrimtusserne.*Jeg troer at dette hele Kapitel, eller i det mindste hvad der angaaer Verdens og Menneskets Skabelse kommer fra en yngre Haand, da Forfatteren ellers maa have paa det bestemteste modsagt sig i et Aandedræt. Sagnet om Alfaders Ophold hos Hrimtusserne, skal maaske forstaaes om Freden mellem Aser og Jætter i Tids Fødsel.

17 De Guder som omtales i Völuspa ere

Odin *Man har Forklaringer nok over alle disse Navne, kun Skade at de fleste ere lidet tilfredstillende! Ved given Leilighed skal jeg anmærke de rimeligste.

Thor
Frei,
Vidar
Hødur
Baldur
Heimdall
Vala
Loke
Hæner
Lødur

de to sidste nævnes ved Menneskets Skabelse, og Hæner endnu engang efter Ragnaroke, uden at man ved, hvad man skal gøre med dem, da de ellers ei sees at have nogen Betydning.

Njord

nævnes baade i Vaftrudnismal og Grimnismal,

Brage
Forsete

i Grimnismal og den Første i Lokasenna,

Tyr

i Lokasenna og maaske i Hymiskvide.

18 End nævnes

Magne i Vaftrudnismal og Harbards Sang
Mode - - - - Hymiskvide
Uller i Grimnismal og Vegtamskvide
Ve og Vile i Lokasenna
Meile i Harbards Sang.

Naar man erindrer hvad før er sagt om Sangenes Forhold til hinanden, da indsees let at kun de som nævnes i Völuspa ere i Asalærens ældste Periode agtede for Guder, og man burde vel endda undtage Løke, Hæner og Lødur; men længe har det vel ikke varet før Njord, Brage og Tyr ere optagne i Samfundet.

Forsete er kun Balders Skygge Mode og Magne (Kraft og Styrke) Thors Sønner, kun en Fremstilling af Thors Egenskaber Uller maaske kun et af Odins mange Navne, maaske ogsaa den samme som Vale, der og kaldes Ale.

Meile er ei Talen værd og om Ve og Vile skal handles paa sit Sted.

Af Asynierne omtaler Vøluspá kun Frigga som Odins Kone og Baldurs Moder, samt Sigyn som Lokes Kone, uden at tillægge dem mindste Indflydelse. I Grimnismál omtales Saga (Fortællingen) Skade Njords Kone, og Freia den eneste af Asynierne, der (som Njords Datter og Freis Søster) har nogen Betydning.

19 Rinda nævnes som Vales Moder i Vegtamskvide. Lokasenna har foruden disse endnu

*Sif Thors Kone
Idunna Brages
Gerda Freis
Gefion*

Af disse har kun Gerda og (skal man tro den prosaiske Edda) Idunna en vis Betydning.

I Fortalen til Grimnismál omtales Fulla som Friggas Æskemø og Sendebud, Skirner i Skirners Reise som Freis Ven og Gesandt, Beigver og Beila i Lokasenna som Hans Tienestefolk, men det behøver vel neppe at anmærkes, at alle disse Personer skabtes af Digterne i det Øjeblik, de vilde bruge dem.

Den prosaiske Edda har alle de nævnte Guder, undtagen Hæner og Lødur; men nævner som de tolv paa hvilke man skal tro: Odin, Thor, Balder, Njord, Frei, Tyr, Brage, Heimdal, Hødur, Vidar, Vale, Uller og Førsete.* Da her ere Tretten, er det ei let at sige om En skal udskydes, og hvem, eller om Odin skal fraregnes. Allerede Hyndla siger at der foruden Baldur vare elleve Aser; men hvem de vare, vil jeg i det mindste ikke her undersøge.

20 Foruden de nævnte Asynier har den prosaiske Edda

*Eir
Fulla
Hnos og Gersemi Freias Døttre
Sjofn
Lofn
Var, Vør
Syn
Hlyn Friggas Sendemø
Gna ligeledes
Snotra
Sol Mundilfars Datter, som kører Solvognen
Bil en Pige, som Maanen tog til sig
Jordan Thors Moder.*

Jeg tør ikke sige at det er umuligt, at en Del af disse Kvinder som nævnes her og i de nyere Sange af Edda kan være blevne dyrkede henimod Kristendommen da

den gamle
Halv misforstaade, halv forglemte Lære
Var sandt Afguderer;

og da man stræbte ligesom at erstatte i Vidden hvad der var tabt i Dybden; men rimeligt er det imidlertid, at den kristne Forfatter har givet mangan en Kammerpige og Føitenymfe tilligemed personifiserede Figurer Plads blandt Asynier, uden anden Hjemmel end at deres Navne fandtes i en af de gamle Sange.

En saadan Embedsuddeling, som fandt Sted hos Romernes og i det mindste de senere Grækere Guddomme, opdages der ei mindste Spor af i de gamle Sange, og den kunde ei opkomme blandt Nordens Guder, førend de (egenlig talt) vare forgaaede. Naar man imidlertid beskuer dem, opdager man snart en Forskel, der er saa stor, at Odin med al Føie fremsætter den som en Gaade for Vaftrudner, den kloge Jette. Nogle Guder ere blot Kraft og kaldes Aser, medens Andre, forudvidende, milde og elskværdige mangle Kraften ganske, eller dog for største Delen.

Det kan, for den der ved hvad Ide han maa forbinde med Nordens Guddomme, ved første Øiekast synes underligt; men neppe feiler man ved saaledes at løse Gaaden: En stor Digter, enten opvokset paa Norriges Fjeldtinde, eller maaske (men ogsaa kun maaske, *fordi* han har tabt sig i Tiderne og lever kun i sit Værk) kommet did fra fjerne Lande, skabte Asalæren med sin høie Betydning. Dog, snart fandt han, hvad han maatte finde, at de blot stærke Guder ei kunde elskes af Menneskene, at Aserne, stedse kæmpende mod Jetter, stedse sysselsatte med at forsvare deres egen Trone, ei kunde have Øie for Menneskenes Trang, om det end havde staaet til dem at afhjælpe den. Derfor skabte han en temporær Guddom, der skulde sammenknytte Himlen og Jorden, der havde Hjerte til at føle med de Dødelige, og Visdom til at skænke dem gode Gaver. Frei, (den Elskværdige) blev Udtrykket for denne Digting.* Saxo fortæller at Frø var Gudernes Statholder og det er ikke urimeligt, at heri ligger Spor af hin gamle Myte; thi om man ogsaa vil ganske henføre det til Menneskeguderne, bliver Sporet der ligefuldt.

Faa, eller mange Aldere (thi hvem kan maale i Natten?) henrunde, og fra Østen kom en anden Digter, mer forstandig og mindre ren, med sin stolte Skare. Han og hans Følge tillagde sig Odins og de øvrige Guders Navne, eller gave maaske Guderne sine, og vilde holdes for deres Repræsentanter paa Jorden. I de følgende Tider sammenblandes de af mange med Guderne enten fordi de selv havde stræbt til dette Maal, eller fordi Hoben troede i dem at se sine Guder nedstegne, hørte Gudernes Tungemaal i de melodiske Vers, og saa i Runerne Kraftens og Visdommens forunderlige Aftryk.

Odin fandt stærke og milde Guder sammenvoksede, men dog saaledes, at den eller de sidste kun vare 23 til for Menneskenes Skyld. De Stærke havde eller finge af ham Navnet Aser, og de Milde kaldte han Vaner, fordi han fandt at de lignede Vanernes (Grækernes) Guddomme. Denne Adskillelse var da til før hans Tid, og han gjorde den kun tydeligere; men det er ikke urimeligt at han gik videre, og tillagde Guderne en langt strængere Personlighed end de fordum havde; thi det var nødvendigt, naar han og hans Følge vilde ansees for dem, eller endog kun for deres Billeder.* Udentvivl hører det hid hvad Saxo fortæller om Mitothin, at han ligesom adskilte Guderne ved at bestemme at hver skulde dyrkes for sig: eis vota communiter nuncupari prohibebat, discreta superum cuique libamenta constituens. .

De egenlig stærke Aser vare Thor, Vidar, Hødur, Vale og senere Tyr. Odin har for sin Kløgt næsten bortgivet hele sin Kraft.* Dersom der var nogen tilstrækkelig Grund til at antage Thor for Nordens ældste Guddom, vilde man allerede deraf kunne slutte at de gamle Guder vare Udtrykket for den blotte Kraft, som er det eneste der udmærker Thor, og man begreb da, ogsaa paa den Maade, hvi Thor er den eneste der før Ragnaroke strider mod Jetterne; men der er neppe nogen Grund, og det anførte Faktum forklares paa det bestemteste af Asalæren..

24 Vanerne ere Njord, Frei og Freia.

Njord styrer Templer og Ofringer, og bringer Menneskenes Bønner til sine Børn, af hvilke Frei sørger for de Dødeliges udvortes Velfærd, imedens hans Søster den hulde Freia lader en Draabe af Kærlighedens udtømmelige Væld nedrinde i deres Bryst, for at Ahnelsen om Gudernes salige Liv, og Længselen efter det, kan der undfanges. Hende er det da ogsaa som i sin Herlighed aabenbarer sig for Skjalden, og skænker ham den rene Beskuelse af Kærlighedens forborgne Væsen, der paa den vidunderligste Maade udtaler sig gennem hans Toner.

At Frei ene var i Begyndelsen Udtrykket for denne hele Digtning, paa det sidste Træk nær, synes vist, men uvist er det om Njord og Freia vare til før Mennesket Odin kom.* At Frei var til før Njord, sees ei allene deraf at hin og ikke denne nævnes i Vøluspa; men ogsaa deraf at de Gamle kaldte Frei baade Odins og Njords Søn, hvorved de dog tillige vilde betegne hans dobbelte Natur, som en i Kraften meddelagtig Van. Snorro siger at Odin satte Njord, Frei og Freia blandt Guderne.. Rimeligt er det imidlertid at Menneskene snart følte en uimodstaaelig Trang til at have i Himlen et ømt kvindeligt Hierte der var 25 mere aabent for deres Udtømmelser, og mere villigt til at skænke dem Trøst og kærlig Husvælelse.* Man tro ikke heri at finde Fædrenes Kraft nægtet eller nedsat! Just det var Nordens høieste Triumf at dets Sønner, midt i deres høie Trods knælede for Kærligheds Alter, ret som de haarde Klipper der vel spotte al Styrke; men lade sig dog saa villig gennemgløde af Solens hede Straaler.

End ere Baldur, Heimdal, Loke og Brage tilbage, og da de tre første ei blot nævnes, men omtales med Vægt i Vøluspa, uden dog at kunne henføres enten til Aser eller Vaner, synes de ved første løselige Øiekast at ville nedrive den hele Bygning. Dog er det ingenlunde saa. Kun beder jeg foreløbig erindret at Navnene As og Van (som mindst det sidste) ei udstamme fra den gamle Digter, men rimelig fra Odin, og brugtes siden næsten i Flæng. Først nu, da Vi stræbe at se bort fra al senere Sammenblanding er det, at de Nævnte af Nødvendighed ei passe for Navne der aldrig tilhørte dem.

Med dyb Anskuelse skildrede Digteren Baldur, da han lod Frigga sige:

Du est det Baand, der sammenholder Valhals Krands
Et farveløst, beskedent Baand, som holder sig
Forborgent under Løvet's friske Blomsterpryd,
Ja som vil overtale Øiet til at tro,
At det er Krandsens Urter selv som holde sig.

26 Thi naar man beskuer Aserne i deres fulde, herlige Kraft, da fristes man virkelig til at tro, (hvad de ville Vi skulle troe) at de staa ved sig selv, og først, naar Vi efter Baldurs Død se dem vakle og endelig segne, udmattede, mordtrætte, paa Vigrids Mark, lære Vi hvad han var for dem. Da først forstaa Vi, hvorfor Vola kalder ham Valhals Vogter, fordi han nemlig var det Værn, der maatte fjernes førend Valhal, (Aseres Helligdom) kunde angribes og svækkes. Ei var det Styrke der gjorde ham saa vigtig, men den høie Godhed og Renhed, for hvilken han var Udtrykket, slyngede sin Straalekæde trindt om Guderne, saa ingen Jettstyrke kunde trænge igennem, og Aser aldrig trættes.* Det kunde maaske efter dette synes dobbelt underligt hvi Baldur kaldes Odins Søn; men jeg skal siden udvikle den dybe Grund hvi Thor, Baldur, Hødur og Vidar af Vola kaldes, og i Sandhed ere Odins Sønner..

Heimdal kaldes i de nyere Digte snart en Van og snart en As, netop fordi han var ingen af Delene. Vøluspá lærer os at han er af en forborgent Natur, kvæder en betydningsfuld Sang under Ygdrasil, der hvor Aen nedstyrtet paa Odins Øie og at han skal i Ragnaroke vække Hærfaders Helte til Strid ved Gjallarhorns Lyd. Hyndla lærer os at han fødtes af ni (sammenrillende, solbeskinnede) Jomfrubølger, at han voksede ved Urdas Kraft og Soneblodet. I Grimnismal siges han at sidde rolig paa sin Borg og drikke glad den klare Mjød, uden altsaa at tage Del i Asers Kamp mod Jetter. Det Mørke heri skal paa sit Sted forklares, og naar vi samle alt, hvad der i de gamle Sange siges os om Heimdal, da vorder Slutningen at han vogter saavel Urdas Brønd og Norner selv for Aser, som Bifrost Bro for Jetter, og holder saaledes uvillig Vægtskaalen mellem de stridende Kræfter.

Loke er aldrig dyrket som en Gud, og selv den prosaiske Edda nævner ham først efter at have opregnet de Guder der skulde troes paa, som En der taltes med Aserne. Nøie maa vi i Øvrigt skelne mellem denne Figur som den findes i Vøluspá, og som den fremtræder i de nyere Sange. Hist er Loke blot Jetternes onskabsfulde List, brugt som Redskab af Norner; men hvad han siden blev for Digterne skal vorde udviklet i det følgende.

Brage nævnes i Grimnismal som den ypperste Skiald, og jeg kan ikke tvivle om at han skylder Mennesket Odin sin Tilværelse, da denne vel maatte forgude Poesien, som den der fra enhver Synspunkt skænkede ham sin Guddom.

281 den prosaiske Edda er det først at bestemte Forretninger tillægges Guder og Gudinder, hvad enten det nu bør ansees som Produktet af Asalærens Fordærvelse og Glemsel hos sine egne Dyrkere, eller for det blotte Aftryk af den kristne Forfatters Kundskab til Romernes Mytologi.

Odin er Valgud og Gedefader, Thor er Styrkens Gud, Baldur Godhedens, Njord Vindens og Havets, Fri Frugtbarhedens, Brage Poesiens og Maalsnildes. Heimdal er Asers Vægter. *Hvad jeg i Grimnismal oversætter Guders Vogter, fordi Betydningen af Heimdals Tilværelse endnu kan forudsættes kendt, bør her hede Vægter, thi saa dybt er han sjunken. Han siges ellers her at kunne se paa 500 Graders Afstand og at være saa lydhør og klog at han kan høre Græs gro. Deraf den gyldne Sentents, der endnu er i Folkemunde. Vale Gud for Krigen, Tyr for Krig og Visdom, Uller for Jagt og Holmgang, Førsete for Retfærdighed.

Brages Kone Idunna, der gemmer nogle Æbler hvoraf Guder udbide en evig ungdom, burde vel egenlig hede Lægekonstens Gudinde; men imidlertid tillægges dette Embede dog Eir. *Maaske befatter Idunna sig kun med Guder, lig de fornemme Doktere fordom, og lader Eir have Menneskene, som Barbersvende havde Prakkerne fordom. Gefion er Mørs 29 Gudinde, Freia Kærlighedens, Sjøfn ligeledes, Lofn Brudenattens, Var Edens (især mellem Elskende). Vør Visdommens og Nysgerrighedens. *Nogle ville at Var og Vør ere een. Da de Begge ere Intet, fortjener det ingen Omtale. At her tales om en Gudinde for Nysgerrigheden, kunde ellers snart lede til den Tanke at Fædrene ginge saavidt i Galanteriet, at de end ei turde andet end anse Kvinders Arvesynd for guddommelig. For at bevise, at jeg ingenlunde er saa ugalant, som jeg, til min ubodelige Skade, ansees for, vil jeg tilføie, at den Kærlighed til Nyt der er parret med Visdom, paa ingen Maade udholder Sammenligning med den ædle Videlyst, hvis Genstand er skandaløs Kronik, eller andre reelle Ting i den virkelige Verden. Men vi leve da ogsaa i en oplyst Tidsalder. Syn Dørvogterske og Stokkekvinde, *ad modum, Stokkemand. Hlyn Friggas Vennevogterske, Snottra Vids og Blufærdigheds Gudinde, Skade Jagtens.

Min Mening herom har jeg oftere sagt, men vil her tilføie, at den prosaiske Edda har mindre Uret i sit Hvad end i sit Hvorledes. Det Meste af hvad den siger om Guderne (Tyr's Visdom paa det bestemteste undtagen) kan gerne tillægges dem, kun ei som Udelukkende. Saaledes kan f. E. Njord gerne raade for 30 Vind og Bølger, da Han hører til Vanerne, som styre Menneskene i alle fredelige Forholde; men han er derfor ligesaa lidet Æolus eller Neptun, som Thor er Jupiter, fordi Torden er hans Døn naar han ager hen over Skyerne i gnistrende Færd. *Allerede gamle Saxo ivrer strængelig mod dem, der indbildte sig at genfinde Romernes Guder i Norden. Hvem som ei vil tro han gjorde det med Føie, efterse selv de Sammenligninger der ere prøvede mellem Nords og Syds Guddomme og dersom han da, efter at have set, at En af vore ligner Alle og Ingen, endda kan tro paa Asers og Vaners strænge Individualitet, som Personer og Embedsmænd, saa - gerne for mig!

Det Meste af hvad der tillægges Gudinderne, forsaavidt de ei ere blotte Terner, kan tillægges Freia, og mange af dem ere kun poetiske Udtryk. Saaledes kaldte f. E. sikkert en Digter den første ulmende Kærlighed Sjøfn, den første Nydelse Lofn og straks bleve to ny Gudinder. *Ligesom Fulla vist skylder Fortalen til Grimnismal sin Tilværelse og Guddom, saaledes blev maaske Eir Lægekonstens Gudinde, fordi hun i Fjølsvinsmal nævnes blandt Menglads (maaske Frejas) Møer som det i Nøden er godt at paakalde.

Asalæren.

Efterat Vola i sin høitidelige Indgang har budet Taushed omsvæve den hellige Slægt i Valguders Sal, medens hun for den lyttende Valfader selv udfolder de gamle Sagn om Livets tvende Morgenrøder; begynder hun saaledes:

Jetter jeg mindes
Tidlig fødte,
Mindes jeg Verdner
Ni, og det rene
Navnstore Træ (Ygdrasil.)

Da fødtes Tiden,
Da Ymer leved,
32Ei Sand var, ei Sø,
Ei kølige Lunde.
Ei fandtes da Jord,
Foroven ei Himmel
I Afgrund var Gab,
Men Græs var der ei.

Ymer sættes da som det første Levende, og hvorledes han blev til, i det Materien udviklede sig selv til Liv, lære vi i Vaftrudnismal, hvor han kaldes Aurgelmr (den Urgamle.)

Edderdraaber
Fra Elivaga
Udsprang, da vokste
Og blev en Jette.
Ved Gnistens Varme
Fra sydlig Verden
Fik Rimfrost Liv.

Ikke var Ymer Gud (siger den prosaiske Edda) skønt han nemlig fremtræder som det første Levende, thi han var ond som al hans Æt, der kaldes Hrimthurser, og det maatte vi allerede vide, naar vi se at han var den levende Edder. Straks blive Børs Sønner, (Aserne) til uden at Vola siger os hvorledes, og kunde hun vel sagt det? men vi kunne dog vel ikke tvivle om, at Fjolners (Alfaders) Børn 33have et Udspring, væsenlig forskelligt fra de onde Jettens.*Fjolner (den Skjulte Tilhylede) er et af Alfaders Tilnavne i den prosaiske Edda, og kun han kan menes dermed i Vøluspa. At Odin i Grimnismal tillægger sig dette Navn, er en Følge af den alt omtalte Sammenblanding.

Det anførte Vers lærer os, at Fædrene ansaa Livet for et Produkt af Kontraksionens og Expansionens Vekselvirkning, saaledes, at hin (Kulden) indeholdt det egenlige Stof, og denne (Varmen) det egenlige Livsprincip. Selv Guderne fremkomme (efter den prosaiske Edda) paa samme Maade, thi af den optøede Is blev Koen Ødumla, fra hvem de stammede. Hvad det var som tøde Isen, siges ei, men at det var Solens Straaler og ei Muspels Gnister, indsees let.

Kunde vi endnu tvivle om Asers og Jettens modsatte Oprindelse, da maatte vi dog holde op, naar vi se hvoraf Hine skabte Verden; men her vil jeg lade en nyere Digter træde op som troligen fulgte de gamle i Fremstillingen af Alts Ophav.

Utgardeloke træder saaledes pralende frem for Asathor.*Thors Reise til Jotunheim 63-66.

34Husk! Jetterne er Jetter
Og det fra Arilds Tid.
Før Aserne de leved
Med megen Vælde stor
Da ikke tænkt var blevet
Paa Mjølner og paa Thor.

I Verdens første Tide
Før Nogen Lyset saa,
Var Gab i Afgrund vide,

Men endnu intet Straa,
Mod Norden Is og Taage
Da laa i Niffelhjem
Fra Muspels sydre Laage
Foer Ild og Gnister frem.

Da mødtes Hedens Vinde
Med Rimfrost i den Grav,
De blanded sig derinde
Og der blev Draaber af,
Ild monne Kulden dæmpe,
Og Kulden atter Ild,
Deraf fremstod en Kæmpe,
Den stærke Ymer vild.
Da svarte Tjalfes Herre:
Lad mig kundgøre mer!

Jeg skal dig vist gengælde,
Fortælle Sagnet tro.
35Da ved Alfaudurs Vælde
Blev til Audumbla Ko.
Hun slikked Rim af Stene,
Da sprang vor Stamme god
Af kolden Kraft ei ene,
Men og af Kød og Blod.

I kolde, stille Kræfter
Sig blanded rørigt Liv
Da Bure blev, derefter
Blev Bør, som tog en Viv.*Efter den prosaiske Edda hvoraf dette er laant, kaldes hun
Bestla Jetten Bolthorns Datter..
Af Eders Kæmpe-stamme
Hel skøn og mild at se,
Deraf sprang frem i Flamme
Gud Odin, Vil, og Ve.

— — — — —
— — — — —

De første Asidrætter
Var dem at knuse Jer
Vi Ymer snart mon dæmpe,
han ei vor Kraft modstod.

— — — — —
— — — — —

Vi kasted ned med Torden,
hans Krop i Svælgets Grav
36Deraf Vi skabte Jorden,
Af Blodet Jordens Hav,
Da blev til Bjerge fjerne
Hans Ben med megen Gru,
Og Skyer blev hans Hjerne
Der drømmer den endnu.

Hans tykke Øienbryne
Blev sat i mangel Rad
Deraf blev snart tilsyne
Den store Midgards Stad.
Hans hvælvet høie Pande
Vi spændte ud derpaa.
Da Himlen mon opstode
Den farved Freia blaa.*Grimnismal hvoraf dette om Verdens Skabelse er taget, har ei
dette sidste Træk, saalidet som det der slutter forrige Vers.

Den prosaiske Edda fortæller, at alle Jetter, undtagen Bergelmer som reddedes paa en Baad, druknede i Ymers Blod, og selv i Vaftrudnismal findes dunkelt Spor af dette Sagn; men det Hele synes at være en Kopi af den mosaiske Syndflod, saameget mere som Bergelmer (der endog skal betyde Bjergoldingen) synes at

være Noahs Frænde.

37Udspændt var Himlen og bygget var Jorden, men kold og kraftløs laa den der, indtil

Sol fra Sønden
Straaled ned paa
Kolde Stene.
Da blev Jorden
Trindt bevokset,
Grøn af Urter.

Sol, Maane, og Stjerner fore vildt omkring i den høie Æter uden at kende deres Plads eller Kraft, men Guderne gave dem Plads paa den nybygte Himmel, ordnede deres Gang, og frembragte derved Morgen og Middag, Tusmørke og Aften, Ny og Næde til Aarets Regning. Derpaa samlede Aser paa Idas Slette, byggede Huse og Støtter høit i Sky, smeddede Guldet, spillede i Vangen og vare glade. De gyldne Tavler, som Gudernes Forstander havde eiet, som vare beskrevne med Fimbultyrs Runer (Alfaders Villie) kastede de fra sig, og savnede dem ikke (eller angrede ei deres Tab) førend der komme trende Møer meget mægtige, de vise Norner som udginge af Søen under Ygdrasil, skare paa Skjolde og bestemte Alles Skebne.*Alt dette er bogstavelig efter Voluspa.

38

Nornernes Fødsel.

- 1 Fra høibygte Himle,
Fra guldtakte Gimle
Saa Alfader ned.
Paa yndige Sletter
Gik Aser med Jetter
I syndige Fred.
- 2 Nedstyrter, udsletter
De syndfulde Jetter!
Saa Alfader bød.
Men troløse glemme
De Alfaders Stemme,
Og Jetternes Død.
- 3 De hamre nedfalde,
Og Slagene gjalde
I gnistefuld Damp;
Men Aser ei hvæsse
I rygende Esse
De Sværde til Kamp.
- 4 Af Guldet de smede
De Ringe saa brede
Til Jettemørs Arm.
I blomstrende Enge
De rede sig Senge
Ved Jettemørs Barm.
- 5 39Af Fjeldet udslide
De Marmoret hvide
Sig hæver en Borg
Paa Hynderne bløde,
De glemme al Brøde
De kende ei Sorg.
- 6 Af Vrede da brændte
Alfader, og vendte
Sit Øie fra Jord.
Det sortner, det gjalder,
Og Hornet omfalder

Paa Asernes Bord.

- 7 De blegne, de skue
Mod Himmelens Bue
Den rødmer som Blod,
Det syder, det kvælder
En Kilde udvælder
Af Ygdrasils Rod.
- 8 Nu Solen fremluer,
Og glad sig beskuer
I speilklare Sø.
Af Evigheds Svøbet
Udstiger trekløvet,
Treenige Mø.
- 9 40Urd, Verand, og Skulde
De Strænge, de Hulde,
Som styre hver Old,
Let dandse henover
De trillende Vover
Med Griffel og Skjold.
- 10 Da riste, da syng
De Søstre i Klynge
Et underligt Kvad:
(Til Nornernes Sange
Da lytte saa bange
De Aser i Rad.)
- 11 "Vi vare, da Livet
Blev taget, blev givet,
Udvælded af Død.
Det Tagne skal stivne
Det misbrugte Givne
Skal renses i Død."*Disse Linier stande som Prøve paa den Stil hvori jeg agter at
genreise Volas Tempel!

Vel maatte Asers Glæde spildes ved Norners Fødsel; thi som halvvækkede af en dyb Slummer skuede de forvirrede trindt sig i ængstelig Forventning om de Ting som skulde ske.

De raadsloge (siger Vola) om nogen Straf ventede dem for onde Raad eller om Glæden atter vilde favne dem. Selv kunde de ei løse Gaaden; men den løstes frygtelig for deres Øie, da Gulveig (sendt af Norner) kom til Hars Sale, og veiede de gyldne bortkastede Tavler. Hun viste dem, hvi de bleve, og hvad de gjorde, da de byggede en Verden og gjorde sig selv til Guder.

Rasende løfte de Hende paa de skarpe Spyde og kaste Hende i brændende Ild; men forgæves – Tre Gange brændt, tre Gange genfødt, lever Hun end, bruger Galder og Seid, og vækker stedse bangere Ahnelser hos de rige Guder. Det er den onde Kvindes Glæde. Aser følte at de nu havde brudt Freden med Jetter, og de ginge til Raadstol for at høre, hvem der havde smittet Luften med Blod, og farvet Spydsodden, der end var Mø, i Jetters Afkom (Gulveig). Thor var ilsindet, taalte ei at høre Sligt (at kræves til Regnskab for sin Id) og da brødes Eder og al den Forening; som var giort mellem Aser og Jetter. Frem sprang Odin, og skød i den fremvældende Jetteskare; (der kom at hævne Gulveig) men haard blev Striden, brudne bleve Asers Borgemure, og mordspaaende Vaner nedtraadte Idaslettens Herlighed.*For den som delte min Beskuelse af Baldur, vil maaske her et Spørgsmaal opløfte sig; men Han vil udentvivl finde det besvaret, ved at erindre at de Borge der stode paa Ymers Krop vel kunde styrtes af Jetter, skønt Baldur var hos dem. Om de her nævnte Vaner skal jeg andensteds tale –

42Trængt og raadvild vover Odin sig til Urdas Brønd, at søge Kløgt hos Heimdal, dens Vogter. Han faar den; men dyrt maa den betales. Sit ene Øie maa Han pantsætte, paa det Han ei skal se formeget, og med Blodet udrinder Hans Kraft.*Nornerne kunde ikke ville at Jetter skulde seire, og det vilde de, hvis Odin ei havde faaet kløgt. Derfor fik Han den; men tabte, i det Han troede at vinde mest..

Klog skaber Odin Dverge, og lader dem flytte Gudeborgen fra Jorden til Himmelen*Vola siger at Dværgene flyttede Borgen fra Uroligheds Høi til Sværddalen (Valhal). Bifrosts luende Bro befæster sig mellem Ham og Jetter, og Han drømmer sig tryg.

Nu stod Jorden aaben for Jetter, og Dværgene trængtes ind i de haarde Fjelde, ja Hine synes endog at

have villet give Jorden en egen Slægt. De forsøgte om de havde Skabekraft paa Punkter hvor Plantelivet alt var tilstæde, men Magten til at løsrive dette fra Jorden og meddele det et bevægende 43Prinsip manglede dem, og Guderne Aflgir og Astgir (den Mægtige og den Elskelige) funde Ask og Embla end fængslede til Jorden

Lidet mægtende
Skebneløse,
Aand de ei havde,
Forstand ei heller
Skønhed, Tale,
Farve de mangled.

Alt gav Guderne dem saa de kunde stande som Skabningens Pryd; men ei var det uden Egennytte, thi de vilde skaffe sig Stridere i Ragnaroke.*At der ved Aflgir og Astgir forstaaes hvad Vi have kaldt Aser og Vaner, er tydeligt, og Vi kunne af Skaberne forklare, hvi Mennesket er en saadan Blanding af Kraft og Svaghed, ligesom den onde Villie er en Følge af Jetters Virken. Det følgende Vers i Vøluspa, hvor der siges at det var Odin, Hæner, og Lødur som skabte Mennesket er enten ganske uægte eller forhutlet da det foregaaende kun nævner Tvende. Den prosaiske Edda siger det var Odin, Vile og Ve, men nævner aldrig siden de to sidste. At det var Odin og Frei synes mig klart, men det vilde blive for vidtløftigt her at opspore Oprindelsen til Ve og Vile, Hæner og Lødur.

Nu er Menneskelivet begyndt, og naar Vi ene vilde følge Vøluspa, behøvede Vi blot at se Bal44durs Død og Lokes Fængsling, for at kunne vende tilbage til Menneskene, og med Øiet vendt mod Nastronds Kant se Ragnaroke forberedes; men da senere Digtere (der stræbte dels at udfylde og forklare Vøluspa, dels at gøre Kampen mellem Guder og Jetter mere beskuelig) have baade sat flere Kampoptrin før og efter Baldurs Død, og selv gjort denne Punkt med sine umiddelbare Aarsager og Virkninger til Genstand for deres Anskuelse, saa nødes Vi til at glemme Jorden en Tidlang og beskue de enkelte Digtninger paa den Plads de have givet sig selv.

Foreløbig maa jeg bemærke at jo nyere Digtningerne ere, desto mindre er deres Betydning, der svækkes og tabes tilligemed Sandsen for Volas Kvad, og derfor møde Vi i den prosaiske Edda saa meget der strider mod dets Aand, skønt Forfatteren har erkendt det som Grundvold og udvortes bevæget sig i det.

Da Loke spiller en saa vigtig Rolle i de senere Digtninger, saa er her Stedet hvor denne Figur bør træde nærmere hen for vore Øine. Digterne fandt ham i Vøluspa som Asers værste Fiende, angivet som Jetters Veiviser i Ragnaroke, halv sigtet som skyldig i Baldurs Død, og derfor bundet.

45 Alt dette syntes dem at pege hen baade paa en listig Natur og et nøiere Forhold til Aserne. De fandt Udyrene Midgarsorm og Fenris og vidste ei at give dem nogen mere passende Fader end Loke. En Følge af klar eller dunkel Forestilling herom, var det som bragte dem til at skelne mellem to Epoker i Lokes Liv: da han var Asers Ven, og da han blev deres Fjende.*I Hyndlas Sang er det egenlig Vi lære at kende Loke saaledes. Rimeligt er det ellers at Grunden, hvi man tænkte sig Loke, som den der engang var Asers Ven, laa temmelig dybt. Man stræbte nemlig saaledes at forklare sig Asernes Syndefald. Da Ymer var dræbt, tabte Jetterne Tilliden til deres Styrke, sendte Loke som Udtrykket for deres List, for at slutte Fred. Freden tilveiebragtes og Aserne forledtes til at skabe Verden. Loke delte deres Herredømme, og hjalp Aserne da Jettefreden brødes, 46indtil Nornerne skilte ham fra dem. Dette udtrykte de ved at sige at Loke blev Odins Fostbroder i Tids Fødsel..

Overgangspunkten var, da han avlede hine Udyr, og han kundgjorde sit Fiendskab ved at medvirke til Baldurs Død.

Den rytmiske Edda har kun et Kampoptrin før Baldurs Død, nemlig

Mjølners Tab og Generobring.

Da en Hammer først var blevet tillagt Thor som 46Kraftens Symbol*Vola kender naturligvis intet til denne Hammer. maatte Jetterne nødvendig stræbe at faa den i deres Vold, og derved ligesom lamme Gudens Arm, i det Øieblik Han udstrakte den for at knuse dem, og herom fortælles i Digtet: Tryms Kvæde saaledes:

Thor vaagner, og savner forfærdet sin Hammer. Af Vrede rystede det lange Skæg og Jorden dundrede under Haandens Slag, thi

As var Hammeren stjaalet.

Men Loke stander snild og hjælpsom ved hans Side, Begge gange de til Freias Sal, for at laane hendes Fjederham og oplede Mjølner. Vel vidste hun hvorom det gjaldt og sagde:

Laane den vilde jeg,
Var den end Sølv.
Give den vilde jeg,
Var den og Guld.

Fjederhammen susede. Da fløi Loke, til Han kom udenfor Asers Gaarde og indenfor Jetteverden. Drotten Trymer sad paa Høi, snoede Guldbaand til sine Hunde og jævne Hestenes Manker: I forstilt Uvidenhed spørger Han:

Hvor staar med Aser?
Hvor staar med Alfer

47Siden Du Ene
Kom mellem Jetter?

Og Loke maa bekende:

Ild med Aser,
Ild med Alfer.
Du har Hlorridas
Hammer forborget.

Ei nægter Jetten det; men forkynder at den er fjælet otte Mile i Jord og gives aldrig tilbage, uden Freia føres ham til Brud. Ei kan det være underligt, at Han vil sælge Hammeren for Freia; thi glemte Vi ogsaa hans Brønde, da vide Vi at Freia

Keiser hver en Dag
Den halve Val,

og hvilken Helteskare var da ikke tabt for Odin, naar hun kom til Jotunheim!

Atter susede Fjederhammen, og Thor raabte mod den Kommende:

Er dit Ærende
Stort som Møien?
Lad fra Luften
Budskab lyde!
Sagnet glemmes
Let paa Bænken.
Løggen vokser
Op fra Leiet.

48Høit fra Luft lød den sørgelige Tidende, og Begge ginge atter at finde den fagre Freia. Thor talte:

Ifør dig Freia!
Din Brudeklædning,
Og far omgiordet
Med gyldne Belte,
Til Jetteverden
Som Trymers Viv!

Freia fnøs af Harmen, saa Gudesalen rystede, og Brysings Halsbaand søndersprang paa den svulmende Barm.

Aser sankedes til Stevne og ledte om Raad i den store Vaande. Intet vidste de før Heimdal fremtraadte og raadede at ombinde Thor med Brudelin; lade Nøgler klinge ved Hans Side, Kvindeklæder flagre om Knæ, Brysing smykke Halsen, og dyre Stene glimre paa Brystet. Thor vrededes og vilde ei fare Kærlingefærd; men da Loke mindede ham om, hvad der stod paa Spil saaledes:

Snart skulle Jetter
Bo udi Asgard,
hvis Du din Hammer
Ikke vil hente;

og tilbød sig at være Brudeterne; da lod Thor sig klæde, og agede med Loke ad Bifrost Bro, saa 49Klipper revnede og Ildstraaler susede hen over Jorden

Kvad da Trymer,
(Thursedrotten)
Stander Jetter!
Op fra Bænke!
Breder Hyndet!
Thi nu føres
Njardurs Datter
Mig til Viv.

Guld nok Han eiede; men da først havde det Glands for ham, naar det belyste den deiligste Kvinde. Ringene hang saa skinnende under Loft i hans Sal; men forlystede ei hans Øie før de glimrede paa Freias hvide Arm.

Det led ad Aften, og Duge bredtes for de samlede Gæster. Blind var Trymer; thi Brønde gjorde ham blind, og den

Vittige Terne
Sad der, og paafandt
Snedige Tale.

Han troede at Freia nu fortærede al Kvindebordets Mad med Tønder af den brune Mjød, fordi Hun fastede i otte Dage af Længsel efter Jetteverden. Han troede, at derfor brændte Ild i Brudens hvasse 50Øine, da Hun rev sig bort af hans Favn, fordi Hun ei sov i otte Nætter, af Længsel efter Jetteverden.

Søsteren, den grimme Jettekvinde, kom nu at sælge Bruden sin Yndest for røde Ringe, medens Kongen bød at lægge Mjølner paa Brudens Knæ, og vie hende til Jittedronning.

Lo hos Hlorrida
Hjertet i Bryst,
Da han sin Hammer
Haardsindet kendte.

Thursedrotten med al sin Æt, viedes til Hel, og Jettekvinden, som turde kræve Brudestadsen, fik Hammerslag for røde Ringe

Saa fik Odins Søn
Atter sin Hammer.*Udentvivl vil det være Flere ligesaa ubehageligt som mig at overflyttes fra den betydningsfulde Kamp, de gamle Skjalde skildrede, til den næsten ganske betydningsløse Strid der fremtræder i de nyere Sange og den prosaiske Edda især dens anden Del; men da adskillige Træk ere og kunne blive laante af ny Digtere; maa jeg kortelig berøre, hvad jeg saa gerne vendte mig aldeles fra. Maatte det have til Følge at Usselheden ved Modsætningen bedre skønnedes, og at især Digterne engang for alle vilde se bort fra de elendige Eventyr, Blindhed og 51Sløvhed avlede; da vilde det trøste mig over den Væmmelse der trænger mig under en saa forhadet SysseL.

51Mellem de Fortællinger, den prosaiske Edda har i denne Epoke, udmærker sig Sagnet om Idunna og Hendes Æbler, der er grundet paa et Digt af Thjodolf hin Hvinverske, da det ei ganske mangler Betydning.

Idunna, som med sin hele Familie er ganske ukendt for de ældre Digtere, træder i Lokasenna frem som Brages Kone; men er her af langt mere Vigtighed, da Hun gemmer Æblerne, hvori Guder bide, for ei at blive gamle. Man ser lettelig at Digteren herved har villet motivere Gudernes evige Ungdom, og maaske, ved at gøre Idun til Brages Kone, fremstille Poesien som den stedse genfødende Moder, der forynger Guderne.

Var Myten om Idunnas Æbler først blevet til, da maatte Jetterne nødvendig stunde efter at eie dem. Der fortælles hel eventyrlig, hvorledes Jetten Thjasse fangede Loke, og pinte ham saalænge, til Han maatte love at skaffe Idunna. Han lokkede Hende ud fra Asgard med Æblerne, som for at sammenligne disse med nogle, Han havde fundet. 52Thjasse tog Hende i Ørneham, men for at bebolde Livet, maatte Loke igen stjæle hende bort, da Thjasse engang var borte.

Jetten forfulgte Tyven; men Guderne svede hans Vinger, og dræbte ham i Lunden.*Professor Nyrups Oversættelse af Edda 102-105. Digtet hvarf idunnar i Thorlacii fragmenta Höstlangæ & Torsdrapæ 32-45. Sandvigs Edda 174.

En anden Fortælling bliver paa en Maade vigtig fordi den, skønt aldeles uden Føie, støtter sig paa Vøluspa. En Bygmester kom til Aserne og lovede paa en Vinter at bygge dem en uindtagelig Borg, naar de vilde give ham Freia, Solen og Maanen. De indginge det, stolende paa at det var umuligt og følgende Lokes Raad. Bygmesteren, og hans Hest Svadilfar arbejdede saaledes at der tre Dage før Vinters Ende kun fattedes Borgeledet. Bange raadsloge Guderne og truede at dræbe Loke, hvis Han ei skaffede Raad. Han forvandlede sig til en Hoppe, bortlok kede Svadilfar, og forsinkede saaledes Bygningen. Vred iførte Mesteren sig sin

Jetteskikkelse, men dræbtes da af Thor.*Stedet i Vøluspa som (udentvivl af en senere Haand) henvises til, er det som indeholder Asers Raad ef53ter Oprinet med Gulveig i Hars Sale. Da Vola hverken kender Freia eller Othar, eller Loke i Asers Samfund, var det allerede deraf vist at denne Fabel ei kunde der omtales; men det bliver aldeles klart ved at agte paa Sammenhængen at der tales om noget ganske Andet. Sagnet staaer udførligt i Nyrups Edda 55-58. At Lævi der er oversat ved Mørke, ser jeg vel Grunden men ei Retten til. Hoppen fødte den ottefodede Sleipner.

53Skulde man anvise denne Digtning, der ikke hører til de yngste, en Plads i Asadramet, da blev det der, hvor Asers Borgemure vare nedbrudte, og kunde ansees som det sidste fortvivlede Forsøg af Aserne at holde sig paa Jorden, da de frygtede for at komme Nornerne nær.*Da Hyndla siger at Loke avlede Sleipner med Svadilfare, maa det være uafgjort, enten Digtningen alt da var til, eller avledes deraf.

Thors Reise til Geirodsgaard.

Loke var fløiet did som en Due, fanget, kendt, og tvunget til at lokke Thor derhen uden Hammer og Styrkebelte. Saa skete; men Thor fik underveis hos Heksen Gridur en Stav, et Belte, og et Par Handsker af Staal. Med Staven vadede Han over den svulmende Aa, og satte den mod Taget i Geirrods Slot saa Ryggene knækkedes paa Jettekvinderne der vilde løfte hans Stol og knuge ham ihjel. Med Hand54skerne kastede Han den gloende Jernkile gennem Jernstøtten og Geirrod.*Nyrups Edda 120-23. Thorlacii Thorsdræpe 16-41. At Saxo har kendt dette Sagn sees i Fortællingen om Gorms Reise til Geruths Bolig (187-88 i Vedels Overs.)

Thors Kamp med Hrungner.

Denne omtales alt i de nyere eddiske Sange og Fortællingen i den prosaiske Edda er tildels bygget paa et Vers af Thjodolf; men til dennes Ære bør det siges, at Han ei har nogen af de Usselheder hvormed Eddas Forfatter har udsmykket Striden. Her fortælles at Hrungner var kommet til Asgard i Odins Selskab, havde drukket sig fuld og vilde da slaa alle Guderne ihjel, samt føre Freia, Sif og Valhal til Jotunheim. De bange Guder kalde paa Thor som er i Østerleden. Thor kommer og løfter Hammeren; men erklæres af Hrungner for Niding, hvis han dræber vaabenløs Mand, og æskes til Tvekamp. Alt paa Hrungner var Sten, og Han havde vist seiret, dersom Thors Tjener Tjalfe ei havde bildt ham ind at hans Herre kom nede fra Jorden, og derved faaet ham til at skyde Skjoldet under Fød55derne. Thor turde dog ei komme Jetten for nær, men kastede

Paa lang Distans
Fra Posten hans

Mjølner efter ham som i Luften mødte Hrungners Stenkølle. Køllen gik itu og Noget faldt paa Jorden hvoraf alle Slibestene ere komne; men Noget faldt saa haardt i Thors Pande, at Han faldt omkuld. Mjølner knuste Hrungners Hjerneskal og Han faldt saa lang Han var. Lang maa Han have været, da Han, trods det store Mellemrum dog i Faldet naaede Thor, og hvor stor Hans Styrke har været her i Live, kan sluttes deraf, at Han efter sin Død kunde sno sine Fødder saaledes om Thors Hals, at hverken Denne eller Tjalfe mægtede at rokke de døde Ben: Tjalfe løb at hente Aserne, og de kom rigtig nok, men det var ogsaa Alt. Nu kom da Magne, som Thor havde avlet med Jetinden Jarnfakse og som var tre Aar eller tre Nætter gammel. Han kunde mere end alle de Andre, og den befriede Thor gav ham til Belønning Hrungners Hest Guld-fakse, hvorover Odin blev vred, da Han selv vilde havt den. Vølven Gro blev hentet for at lokke den Stenstump ud der var blevet siddende i Thors Pande, og den begyndte alt at komme, da Thor fortalte sig ved at fortælle Hende, 56at Han havde baaret hendes Mand Ørvandel hjem fra Jotunheim paa sin Ryg, og kastet hans frosne Taa op paa Himlen til en Stjerne. Gro blev saa glad over den store Ære at Hun glemte al sin Galder. Stumpen blev siddende, og sidder der endnu den Dag i Dag er. Derfor skal man tage sig i Agt for at kaste en Hvæssesten tværs over Gulvet, thi saa bevæger Stenstumpen sig og det værker i Thors Pande.*Nyrups Edda 115-120. Resens Edda Dæmese 56. Thorlacii Høstlangæ 2-9. Snip, Snap, Snude. Nu er Eventyret ude.

Noget Uslere eller Flauere findes ei let.

Efter at have arbeidet Os igennem disse Torne og Tidsler, som en fordærvet Tidsalder strøde paa vor Vei, komme Vi atter hen mod Asatemplet at skue den segnende Baldur; men først maa Vi betragte Loke i sin Overgangsepoke, da Han allerede i den ældste Digtning fremtræder som Redskab i Nornernes Haand og i den senere netop ved at volde Baldurs Død kundgør sit Affald fra Aserne.

Det eneste, men ogsaa aldeles klassiske Sted hvor Lokes Frafald omtales, er i den korte Vøluspa:

Ulv avled Loke
Med Angurboda,
Et Udyr tyktes
Værst af alle. (vel Midgardsormen)

57Loke ophidset
Af Hjertets Brønde,
Fandt den halvbrændte
Kones Hjerte.
Loke blev svigfuld
Ved den onde Kone,
Deraf er i Verden

Alt Grueligt kommet.*At Hel var Lokes Datter, som den prosaiske Edda og de nyere Skjalde ville, finde Vi intet Spor af i den rytmske Edda – At ingen Ordklog skal her faa Leilighed at vise sin Kløgt paa min Bekostning, vil jeg anmærke at jeg meget godt ved det ligefrem heder: Konens halvbrændte Hjerte.

Da Loke var blevet antaget for Fenrirs og Midgardsormens Fader, maatte det Øieblik da Han blev det, nødvendig betegne Hans Affald. Med Hensyn herpaa søgte Digteren en Moder til Uhyrerne, og troede ei at kunne vælge nogen bedre til at sætte Splid mellem Loke og Aserne, end Hende som fordem spildte Freden mellem Aser og Jetter: Gulveig, der vel maatte kaldes halvbrændt, eller Konen med det halvsvedne Hjerte. Han kaldte Hende Angurboda, fordi det var Hende som fordem bebudede Aserne Trængsel og Anger. Ei var det godvillig at Loke forlød Asers Samfund, thi vel vidste Han, at Han derved beilede til sin egen Undergang; men Norner vilde, 58og Han maatte. Elskov optændtes i ham til Angerbode, og da Han sank i Hendes Favn, sank Han for stedse i *Jettens*; thi i Seid var Hun øvet, og med Seid blev Han forgjort.*Seid var en Troldom der udstammede fra Jetterne ligesom Galder fra Aserne. Den ansaaes for saa skammelig blandt Asadyrkerne, at Harald hin Haarfagre priste sin Søns Eriks Id, da Han havde indebrændt sin Broder Røgnvald Rettilbein der var en Seidmand.

Vel maatte Digteren lade Thor sige til Loke:

Alt af en Jettekvinde
Du Dig bedaare lod.
Det Gode ingensinde
Sprang ud af Jetteblod
Men vist din Elskovs Brynde
Stod udi *Skuld*s Bog.
Hun monne din Daad fremskynde
Den Norne vis og klog.*Underligt og saare mærkeligt, at den samme Digter, som her synes at have skuet saa dybt i Norners Raad og Lokes Liv, dog i sin Baldur søgte Overgangspunkten uden for Edda.

Nu ville Vi med Vola se Baldurs den blodige Asas Skebne udfolde sig. Hun saa

Over Marken
Høit opvokse
Rank og fager
Mistiltein.

59Træet tyktes
Mænd at vokse
Frem til Harm.

Men før Vi dele mere af hendes Syn, ville Vi med Vegtams Kvædes herlige Digter følge Odin til Hel.

Tunge ere Baldurs Drømme og Guderne raadføre sig med de Skebnekyndige om disses Betydning; men faa kun det sørgelige Svar at den Elskværdigste er dødtegnat af Norner.

Angest omspænder Odin, Frigga og alle Guder, og de vide intet Raad, uden at sende Bud til alle Vætter (Naturtingenes Aander) for at bede dem skaane Baldur. Alle Vætter, som skabtes af Aser, svore, og Frigga samlede de trøstende Eder. Dog Valfader frygtede den manglende Ed og maatte tro Møien spildt; thi ogsaa Han saa Mistiltein vokse, vokse truende. Han sammenkaldte Aser for at faa Raad; men alle forstummede.

Da reiste Han sig, lagde Sadel paa Sleipner, og red mod Niflheim. Jord dundrede, og frem red Han, til Han naaede Helas høie Borg. Han red øst for Døren hvor den Gamle laa, kvad Galder, skar dødvækkende Runer i Stav, og fordrede Svar.

60Nødig reiste Hun sig, og spurgte med Dødningestemme:

Hvem er den ukendte
Mand, som tør vaagne
Sorgen i Sind?

Som død laa jeg længe,
Af Sneen bedækket,
Af Regnen omskyllet,
Bedryppet af Dug.

Han kaldte sig Vegtam, Valtams Søn, og spurgte for hvem den ringprydede Bænk var reist, for hvem den i Guld svømmende Seng var redt? Hun svarer:

Her stander Mjøden
Brygget for Baldur.
Skjoldet den dyre
Vædske bedækker.

Haabløse stande
Aser i Sorg.
Nødig jeg talte,
Nu vil jeg tie.

Odin vil tømme Smertens Kalk og spørger hvem der skal røve Baldurs Liv?

Hela svarer:

Høit løfter Hødur
Navnstore Træ,
Han da skal vorde
Baldur til Bane.

⁶¹End spørger Odin, hvem der skal hævne Baldur? Hel peger hen paa Vale, Sønnen som Rinda skal føde i vestre Sale, som ei skal to Hænder eller kæmme Haar, før paa Baalet lægges Baldurs Modstander. Saa ender Hun:

Hjemrid nu Odin!
Stolt af den Færd!
Saa kommer ingen
Mer mig at søge,
Førend af Loke
Baandene falde,
Førend i Mørket
Svinder og tabes
Gudernes Liv.*Nyt eller gammelt maa dette Digt være, saa er det vist, at faa af Nordens Skjalde forstode Vola saa fuldelig som dets Forfatter. Han stræbte at fremføre Guders Angest for Beskuelsen, og neppe kunde Han ladet den udtale sig stærkere end det sker i Odins Helrid. Tydeligere haaber jeg at kunne vise dette ved en anden Leilighed.

Hjem rider Odin; vis paa at ingen Magt kan nedtrykke eller holde Hødurs Haand som Norner løftede. Kun Hødurs Død er hans Trøst, og Han ser ikke at Tabet kun derved fordobles; men Vola saa ogsaa Aaen nedstyrte paa Valfaders Pant. Forstaa I det eller ei?

⁶²Baldur falder paa Banetuen. Trindt ham ser Hyndla elleve Aser stande sørgende; men Vola med sit dybere Blik ser kun Frigga i Fen sal begræde *Valhals Vogter*. Hødur som fældte ham, fældes af Vale.*De som skue gennem Navne og Idrætter, ønske vist nøiere at kende Vale; men Vola tier, og hvem skal jeg da adspørge?

Standse ville Vi, og naar Vi en Stund have med Undren betragtet de stærke Asers mandige Sorg, og blandet vore Taarer med Asyniers, da ville Vi, før Vi vende Øiet til de følgende Led af den Ulykkers Kæde der søndersled Asernes stærke, bese det nys beskuede Billede, som det, dels udmalet, dels forvansket, fremstiller sig i den prosaiske Edda.

Ogsaa her begyndes med Baldurs Drømme; men uden Raadspørgsel bede Aser Fred af Vætter.

Ilden og Vandet,
Jernet og alle
Voksende Malme,
Stene og Jord,

Træer og Sote,
Fugle og Dyr,
Edder og Orme,
Svove at hvile,
Baldur at skaane.

63Ei tales et Ord om Valfaders Frygt eller Helrid; men trygge sankes Aser til Skemt, hugge og skyde paa den usaarlige Baldur. Da Vi bør se denne Leg med Digterens Øie, vil Han neppe vægre sig ved her at træde frem, medens jeg glad skjuler mig mellem de Lyttende.*Skal jeg gøre Dannemark eller mig selv den Skam at sige, dette Kvad er af Oehlenschlägers Baldur!

Giver Agt! giver Agt hvor Guderne
Staalbedækkede, hjelmomhvælvede,
Spydbevæbnede, sværdomgjordede
Nærme sig nu med paataget
Ument Bisterhed drabelig
Fredens Baldur, Baldur hin Gode.

Han med blottede Tinding,
Guldhaarfager, uskyldig,
Venter i Kredsen dem;
Fredens Egkvist i Haand,
Hovedet hældende,
Bly, jomfruelig hartad,
Venter Han Legen som djærvt skal
Kun hans Vælde stadfæste.

Giver Agt! giver Agt hvor Odin nu
Paa Gangeren, ottfodtravende
Høit med Gugner i Haand mod Skyerne
Skynder sig did, og støder sit
64Blanke Sværd imod Brystet paa
Fredens Baldur, Baldur hin Gode,
Men med upuklet Hvælving
Pandseret bugner som forhen.

Nu kommer Aukathor!
Miølnr, Hamren i Haand;
Hovedet kneisende.
Mandig, fast, ja trodsende
Hugger Han Guden; men uskadt
Smiler Baldur som hidindtil.

Nu styrter Frei forbi paa Sildetands
Stærktguldbørstede Ryg, med Sværdet
Krummet og høit og blegt,
Som den funklende Maane paa Himlen.
Svinger sit Glavind, som
Nødbrune Haand omfatter,
Og slaar det mod Ynglingens
Speilglatte Staal, mens forbi Han
Rider og ler ad Sværdets Afmagt.

Nu ruller Freia forbi paa sin Guldarm.
Lysthenflagrende Lokkerne svæve,
Flættet med Sten og med Sølv
Som de blinkende Stjerner paa Himlen.

65Rosen Hun svinger, som
Snehvide Haand omfatter
Og slaar den mod Ynglingens
Dunglatte Kind, mens forbi Hun
Ruller, og ler ad Rosens Afmagt.

Hvo er de tvende dæmrende Skygger
I Lundens Baggrund?
Yderst i Kredsen de holde sig;

Tage ei Del i Gudernes Kamp og
Gudernes Glæde.

Ha! det er Asaloke med Hødur;
Naar Guder frydes,
Græmmer sig Loke misundelig,
Hødur er blind, Han lytter kun langt fra,
Fremmet til Glæden.

I Kællingeham har Loke udlokket Friggas Hemmelighed om det svage Mistiltein, som hun ei tog i Ed, fordi det var spædt og ungt. Fluks ganger Han øst fra Valhal, oprykker Træet, og rækker det til den blinde Hødur, for at Han med smidige Vaand skal hædre den usaarlige Baldur.

Hødur støder. Baldur falder, Maalløse stande Aser med sjunkne Hænder og vildtstirrende Øine. Da var hin meste Graad hos Aser, og Odin gav dem værste Vink om denne Skade, da Han mest kunde se skønne hvad Afbræk og Tab Aser lede ved Baldurs Frafald.

Hans Lig førtes til Strand og Guderne vilde fremskyde hans Skib Hringhorne, men ei gik det frem. Heksen Hirrokin hentedes fra Jotunheim, Hun skød til Fremstavnen saa Skibet flød, men Gnister fløi og Lande skjalv. Thor løftede Hammeren, men formildedes af Guderne. Nannas Hjerte brast af Smerte. Baalet viedes med Mjølner og modtog Begges Lig. Odin lagde Drupner paa Baal, ligesom for at den skulde oplyse den mørke Vei til Hel. Ogsaa Hrimthusser vare tilstæde ved denne Ligfærd.

Frigga bød sin Kærlighed til den som vilde fare til Hel, finde Baldur og byde Hel Løsepenge. Hermod hin snare, Odins Svend, red paa Sleipner gennem Mørket i 9 Nætter til Gjallarbro, kom til Hel, saa Baldur klæde Høisædet, bortsov sin Mødighed, og frembragte sit Ærende. Hel lovede at Baldur skulde komme tilbage, dersom alt Levende og Dødt vilde begræde ham. Hermod kom tilbage til Aserne, medbringende Drupner fra Baldur, og Ærendet fra Hel. Da sendte Guderne Bud over al Verden, og bade om Alts Graad over den Elskelige.

Livet græd,
Døden græd
67Jord og Stene,
Alle Malme
Græd som disse
Græde end,
Naar sig Heden
Nærmer Kuld.

En Gygie sad i Hulen og kvad:

Thok ved Baldurs
Baal vil græde
Tørre Taarer.
Hel beholde
Hvad Hun haver!

Mænd gættede det var Loke hin værste Ildgerningsmand, som hindrede Baldur at komme fra Hel.*Professor Nyrups Edda 76-83.

Denne Digtning udmærker sig vist nok i Skønhed blandt alle dem Vi skyldte den prosaiske Edda, og det synes som intet Urent kunde i nogen Henseende nærme sig Breideblik, men Enhver som fattede Baldurs Tilværelse, og kender Aserne, nødes til at erklære den ei blot for usand med Hensyn paa Grundideen, men selv i mange Dele uforenelig med Asalivet som det træder frem for det ydre Øie.

Frigga kan aldrig have foragtet Mistiltein, dette vidunderlige Træ, der længe havde været Genstand for 68de Visers Grublen og Frygt, og det maatte desuden have været indbefattet i den Ed som Træernes Vætte aflagde, dersom det ei havde havt sin egen Vætte, given, ei af Aser, men af Norner, som hverken kunde eller vilde sværge. Umuligt var det at Mistiltein kunde være Loke ukendt; men om saa havde været, vilde den tause Frigga neppe røbet ham en Hemmelighed hvis Misbrug var Asers Undergang.*Alt dette følte Baldurs ny Digter. Derfor lod Han Mistiltein vokse paa en afsides omflydt Holm, og derfor lod Han den brændende Andagt røre Frigga, som ingen Udfrittelse vilde skuffet. Saaledes tilveiebragtes udvortes Harmoni. I Saxos Fortælling om Baldur er det meget mærkeligt, at Hother faar Sværdet af Mimring (Mimer) saavel som at de tre Skovjomfruer (Nornerne, Askungerne) ønske ham Seier og bidrage til den, uden dog bestemt at vende sig mod Baldur. Havde man lagt Mærke hertil, og tænkt sig, hvorledes denne Myte nødvendig maa have set ud, førend den af Saxo eller en Anden sammenblandes med den fabelagtige Historie; da vilde man ei famlet saalænge. Evald har bestemt set det, kun fordi Han ikke kendte Nornerne lod Han Valkyrierne bringe Hother Spydet, og dog vilde en blid Skæbne at Han greb Nornen Skulda.

Den hele Kampleg viser sig straks som et sildigt Forsøg paa at motivere Udfrittelsen, og Udførelsen af Hødurs Id, og den lader sig kun vanskelig forene med 69 Guders Angest, og Vished om at der var et Vaaben, som kunde fælde den Elskede.

Skal Hermod sendes til Hel, da maa det i det mindste ske uden Odins Vidende; thi Han ved meget vel, at Baldur kun kan stige i Verdens Lue; men under den Betingelse kan Han ogsaa ride. En anden Sag er det om Han kan komme til Hel. Digteren af Vegtams Kvæde har vist ei uden Føie anset det for umuligt.*Norden har da ogsaa maattet finde sig i at faa en ny Gud i Hermod, fordi den prosaiske Edda kalder ham Baldurs Broder. Han er ligesom Skirner Digterens Skabning, og hvad det vil sige, at Han var Odins Søn, se Vi af Hyndlas Sang hvor Han staar ved Siden af Sigmund.

Ved at sigte saavel den prosaiske Eddas Forfatter, som Baldurs nyeste Digter, fordi de lade Jetterne, (Asernes svorne Fiender) være indbefattede i det Alt, hvis Sorg Hel fordrer som Løsepeng for Baldur, gør man ustridig Begge Uret; thi naar Digtningen skal kunne beholdes, maa dette Træk netop blive. Hel maa gøre en Umulighed til Betingelse for en Umulighed, og naar Vi høre Thoks Kvad, da er det netop den Lyd, som Hel ret godt ved, maa opfylde Jetteverden, ja blot Visheden herom kan forklare Hendes Løfte. At Mænd der gættede at Thok var 70 Loke, have her, som saa ofte, gættet feil, er klart; thi om det ogsaa var ham, var Han dog ikke der sig selv; men Udtrykket for alle Jetter, da de Alle nødvendig maatte glædes, ved at se den eneste Betingelse, under hvilken Valhal kunde falde, opfyldt.

Det vorder klart at Hel behandlede Aserne med den dybeste Spot; men kunde de vente andet af en triumferende Fiende under deres rasende Stræben efter at bøie de ubøielige Norner, at bringe dem til at udskrabe de dybtgravede Runer og fornægte sig selv.*Bemærkninger over Oehlenschlägers Baldur i Minerva for Desember 1807.

Hvad Hrimthusserne skulle ved Baldurs Ligfærd er ei let at sige, thi kuns glade kunde de være der, og taaler vel Thor en saadan Glæde? Dog, var hans Arm for svag til at skyde Hringhorne fra Land, manglede den vel ogsaa Kraft til at svinge Mjølner, og Han maatte nøies med til Tidsfordriv at sparke Dværge i Ild.*Ligesom det heligennem er mærkeligt hvor genialsk Oehlenschläger har vidst at komme den prosaiske Eddas Skrøbelighed til Hjelp, saa fortæner det ogsaa her at erindres, hvorledes Digteren, ved at sige: at Jorden ei vilde give Slip paa Baldurs Lig, motiverer Heksesenen, saa det Anstødelige falder bort. Vil man antage disse Hrim71thusser for de samme, hos hvem Alfader saa træffende siges at have været før Verdens Skabelse, da finder man i det ringeste en Slags Konsekvents.*Digteren førte udentvivl Hrimthusserne til Baldurs Ligfærd, for paa sin lave Standpunkt at udtrykke hvor elsket Baldur var.

Ved at forlade denne høie Punkt, beder jeg at vende Øiet fra al senere Digtning, og skue den i sin eiendommelige Storhed hos Vola. Da først forstaaes Friggas Kvad:

Selv fortvivlet, forlader
Frigga Fortvivlelsen,
Selv i haabløs Sorg, den
Haabløs Sørgende
Haabløs, Ha! thi for evig
Baldur er tabt.

Da først, hvad end er mere, forstaaes Svartalfers Kor der lader Ragnaroke knytte sig umiddelbar til Baldurs Død.

Efter Vøluspa maatte Loke her bindes, men de senere Digtere lade Hans Udaad være ukendt en Tidlang, for at faa Rum til en Fremstilling af Guders Svækkelse. De lade det ei være nok at Hødur dræbes, men Tyr maa ogsaa miste Armen og Frei Sværdet. Grunden til denne Digtning er meget rigtig, at Aser 72nemlig ei kan overvindes, med mindre de selv gøre sig svage.

Fenrirs Fængsling.

At Fenris er bunden og slipper løs i Ragnaroke, er alt hvad Vøluspa siger Os. Vi vide at de senere Digtere gjorde Loke til hans Fader, og i Fortalen til Ægis Drekke fortælles at Han bed Armen af Tyr da Han var bundet.

Den prosaiske Edda fortæller det udførlig saaledes: Da Loke med Angurbode havde avlet de tre Udyr Fenris, Ormen, og Hel, og Guderne af Spaadommene vidste at disse Børn skulde blive dem til stor Skade, lod Odin dem hente til sig fra Jotunheim hvor de opfødtes. Ormen kastede Han i den dybe Sø* Professor Nyrups Edda staar (pag. 40) ved en Skrivfeil at det var Loke som gjorde dette, og er Han saadan, at Han ligger i Hafsens Midte om alle Land og bider sig i Stjerten. Hel kastede han i Niflheim, men Ulven opfødte Han hos

sig og Tyr ene havde Djærvhed til at give hannem Mad. Da Aser saa ham vokse, frygtede de sig saare og gjorde et stærkt Baand (Læding) for at fængsle ham; men Han sønderled det med Lethed. De gjorde et stærkere (Drome) men det gik ligesaa dermed. Da 73sendtes Skirner til Dverge i Svartalheim, som gjorde det stærke, silkebløde Baand Gleipner

Af Kattetrins Døn,
Og af Kvindernes Skæg,
Af Bjergenes Rødder,
Af Fiskenes Aande,
Og Fuglenes Spyt.

Derfor fattes disse Ting endnu i Naturen.

Dette vilde Fenris ei prøve, uden Han som Borgen fik en af Gudernes Hænder i sin Mund. De nølede. Da fremrakte Tyr sin Høire, og mistede den da Guderne ei vilde løse den Bundne. Et Sværd sattes i Hans Kæft, saa han blot kan tude og fraade. Dræbe ham turde Guderne ei for ikke at smitte deres hellige Steder.*Nyrups Edda 40-44. At Tyr er en senere Digtning, har jeg før erindret. Han er kun Udtrykket for den Kraften medfødte Dristighed, som Digteren gjorde til en egen Figur da han vilde bruge den allene. For at betegne at dette var ingen ny Gud, kaldte han ham Tyr, som Vi af Odins og Alfaders Tilnavne: Fimbul Tyr, Hroptatyr &c. se at have bemærket slet hen Gud. Deraf de Talemaader Han er dristig som Tyr og vis som Tyr, hvilke man siden søgte at forklare ved den Urimelighed at tillægge en Gud som hed Tyr baade Visdom og Dristighed. Hermed nægttes dog paa ingen Maade at Tyr i senere Tider dyrkedes som en særskilt Gud.

74 I denne Digtning er Intet som strider mod Ideen; thi efter Baldurs Død er Fenris Aser frygtelig og maa bindes. Det er vel saa, at Guderne ei turde smitte deres hellige Steder med Blod; men der var en anden Grund hvi de ei dræbte Fenris, fordi de ei kunde. Kun Vidar den Tause mægtede det, og Han kan ei træde frem før efter Odins Død.

Freis ulykkelige Kærlighed.

Nok et Tab forestod Guderne. Nornerne vilde at Vanen Frei, som var blevet gjort delagtig i Asastyrken, skulde miste den ved at miste sit Sværd; men al den Kraft Guderne tabe før Ragnaroke maa de selv ligesom godvillig bortkaste. De dræbte selv Hødur. Tyr rakte selv sin Arm i Fenrirs Gab, og hvorledes Frei selv bortgiver sit Sværd lære Vi af Digtet:

Skirners Reise.

Frei har sat sig i Hlidskjalf (Odins Høisæde) har set den fagre Gerda, og Kærligheds Ild luer høit i hans Barm. Taus og mørk gemmer han den der, siddende i lange Sale, indtil Skirner tilbyder ham at hente Gerda naar han vil give ham sit 75Sværd. Med dette, med Drupner og elleve Guldæbler, rider Skirner til Jotunheim paa Freis Hest, vil købe Gerda med Guldet, men maa bøie Hende ved de grueligste Trudsler og ved haarde Konster til at love Frei Kærlighed.*Den prosaiske Edda (hvis Forfatter har kendt Digtet) stemmer hermed, paa det nær at Freis Kærlighed skal være en Straf fordi Han satte sig i Hlidskjalf. Om Maaden hvorpaa Skirner fik Gerdas Ja tales ei. Her siges at Frei efter denne Tid dræbte Bela; men jeg antager at denne (Gerdas Broder) var i Forveien dræbt af Frei.

76

Freis Kærlighed.

- 1 **Af Vaners milde Stamme**
Den blide Frei udsprang,
Og Asakraftens Flamme
Ei Vanens Hjerte tvang.

- 2 Der slumrede en Længsel,
Der hvidskede en Lyd:
Opbryd dit gyldne Fængsel,
Og søg en større Fryd!
- 3 Hel mat var Guldets Lue,
For stærk var Brages Sang
For lav var Loftets Bue
Og Alfheims Borg for trang.
- 4 77"Naar Van til Odins Sæde
Opstiger, tændes Glød
Som spilder Asers Glæde."
Saa gamle Spaadom lød.
- 5 Fra gyldne Sale iled
Dog Frei, beklemt i Sind,
Han steg, og ei Han hviled
Før høit paa Hlidskjalfs Tind.
- 6 Begærlig Jorden favned
Hans Blik. Saavidt det for.
Dog ikke hvad Han savned,
Han fandt paa viden Jord.
- 7 Han skued Helte kæmpe,
Det var saa kær en Lyst,
Men kunde dog ei dæmpe
Den Længsel i hans Bryst.
- 8 Han saa af Mø omfavnet
En Helt i salig Lyst,
Saa høit da tyktes Savnet
At tale i hans Bryst.
- 9 78Fra Midgard sig hans Øie
Opvendte høit mod Nord.
Der fandt det uden Møie,
Hvad ei det fandt paa Jord.
- 10 Som Rosen der forvilder
Sig mellem Tidsler hen,
Sin Pragt og Duft forspilder,
Uset af Blomstens Ven;
- 11 Saa mellem Skønheds Fiender
Det Skønneste oprandt;
Thi Frei blandt Jettekvinder
Den fagre Gerda fandt.
- 12 Nu dæmpet var Hans Smerte,
Nu stillet var Hans Nød,
Og Stemmen i Hans Hjerte
Om Savn ei mere lød.
- 13 Ak dæmpet blev Hans Smerte
Kun af en større Nød!
Ak borte var Hans Hjerte!
Derfor ei Stemmen lød.
- 14 79Alt svandt den fagre Kvinde
Bag Taagen hist i Nord,
Og ned fra Hlidskjalfs Tinde
Ophidset Guden for;
- 15 Men viis som andre Vaner,
Begrunder Han sin Daad,
Og sorgbetyngtet ahner

- Han Norners skjulte Raad.
- 16 Han gik til gyldne Sale,
Paa Bænk Han sattes ned.
Ei Tungen kan udtale
Den Smerte, som Han led.
- 17 I Dage og i Nætter
Han maalte bredden Flod,
Som evig skiller Jetter
Fra Skud af Asers Rod.*Floden Ifing der aldrig belægges med Is, er det bundløse Svælg
som skiller mellem Aser og Jetter.
- 18 Han skued Urdas Kilde,
Og Asers onde Id,
Da de opfyldte vilde
Hin Flod saa dyb og strid.*Ved Jettefreden.
- 19 Han Laufeis Søn beskued
I Angurbodes Favn,
Og rædselfuld Han grued
Ved Jordmundganders Navn.
- 20 Dog Kærlighed betvinger
Selv Vaners høie Slægt,
Ei holdes kan dens Vinger,
Af Jords og Himmels Vægt.
- 21 Paa dem sig Guden hæver
Og skuer kun - sin Fryd,
Men over fromme Læber
Ei trænge kan en Lyd;
- 22 Thi nødig kun Han følger
Den stærke Kærlighed,
Og for sig selv Han dølgjer
Hvad kun Hans Hjerter ved.
- 23 81Njardur og Skade
Sørgende saa
Guden at sidde
Taus udi Sal.
Skirner de bade
For ham at gaa,
Ønsked at vide:
Hvi Han i Sal
Sad saa bedrøvet,
Hvorfor Han øved
Daarskab, den vise
Kyndige Van?
- 24 Reiste sig Skirner
Nødig til Gang,
Frygtede Vrede,
Straffende Ord,
Naar Han den vise
Gud skulde spørge:
Hvi Han bedrøvet,
Daarlighed øved?
- Skirner*
- 25 Hid gik min Vei,
For Dig at spørge:
Hvi Du vil sørge?
Sig mig det Frei!

- 26 O Kæmpe hin unge!
Hvi spørger Du mig?
Min Smerte den tunge
Ei fattes af Dig.
Se Solen oprinder
Paa Straaler saa rig;
Men aldrig forsvinder
Dog Natten i mig;
Den stiger om Morgen
Og daler i Kvæld.
Men skuer kun Sorgen
I evige Væld.
Forgæves jeg grunder,
Forgæves jeg stunder
Mod Ønskernes Maal.

Skirner

- 27 Kun Menneskers Afkom
Fik Ønske i Bryst.
Saa vilde dem Odin
Opvække af Søvn,
Til Stunden og Stræben,
Til Bønner og Daad.
Men hos de rige
83Guder ei stige
Ønsker i Bryst.
Verdener følge
Villiens Bølge.
Hvad er din Lyst ?

Frei

- 28 I Jotunheim skued
Jeg Møen saa huld,
Paa Armene lued
Det rødeste Guld.
Mer skinned dog Møen,
Og af Hendes Glands,
I Luften, paa Søen,
Gik Straaler i Dands.
- 29 Ei ved jeg om Armen,
Ei ved jeg om Barmen,
Om Øiet det var,
Som Straalen udsendte,
Der lyste, der brændte
Mig dybt udi Bryst.
- 30 Naar Kærligheds Blomsten
I Alderens Vaar
84Fremspirer og trives,
Den duftende staar.
Den lyster at bygge
I Lundenes Skygge,
Og blusser endda;
Men Dugdraaber lædske
Med svalende Vædske
Det glødende Blod.
- 31 Ak at jeg er Vaner med Asernes Kraft!
I dybere Jord, og af stærkere Saft
Opvokste et Træ i mit elskende Hjerter.
- 32 Ei Dug, som i Dale
Nedfalder, kan svale
Det luende Blod.

Ei Knoppe udbryde,
Ei Blomster fremskyde;
Thi Aser ei taale,
Jeg favner den Straale
Som tændte min Glød.

Skirner

- 33 Giv Du mig Hesten
Der, som en flagrende
Lue, kan fare
Frem gennem Mørket,
85Frem gennem sorte,
Svovlede Damp!
Giv Du mig Sværdet,
Sværdet som blotter
Selv sig mod Jetter!
Da vil jeg fare,
Bringe Dig Gerda,
Lindre din Vaande,
Eller og tabe
For Dig mit Liv.

Frei

- 34 Det Sværd er oplivet
Af Asernes Kraft,
Derfor det sig blotter
Mod Jetter saa brat,
I Tidernes Fødsel
Mig Odin det gav,
Og Styrken opvokste
I gjordede Lænd;
- 35 Men naar det sig blotter
I fremmede Haand,
For evig da tabes
Den skænkede Kraft.
Saa Nornerne vilde,
Saa Spaadommen lød.

86*Skirner*

- 36 Det Odin forbyde!
Men kun med dit Sværd
Jeg vover at fare
I Jetternes Land.
-
- 37 Samledes Aser
Alle paa Thinge,
Komme Asynier
Alle til Stævne,
Syntes dem Lykken
Fattes og vige,
Frygted de saare
Nornernes Raad.
- 38 Meget blev talet paa
Asernes Stævne,
Ordene onde
Fik da den vise,
Elskede Frei,
Han som paa Hlidskjalf
Opsteg forvoven,
Voved at elske
Jotuners Mø.

39 87Sad Han paa Stenen,
Tiende sad Han,
Taus og bedrøvet,
Brændt udi Sind.
Saa det de rige,
Mægtige Guder,
Vidste ei Raad.

40 Freias de gyldne
Taarer nedrunde.
Aldrig blandt Jetter
Faldt hendes Taarer.
Nu dog paa Gerda
Faldt de, og smelted
Hjertet i Møens
Kærlige Barm.

41 Frem stod da Odin,
Visest af Aser,
Guderne lytted,
Hærfader talte:
Køb Du for Drupner
Gerda, den fagre
Ulykkens Mø!
88Sværdet ei vige
Bort fra din Lænd!
Vel ved Du Norners
Truende Dom.

Frei

(til *Skirner*)

41 Rid Du paa Hesten!
Køb Du for Drupner
Gerda, den fagre,
Elskede Mø!
Sværdet ei vige
Bort fra min Lænd!
Vel ved Du Norners
Truende Dom.

Skirner

42 Ondt er at tage
Hvad ei tør gives.
Frygter jeg Norners
Truende Dom.
Dog uden Sværdet
Ei tør jeg fare
Frem gennem Jetter.

43 89Med sænkede Øie
Stod Guden paa Jord.
Han grubled og grued,
Og vaklede end,
Saa Faren, som trued,
Og spændte fra Lænd
Dog Sværdet det dyre.
Og talte med Suk:
Du Sværdet maa dølgge,
Du blotte det ei!
Men ei Dig maa følge
Et knusende Nei.

Skirner

(til Hesten)

- 44 Mørkt er ude.
Tid er at fare
Over Lyng, over Fjeld,
Over Thursernes Land.
Begge hjemkomme Vi,
Eller Os Begge
Fanger hin mægtige Jette.
-

90 Jotunheim

Gerda

(synger i Bure)

- 45 **E**n Længsel mig tvinger,
Jeg kender den ei;
Men hvad mig omringer
Opfylder den ei.
Jeg længes,
Og trænges
Saa underlig.
- 46 Jeg stirrer paa Frænder,
Paa Jetterne hen;
Men ikke jeg kender
Mig selv der igen.
Jeg gyser.
Da fryser
Mit unge Blod.
- 47 Sig Øiet vil stjæle
Til Jorden i Løn.
Det lyster at dvæle
Paa Asernes Søn.
Det Hvide,
Det Blide,
Det vinker mig.
- 48 91 Men Svaghed udbreder
Sig over hans Æt,
Han Aser tilbeder
Og Jetternes Æt
Han frygter.
Da flygter
Mit Blik fra Jord.
- 49 Det *Stærke*, det *Milde*,
Forenet jeg saa.
Saa gerne da vilde
Jeg stirre derpaa.
Jeg trængtes.
Jeg længtes
Saa inderlig.
- 50 Der Styrken forgyldtes
Af Guddommens Glands,
Og Hjertet opfyldtes
Af dybere Sands.
Det Svage

Tilbage
For Kraften veg.

- 51 92 Men fiendtlig Os Jetter
Det stander imod,
Det farver og tvætter
Sin Krands i vort Blod.
Jeg grued,
Jeg skued
Min Broders Fald.

- 52 En Længsel mig tvinger,
Jeg kender den ei;
Men hvad mig omringer
Opfylder den ei.
Jeg længes,
Og trænges
Saa underlig.

-
- 53 Skirner skued
Høie Gaarde,
Hørte glamme
Høit i Sky,
Gymers galne
Bidske Hunde,
Dem som vogted
Gaardens Port.

93 *Skirner*

(til Hyrden)

- 54 Sig Du mig Hyrde!
Du som paa Høi
Sidder at vogte
Veiene vel!
Hvor skal jeg finde
Væneste Mø,
Og gennem Hunde
Til Hende naa?

Hyrden

- 55 Vist har din Fylgje
Alt Dig forladt,
Siden Du stunder
Saa efter Død.
Aldrig Dig undes
Tale med Gymers
Solskære Mø.

Skirner

- 56 Kaarene bedre
Troer jeg at have.
Dog er til Død jeg
Stedse beredt
94 En kun var Dagen,
Da mig bestemtes
Hele mit Liv.
Nidingen bæver,
Kan dog ei ændre
Nornernes Raad.

Gerda

(til sin Terne)

- 57 Hvad er det buldrende Raab
Som stiger og gjalder?
Er det vel Menneskeraab?
Ei er det Menneskeraab.
Gymer sig byggede Gaarde.
Af Stenene faste og haarde,
Dem ryster den dundrende Lyd
Paa skælvende Jord.

Ternen

- 58 Hest ser jeg stande,
Underlig skinner
Manken, med Hov
Banker Han Jorden,
Ryster vor Gaard.
- 59 Mand ser jeg stande,
Gjortet med Sværdet,
Stenene dyre
Glimre paa Gjorden,
Trindt om hans Lænder,
Blændende Straaler
Fare fra Hjaltet,
Splitte og favne
Stenenes Skær.

Gerda

- 60 Hiertet er bange,
Ahnende Kval.
Bed Ham dog gange
Ind i vor Sal!
Bed ham at drikke
Klaresten Mjød!

(Allene)

- 61 Det *Stærke* det *Milde*
Forenet jeg saa.
Saa gerne da vilde
Jeg stirre derpaa.
Men fiendtlig Os Jetter
Det stander imod,
96 Det farver og tvætter
Sin Krands i vort Blod.
Jeg grued,
Jeg skued
Min Broders Fald.

- 62 Saa skinnede Manken
Paa flyvende Hest.
Saa straaledede Hjaltet
Paa luende Sværd,
Ak! Vel maa jeg ahne,
Min Broders den mægtige Bane
Er kommet til Sal.

(Til Skirner)

- 63 Er Du af Aser?
Er Du af Alfer?
Er Du af milde,
Kyndige Vaner?
Hvi kom Du ene
Hid gennem Mørket,

Hid gennem Ilden?
Kom Du at skue
Glimrende Sal?

97Skirner

64 Ikke af Aser,
Ikke af Alfer,
Ikke af milde,
Kyndige Vaner,
Kom jeg dog Ene
Frem gennem Mørket,
Frem gennem Ilden,
Ei for at skue
Glimrende Sal.

65 Æblerne elleve
Lue af Guld,
Dem vil jeg alle
Gerda! Dig give,
Bød for din Broder,
Fred Os at købe,
Om Du vil sige,
Frei er Dig ene
Kærest i Sind.

Gerda

66 Æblerne elleve
Aldrig mig byde
Mand for min Gunst!
98Medens Vi leve,
Ei tør jeg bygge
Sammen med Frei.

Skirner

67 Ring jeg Dig giver,
Ring som med Odins
Baldur opbrændtes.
Hvad er som Drupner
Luende, frugtbart?
Ringene otte,
Sønner som Fader,
Fra den neddryppe hver
Niende Nat.
Skuer Du Glandsen?
Fatter Du Sandsen?
Vittige Mø!

Gerda

68 Undrende skuer jeg
Guldmalmens Konge,
Hærfaders Smykke,
Baldurs Ledsager,
Dværgenes Konst.
99Jetter mig fødte,
Ei tør jeg røre
Gudernes Ring.
Bela er faldet,
Ei skal mig lænke
Gudernes Ring.
Skjul den i Barmen!
Drag til det høie
Asgard! Ei taaler
Jetternes Øie

Guddommens Straaler.

- 69 Aldrig mig fattes
Guld eller Ringe.
Nok har min Fader,
Nok har og jeg.

Skirner

- 70 Nørnernes Domme
Undflyes ei.
Ei maa jeg komme
Hjem med et Nei.

(Til Gerda

med blottet Sværd.)

- 71 Se da Du Mø!
Saarildens Lue!
100Vist maa Du grue,
Brat skal Du dø.
Hugger jeg over
Hovedets Led,
Hvis Du ei lover
Kærlighed.

Gerda

- 72 Dit Sværd for mit Øie
Vel blinker i Gru;
Men ei kan Du bøie
Med Trudsler min Hu.
Med Gymer Du stride
Om Mod er i Bryst!
Lad Sværdet da bide!
Thi Strid er hans Lyst.

Skirner

- 73 Ser Du det Sværd Mø!
Smidigt som Vaanden,
Jeg har i Haanden?
Nu for dets Egge
Du og din Fader
Falde vist Begge;
Brat jeg det bader
I Eders Blod.

101Gerda

- 74 Kun spildt er din Harme,
Og saa dine Ord;
Thi før mine Arme
Skal Sønnen af Njord
Omfavne, jeg falder
I Ungdommens Alder;
Se her er mit Bryst!

Skirner

- 75 Siden Du Livet
Agter saa ringe,
Er det mig givet,
Mø! Dig at tvinge.

- 76 Hisset paa Høien,
Trængt og nedbøiet,

Der skal Du staa.
Skjult er for Øiet
Himmelens Blaa,
Jord Du ei skuer,
Dagen er mørk,
Kun Du beskuer
Niflheims Ørk.

77 102Slangerne hvisle,
Bækkene risle,
Tunge af Gift.
Ormene lede
Skal man berede
For Dig til Mad.
Giftbølger trille,
Vel kan Du stille
Tørsten i dem.

78 Valmuer dufte,
Søvnige Lufte
Dysse dig ind,
Ei kan Du sove,
Tuder i Skove
Hungrige Ulv.

Gerda

79 Med Tunge,
Og Lunge,
Ei længe jeg suger
Den dræbende Gift;
Thi Edderen knuger
Og knuser min Lunge.
Jeg blegner,
Og segner,
103De Guder saa gramme
Ei mer mig kan ramme.

Skirner

80 Vist skal Du blegne,
Derfor ei segne.
Guderne gramme
Vist Dig skal ramme.

81 Brændende Vinde
Suse, da svinde
Farver af Kind.
Angest og Øde,
Smertefuld Længsel,
Skal i dit Fængsel
Plage dit Sind.

82 Ud skal Du gange,
Spøgelser lig,
Studsende, bange,
Stirre paa Dig,
Jetternes Sønner,
Naar Du i Sal
Visnet indtræder,
Tæret af Kval.

83 104Ud skal Du gange,
Lungen skal fange
Renere Luft.
Stor er da Nøden.
Livet og Døden

Haardelig kæmpe.
Aldrig skal Død
Kærlig neddæmpe
Evide Nød.

Gerda

- 84 Ak! Norner forbarme
Sig over mig Arme!
Thi stor er min Nød.
O! Vist maa jeg grue,
Naar Guderne true
Med *Mere* end Død.

Skirner

- 85 For *Eder* at tvinge
Sprang Norner af Sø,
De agte hel ringe,
Om Jetternes Mø
End sukker og stønner,
Ei høre de Bønner
Fra Urgelmers Æt.

105 *Gerda*

- 86 Dog fældedes Balder
I Ungdommens Alder,
Til Jetternes Fryd.
Vist Aser ei glemme:
At Norner kan tæmme
Den pralende Kraft.
Du truer, og mægter
Dog *Mere* vist ei.
End ikke jeg ægter
Den straalende Frei.

Skirner

- 87 Til grønklædte Skove,
Til Høien jeg gik,
Hævnstaven at skære,
Hævnstaven jeg skar.

- 88 Vred er Dig Odin.
Thor er Dig gram.
Frei Dig skal hade,
Naar Dig har rammet
Asernes Vrede.

- 89 Hører det Aser, og
Asernes Sønner!
106 Hører det Jetter!
Hører Hrimthuser
Hvor jeg forbander
Trodsige Mø!
Hvor jeg fremkalder
Bølgende Smerte,
Skræk til at rive
Trodsige Mø!
Hvor jeg befaler
Smidige Orme,
Svøbte om ranke,
Skinnende Midie,
Knuge, ei *knuse*
Hjertet i Bryst!

Ser Du? med hvasse,

90 Hellige Sværdsod,
Rister jeg Runer
Dybt udi Stav,
Graad Dig for Gammen,
Evide Kval.

91 Thurs jeg Dig rister,
Tre er hans Træk:
Kraftløshed, Galskab,
Pinende Lyst.

92 107Han Dig skal favne,
Mand Du da fanger
Trodsige Mø!

93 Runer jeg risted.
Som jeg dem risted,
Saa jeg dem sletter,
Om Du vil bøie
Sindet til Frei.

Gerda

94 Ei mer jeg nøler,
Thi ak! jeg føler
De Runers Magt.
Som Ild jeg brænder,
Og Gift omspænder
Det klemte Bryst.

95 O snart udskrabe
Du Runestave,
Som dybt Du skar!
Den tunge Smerte
Mit arme Hjerte
Vil knuse brat.

108 *Skirner*

96 Som jeg dem risted,
Saa jeg dem sletter,
Nu da Du bøier
Sindet til Frei.

Gerda

97 Sid nu paa Bænken!
Tag imod Kalken
Fuld af den gamle Mjød!
Aldrig jeg tænkte, at
Jeg skulde Vaners
Æt unde vel;
Men mod de mægtige
Aser forgæves kun
Strider en Mø.

Skirner

98 Hjem vil jeg ride,
Først vil jeg vide
Stedet og Stunden,
Naar Du vil unde
Njords Søn Gammen

109 *Gerda*

99 Barri heder
(Som Begge vi vide)

Glindsende, kølige Lund.
Ni Gange synke
Solen i Hav!
Der vil da Gerda
Unde i Natten
Njords Søn Gammen.

Asgard.

Frei

100 Sig mig det Skirner!
Før Du af Hest
Sadelen løfter,
Førend Du fløtter
Fremad Din Fod,
Hvad Du i Jetters
Verden udrettet!

110 *Skirner*

101 Barri heder
(Som Begge vi vide)
Glindsende, kølige Lund.
Ni Gange Synke
Solen i Hav!
Der vil da Gerda
Unde i Natten
Njords Søn Gammen.

Frei

102 Lang er Nat,
Længere tvende,
Hvor kan jeg udholde tre?
Ofte mig Maaned
Kortere tyktes,
End nu den halve
Længselens Nat.

103 Med Længsel jeg køber
Den elskede Mø;
Men naar jeg da svøber
Mig trindt om min Mø,
Da stiger en Lyst
I mit brændende Bryst,
Som Kraften ei skaber,
Jeg salig mig taber
I ahnede Lyst.

111 Den niende Nat.

Gerda (synger)

104 Nu Stjernerne blinke,
Saa smaalig i Luft,
Og Roserne vinke,
Med liflige Duft.

Jeg ganger til Lunden i Kvælde.

105 Til Døden udtegnet,
I Alderens Vaar,
O Bela! Du segned.
Tilgiv mig! Jeg gaar
Til Kærligheds Lund udi Kvælde.

106 Jeg stred mod mit Hierte,
Mod Sværd og mod Guld,
Jeg stred imod Smerte;
Men Kalken blev fuld.
Jeg ganger til Lunden i Kvælde.

107 Saa kom da Du blide,
Elskværdige Gud!
Ei mer vil jeg stride,
Jeg ganger som Brud
Til Kærligheds Lund udi Kvælde.

108 112Det dunder. Hid iler
Den kærlige Gud.
I Lunden alt hviler
Med Længsel hans Brud
Paa duftende Blomster i Kvælde.

Frei

109 Her er Lund,
Hvor er Hun,
Som jeg søger saa brat
I den fiælende Nat?

110 Hist i Lund
Hviler Hun,
Som jeg søgte saa brat
I den venlige Nat.

111 Alt var knoppet mit Træ,
Nu det blomstrer i Læ
Af den vældige Eg.
I min Arm,
Ved min Barm,
Hun nu hviler saa sødt,
Og jeg hviler saa blødt,
I den aabnede Favn.

113Fuglen paa Kvist.

112 Tiderne lide,
Snart skulle Muspels
Sønner fremride.
Ved da den Svage
Hvorned Han vil stride?

Anden Fugl.

113 Sit Sværd og sin Styrke
For Møen Han gav.
Saa grave i Mørke
Sig Guder en Grav.

Loke (i Jetteskikkelse)

114 End Fenris! Du tuder
I fængslende Baand;
Men Frihed bebuder

Min konstige Haand.
Alt rører med Styrke
Sig Ormen i Hav.
Saa grov jeg i Mørke
For Aser en Grav.

Thors Reise til Utgardeloke.

Denne Digtning, der omtrent har stillet sig her, nævnes aldeles ikke i de gamle Sange, og lader sig ei meget godt forene med dem. I de nyere Digte er den kendt, og i det Hele langt mere sindrig end hvad Vi ellers lære i den prosaiske Edda. Kun de alleryderste Omrids vil jeg her give, da det Hele bør efterlæses hos Oehlenschläger, hvor det har genvundet sin poetiske Dragt, samt givet Digteren Anledning til at tolke mange af sine skønne Syner i Nordens Gudeverden. *Thors Reise til Jotunheim. Sagnet i Prof. Nyrups Edda 59-72.

Thor reiser til Utgardeloke (der egenlig synes at være Troldenes Konge) og kommer der efter megen udstanden Besværlighed og Ærgrelse. Loke er med. I Utgardelokes Sal fristes Thor end mere, kan ikke tømme Drikkehornet, synker i Knæ i Strid med en Kælling, og kan ikkun løfte en Fod af den sorte Kat. Dog Alt dette er intet Under, da Hornet staar i Hav, Kællingen er Alderdommen og Katten Midgardsormen. Dette siger Utgardeloke Thor først da Han er kommet paa Hjem veien, og forherliger Thors Magt ved at forsikre, at Han ved Koglen vist skal herefter fri sig fra saadanne Gæster.

Denne underlige Strid mellem Asakraft og Troldevid, tvende Punkter, som flygte for hinanden og ei kunne komme i Berøring, udelukker sig selv af Asadramet, hvor den vilde mangle al Betydning. *Oehl. har søgt at give den en saadan, ved at lade Utgardeloke omstyrte Upsala Templet og dræbe Hofgoderne. Thor reiser for at hævne det; men imod Odins Villie, og derfor har Reisen saadant Udfald. Foruden at Scenen herved er sat dybt ind i Menneskelivet, har Digtet maattet paatage en Betydning som hverken det eller Gudelæren taaler. Dog, dette fortæner en egen Undersøgelse. En sær Digter har fundet Fornøielse i at sætte den blot stærke Thor midt imellem lutter Blændværk, hvor hans Kraft maa staa til Skamme, da den ei kan afpræge sig i tomme Skygger. Ene som et saadant Spil har Digtningen Interesse. *Saxo gør Utgardeloke til en Gud som den danske Kong Gorm dyrker, og paa Grund heraf har man gjort ham til en af de Guder, som dyrkedes før Aserne, men fortrængtes af dem. Hvor aldeles forkert dette er, sees allerede deraf, at Han da maatte træde tydeligst frem i de gamle Sange, og forsvinde efterhaanden, istedenfor at det er ganske omvendt. Lokasenna og Harbards Sang ere de første som have Spor af ham, og ingensteds, uden hos Saxo, træder Han frem som Gud.

Kedelens Hentelse, og Thors Strid med Midgardsormen.

Tvende ganske uensartede Digtninger ere her paa en synderlig Maade sammengroede, og i en Udsigt som nærværende lade de sig ei adskille, uden at sønderrive Digtet Hymers Kvæde, ja næsten ikke uden at lægge det ganske tilside.

Digteren synes at have tænkt sig Aserne som pønsende paa Hevn mod Gymer, Gerdas Fader. *Jeg antager her at Gymer Gerdas Fader er den samme som Æger, der ogsaa kaldes Gymer. Om Digterne have gjort det samme, lader sig ei sige forvist; men da deres Digtninger ere i Mytologien af ingen Vigtighed, troer jeg, Man bør gribe dette Middel til at frembringe Enhed, fordi Frei havde mistet sit Sværd, og derfor er det at de hiembyde sig selv til ham. Gymer eller Æger er vred paa Aserne, enten blot fordi Han er en Jette, eller især fordi de have dræbt Bela, hvis denne er hans Søn, som intet forbyder Os at antage. Da derfor Thor byder ham at rede Gæstebud for Aser, stræber Han at spotte deres Magt, ved at forlange en Kedel hvori Øl kan brygges til dem Alle. Aserne ere raadvilde, indtil en vis Tyr. *Kan ikke være Guden Tyr, da Han er en Jettesøn. siger Thor, at hans Fader Hymer har en mildyb Kedel, og de Begge fare afsted, for med List at faa den Vandvarmer. De komme til Jettens Sal, og gange hurtig forbi hans Moder, et Uhyre med nihundrede Hoveder.

En anden guldskindende, brynhvid Kone Tyr's Moder, gaar frem og bærer dem Øl; men skiuler dem derpaa under den store Kedel, for at afvende det første Udbrud af Hymers Bisterhed.

Silde kom Jetten. Isfieldene skjalv under hans Fod, og Kindskoven var frossen. Da Han hørte at Jetters Fiende var kommen i hans Sal og sad bag Støtten, vendte Han sig mod den, og den sprang under kløvede Bjelker for hans Blik. Otte Kedler sønderloges; men hel blev den niende store, og uskadte udginge Tyr og Thor. Glubsk saa den gamle Jette Gygiers Bedrøver stande paa Gulv, og en Ahnelse om Ondt gennemfor ham. Dog lod han tage trende Tyre og stege ved Ild. Thor aad ene de tvende.

Hymer sørgede for Mad til næste Aften, og Thor lovede at fange Fisk, naar Han gav ham Mading. 118 Jetten bød ham søge den selv hos Hjorden, og da brød den Stærke af Tyren begge Hornenes høie Sæde. Bukkes Herre roede ud med Abers Slægt ning, og bad Ham føre Havets Lastdyr (Baaden) længere ud. Han gjorde det nødig, og drog trende Hvaler op i Baad; men i Bagstavnen gjorde Thor Snøren fast, og satte Oksens Hoved paa stærken Krog. Over Madingen gabede den som Guder hade, som ombelter Landene, og den modige Thor drog den eddervaade Orm op af Dybet. Med Hammeren bankede han Haarets stygge Fjeld paa Ulvens Broder; men

Klipper styrted,
Heder tuded;
Jord hin gamle
Gøs og skjalv.
Atter sank da
Orm i Hav.

Hymer spurgte: om Thor vilde bære Hvalerne til Hus, eller binde Baaden? men vred i Hu over Jettens Spot, tog Guden den fulde Baad, og bar den til By.

End trodsede Hymer, og nægtede Thors Styrke, uden han kunde tage det stærke Bæger i Haand, og knuse det. Guden slog det mod Stene og Støtter. Stene kløvedes og Støtter revnede; men dog bar 119 man Bægeret helt for Hymer. Da lærte den Brynhvide ham venlige Raad:

Slaa til den mordtrætte
Jettes Hoved, til
Hymers Hoved!
Haardere er det
End Bæger og Sten.
Satte sig Bukkes
Herre paa Knæ,
Fuldt Han iførte
Asastyrken,
Hel blev den gamle
Hielmens Grundvold,
Miødens Omfatter
Revned i to.

End trodsede Hymer, og vilde ei erkende Gudens Styrke, uden han kunde bære den store Kedel af Gaard. Odins Søn greb i Hanken og gennemstampede Salens Gulv. Han løftede Kedel paa Hoved, og dens Ringe klang ved hans Hæl. Længe gik Han, før Han vendte sig; men da saa Han Hymer og Thur ser med mange Hoveder ile i sit Spor. Kedelen løftede Han af Skulder, og svingede mordglad den tunge Mjølner over Jetters Isser.

Videre gik Han, og halvdød styrtede den lamme Buk til Jord. Det voldte den skadefro Loke.

120 Hjem kom Thor med Kedelen, og nu kunde Aser drikke Øl hos Æger.*Lettelig ser Enhver, saavel af den hele Tone, som af det blomsterfulde Sprog, at denne meget poetiske Sang er saare ny, og Alting byder Os at agte den endog yngre end den prosaiske Edda.

Da den prosaiske Edda her maa ansees for ældste Kilde, maa Vi, uden at vredes over lidt Gentagelse, have dens Fortælling hel. Den ved Intet om hin Kedel, som den ny Digter har indblandet; men siger blot: at Thor tørstede efter Hevn over Midgardsormen, fordi den i Katteham havde spottet ham hos Utgardeloke. I en Ungersvends Lignelse gik Han til Jetten Yme, blev der om Natten som Gæst, og bad om Morgenen at Han maatte ro med ud paa Havet. Yme spottede hans Ungdom, og mente at Han vilde fryse naar de kom saa vidt i Hav, og bleve længe ude; men Thor svarede: at det vel var uvist, hvem der først vilde længes efter Land. Guden var saa vred at Han nær havde løftet Hammeren; men lod det blive, da Han havde bestemt en anden Prøve for sin Styrke. Selv maatte Han søge Mading hos Hjorden, og roede da vældig frem. Yme bad ham standse, men det hjalp ei. Han sagde, det var farligt at ro længere for Midgardsormen, men end roede Thor, og uglad 121 blev Jetten. Endelig tog Han Aarer ind, udkastede den stærke Snøre, med Oksehovedet paa den ei svagere Krog. Krogen gik til Bunds, og sandt er det at sige, at Thor skuffede ei mindre Midgardsormen, end Utgardeloke havde spottet ham, da han skulde løfte Ormen med Hænder. Ormen gabede over Oksehovedet, og Krogen huggede ind i Gummen; men da den fornam det, veltede den sig saa, at begge Thors Klover

smak mod Borde. Vred iførte Han sig Asastyrken og stræbte saa imod, at begge Fødder ginge gennem Baaden til Havets Bund. Nu havde Foden vundet Fæste, og Han drog Ormen op til Borde; men det maa man sige, at ei er nogentid set et grueligere Syn, end da Thors de hvasse Øine ligesom gennemstunge Ormen; men den stirrede nedenfra imod, og blæste Edder fra sig. Det er sagt, at Jetten Ymes Lød forventes, at Han blegnede og ræddedes, der Han saa Ormen, og Søen spille over Borde ud og ind af Baaden; men da Thor greb Hammeren og førte den i Luft, da famlede Jetten til med sin Kniv og overhuggede Snøren, saa Ormen sank i Sø. Thor kastede Hammeren efter ham og Mænd sige, at den slog Hovedet af ham ved Bunden; men det er sandere at sige, at Midgardsormen lever endnu, og ligger i Sø.

Thor satte Knoven imod Ymes Hoved, saa 122 Han steglede overborde med Fødderne i Veir; men selv vadede Han til Lands.*Vist er dette Sagn ikke af de unge, thi Læseren med Sands vil let mærke, at den søde Stil, der træder saa elskværdig frem med barnlig Tro paa Guderne, saare kontrasterer mod den Tone som for det meste findes i den prosaiske Edda, skønt jeg ikke nægter at have fundet en næsten saadan i den apokryfiske Fortale, ligesom det var den der fornemmelig henrykkede mig i Vaulunds Saga. Mærkelig er det ellers at Har her siger til Gangler, at Han fuldvel kender dette Sagn, skønt det ei er opskrevet, og de Forstandige (som ingen indvortes Beviser antage) ville da her finde et udvortes for, at de andre Sagn have været forhen opskrevne.

Naar jeg blot har anmærket at dette Sagn bør henføres til Tiden efterat Loke er bundet, da maa jeg i øvrigt bekende, at det, som det staar i den prosaiske Edda, har sin fuldeste Betydning. Det var en skøn Ide af Digteren, at lade Aserne prøve, om det var muligt at dræbe Midgardsormen før den endnu havde naaet sin fulde Vekst. Vi indse let, at Nornerne maatte tilintetgøre dette Forsæt, hvis lykkelige Udførelse vilde grundfæstet Asatronen for Evigheden, og det kan vel nu være Os overladt, enten Vi ville antage, at De betiente sig af Ymes Haand som Redskab, eller helde Os til den langt 123 mere poetiske Beskrivelse i Hymis Kvide, og tro, at De, ved den Rystelse der gennemfor som et elektrisk Stød hele Naturen, nødte Thor til at slippe sit Bytte.

Gæstebudet hos Æger.*Allerede i Grimnismal nævnes dette Gæstebud; men som noget tilkommende.

I Hymers Kvæde var dette forberedt, og Ægis Drikke fører det i dramatisk Form frem for vore Øine. Aser og Asynier vare her samlede undtagen Thor, som var i Østerleden at dræbe Jetter og Trolde: Guld lyste som Ild, Øllet frembar sig selv, og Trællene Finnafeingur og Eldir bleve meget roste for deres Opvartning. Dette kunde Loke ei taale at høre, og dræbte Finnafeingur. Fristædet var besmittet, Aser sloge paa deres Skjolde, og dreve Loke af Salen. De ginge igen til Drikkebordet, men Loke fulgte dem i nogen Frastand, og da Han af Eldir fik at vide, at de taledede om deres Vaaben og Styrke, og ei ret venlig om ham, gik Han ind. Aser tav; men Han talte:

Tørstig jeg Loke
Langveis fra
124Kommer til Salen,
Aser at bede,
At de mig give
En ren Drik Mjød.

Hvi mon I tie?
Bindes af Arrighed
Saa Eders Mund?
Vælger mig Sæde,
Stade ved Bord!
Eller og jager
Mig bort igen!

Odin erindrer, at Aser vide bedre hvem de skulle byde til Gæst; men da Loke minder ham om, at de i Tids Fødsel blandede Blod sammen og lovede: aldrig at drikke Øl, uden det blev for Begge baaret, byder Han Vidar reise sig for Ulvens Fader. Taus reiste Vidar sig, og skænkede for Loke, men før denne drak, hilsede han Guderne saaledes:

Held Eder Aser!
Held Asynier!
Held hver høihellig Gud!
Brage undtagen:
As som hviler

Inderst paa Bænk.

Nu begyndte et saare forargeligt Skænderi mellem alle Aser og Asynier og Loke, og man maa til125staa, at det kun var beskeden Følelse af sit eget Værd, da Han i Samtalen med Eldir tillagde sig høit Fortrin i denne Konst. At optegne det her, vilde være ligesaa unyttigt som kedeligt, og anstødeligt for høviske Øren. Kun hvad der har høiere Interesse vil jeg udtegne.

Gefion

Loke det ei ved,
At Han er forgiort,
Og beiler til Livets Tab.

Loke (til Frigga)

Jeg det og voldte, at
Ei Du ser ride
Baldur til Sal.

Tyr

Frei er den bedste
Af alle Fyrster
I Asers Gaard,
Han løser Trængsels Baand.

Loke bebreider Tyr, at Fenris afbed hans Høire, men Tyr svarer bidende:

Haand jeg fattes,
Men Du godt Røgte.
Stort er Begges Savn.

126

Frei (til Loke)

Jeg Ulv ser ligge
For Aæns Munding
Til Guders Samfund spildes.
Snart saa Du bindes,
Om ei Du tier
Du Ondskabs Mester!

Loke

For Guld Du købe
Lod Gymer Datter
Og solgte Sværdet.
Naar Muspels Sønner
Ad Mørkved ride,
Hvorned da Usling!
Vil Du vel stride?

Skade

Godt har Du end Loke;
Men Du ei længe skal
Lege med løs Hale;
Thi med din Søns kolde
Strænge, Dig Guden skal
Snart til et Sværd binde.

Til sidst kommer Thor, og efter nogen Modstand med Munden gaar Loke af Frygt for Hammeren.

Endelig har da Loke udspilt den lange Rolle, som Digterne have givet ham paa denne Side Rag127naroke, og i Efterskriften til denne Sang fortælles Katastrofen. Loke fjælede sig i Franangers Fos i Lakselignelse, og der toge Aser ham. Han blev bundet med sin Søns Nars Tarme, og den anden Søn Narf blev en Ulv.

I den prosaiske Edda fortælles kun det summariske Indhold af den nys gennemløbne Sang.

Om Lokes Fængsling fortæller den meget vidtløftig, og sætter samme (ligesom Vøluspa) straks efter Baldurs Død, som Straf fordi Han havde været Aarsag baade til Gudens Død og hans Bliven hos Hel.*Det var da med høieste Uret, at jeg (i Bemærkningerne over Baldur) paastod, at Loke ei burde bindes umiddelbar efter Baldurs Død, samt at han ei var kendt som Aarsag heri, før hos Æger. Dette Misgreb var en velfortient Straf, fordi jeg vilde være klogere end Vola og af de andre Sange stoppe Huller, som kun vare til i de senere Digteres og min Indbildning. Kunde jeg nu, ved at holde mig blot til Eddas Sange, og anse Voluspa som Grundvold, begaa en saa grov Feiltagelse, hvad maatte ikke da ske, naar man agtede alle Kilder lige rene? Den prosaiske Edda, som vilde følge alle Digtere, modsiger sig selv, ved at lade den alt bundne Loke være tilstæde hos Æger. – Han skiulte sig paa et Fjeld, og havde fire Udgange paa sit Hus. Ofte var Han i For128set som en Laks, og troede sig der ganske sikker. Aserne kom, da Han engang just sad og flettede noget Garn sammen, saa som Fiskernet ere blevne siden. Dette kastede Han straks paa Ilden og flygtede til Forset; men Kvaser, den viseste af dem, fandt i Asken Sporene af Garnet, og snart flettede de et saadant, for deri at fange Loke.*Kvaser tilhører med Liv og Sjæl den prosaiske Edda, og Odins Reise til Dovre. Han skuffede dem nogle Gange, men grebes tilsidst, og maatte se trende Klippestykker reise sig som frygtelige Symboler paa ham og hans Børn. Hans Søn Vale forvandlede af Guderne til en Ulv, og sønderrev sin Broder Narf, med hvis jernstærke Tarme Loke blev bundet til tre Klippespids, saa at den ene stod mod hans Skuldre, den anden mod hans Lænder, og den tredie mod Knæhaserne.*Man ser, at mellem Navnene paa Lokes Sønner er Uoverensstemmelse mellem Efterskriften til Lokasenna, og den prosaiske Edda. Denne, som vel ogsaa er ældst, har udentvivl Ret, og dersom det Vers af Vøluspa Gørænsen har, er ægte, da nævnes Vale allerede af Vola som Lokes Søn, en Omstændighed, der kunde foranledige interessante Formodninger.

Jordlivet.

Asadramets tredie Akt er sluttet, og den fjerde fremtræder nærmest for Beskuelsen i Menneskelivet. Alt hvad Vola agter det værdt at tale herom, er at Hun straks efter Askurs og Emblas Skabelse, saa *hvorfor* de skabtes, i det

Hun saa Valkyrier
Langveis komme,
Færdige at ride
Til Gudefolket.
Skuld holdt Skjoldet,
Skøgul den anden,
Gunner, Hildir,
Gøndul og Geirskøgul,
Herians Møer.

Men for hvem som kan se, ligger heri ogsaa Alt hvad der kan siges.

Uanfægtede sidde Aserne paa deres Trone, Vanerne styre det rolige Jordliv, medens Valkyrier stræbe at fylde Valhals Bænke. Det høiere Menneskeliv udvikler sig som et Efterskin af Asernes Liv i Tids Fødsel. Jorden, dannet af Ymers Krop, synes at bevare Hadet mod Alfader og hans Børn, 130og de Mennesker, hvis Legeme ei gennemtrængtes af Odins Aand, gøre ligesom fælles Sag med den saakaldte livløse Natur. Nu opstaar en Kamp paa Jorden mellem Helte og Jetter: Dramaer optræde som originale, skønt de ei ere andet end forskellig formede Udviklinger af Gudelivets enkelte Gnister. Det er virkelig som om Asodin steg ned til Jord i Mennesket, der ved Navn og Poesiens Tryllebaand knyttede sig til ham. Odins Sønner træde frem med en forbausende Kraft, og de gudlige Slægter udbrede sig. Med høi Begeistring bevæge Vi Os mellem Volsunger og Niflunger, Skjoldunger, Skilfinger og Ynglinger, ja Vi fristes endog stundum til at sammenblende og forveksle den stærkullende Elv med Kildevældet selv, hvorfra den udsprang hist paa Klippens høie Tinde.*Det er før bemærket, at Vi kun om Volsunger og Niflunger (Gjukunger) have egenlig nordiske Digte, men saavel over disse som især over Skjoldunger og Skilfinger vil udentvivl opgaa et herligt Lys, naar Hr. Justitsraad Thorkelin (o gid dog snart!) sætter sig et glandsfuldt Mindesmærke ved at udgive det angelsaksiske Digt, Han har under Haand, og derved tilfredstillen den voksende Længsel, der brænder hos gamle Nordens Venner.

Dog Vi ville forlade Jorden saaledes som den herlig breder sig for Øiet i sin unge Vaar, hvor de 131herligste Vekster stræbe frem mod den luende Sol: Storme kunne bøie, men ei knække, Hageldriver nedtyngte, men ei knuse dem; thi det nyfødte Liv og den bølgende Kraft bøie sig smidig for hvert Angreb og reise sig i fornyet Glands ved Solens første Straale. Saaledes skue Vi endnu Jorden i det flygtige Billede af Naturens Vaar, saaledes forlade Vi den i Historiens.

Med Vola vende Vi Øiet bort fra Asers Tryghed, fra Loke den bundne Dødning, og skue:

Salen stande
Langt fra Solen, paa
Nastronds Kant.
I Nord er Døren.
Giftdraaber falde
Ind ad Lyren.
Salen er bygt af
Ormerygge.*Man har troet at Nastrond var Nordboens Helvede, og i en vis Betydning havde man Ret; men Opholdssted for de Onde efter Ragnaroke (som ogsaa jeg engang antog det for) er det ikke. Jetternes jordiske Frænder føre i Niflheim et kummerligt Liv, blot fordi de skulle dø *end engang* i Ragnaroke, og Død er Nordboens høieste Straf, ligesom Liv Genstanden for hans høieste Tragten.

132I Hvergelmer suger Nidhøg Dødes Lig og Ulven slider Kød.

Her er det gruelige Værksted, hvor Vaaben smedes til at fælde Aser.

De svækkede Jetter indsuge nyt, edderblandet Liv af det Levendes Død, og af døde Mænds Negle bygges Skibet Naglfare, som skal bære dem til Gudestrident.*Det er vel uvist om de Dødes Legemer kom i Jetters Vold, blot fordi Mennesket fra første Færd var opvokset af Jorden: Ymers Kød; eller fordi Jetter havde havt særegen Del i Legemets Dannelselse.

Fenris Ulv og Midgards Orm vokse og trives, medens den Gamle i Jernskoven (Gulveig eller Hel) føder Fenris Børn eller Frænder.

Det visnende Jordliv.

Se Vi nu tilbage til Jorden, da finde Vi Skikkelsen saare forandret. Aartusender ere rullede hen over den, have bortviftet det gudlige Liv, indsuget og medtaget dens ungdommelige Kraft.

Brødre stride,
Hinanden dræbe.
133Frænder glemme
Nære Frænder.
Skægtid, Sværdtid,
Skjolde kløves.
Ingen kan paa
Anden lide.*Jeg tør endnu ikke afgøre, om disse Linier, der staa paa et meget fordærvet Sted i Vøluspa, ere ægte, og bruger dem derfor ei som Bevis, men som passende Tekst.

Heltelivet er uddødt. Slægterne, som udsprungne af samme gudlige Rod, synes at have glemt den fælles Kamp, og vendt Vaabnene mod hinanden. De segne, og Jetters Slægt seirer, mindre ved egen Styrke, end ved de høie Frænders Strid. Saa stride endnu Solens Straaler med sig selv i den hede Sommer, og Veksterne, de selv udklækkede, falde visne, brændte, og hentørrede, i Støvet.

Spørge Vi om Grunden hertil, da er Svaret let.

Saa vilde Odin, fordi Han, ledet af sit halve Syn, ilede med at sanke diærve Kæmper i Valhal, og uden andet Hensyn bød sine Møer keise Val.

Saa vilde Norner, for at dæmme mod Udbredelsen af Asers Slægt og Stadfæstelsen af deres Magt; thi havde Odins Sønner først omfavnet hele Kloden, da havde den maattet give efter for Guddoms¹³⁴kraften. Fuldelig var da Jetten Ymer blevet dræbt; *hel og evig* maatte Jorden have tient Aserne.

Paa det Saadant ei skulde ske, fulgte Nornen Skulda med Valkyrierne. Hun stod med Skjoldet, hvorpaa Skebnens usvigelige Runer vare indgravne, og lænkede Striden efter Urdas Villie. Ofte holdt Hun skærmende Skjold for Nidingen, og opbevarede i ham Heltens snedige Bane. Vel maatte Hun smile ad Odins Kløgt, naar Han bød til sig den unge, flammende Helt, i hvem Spiren til en hel Æt laa forborgen og dræbtes.

Beskue Vi nu Jorden med sin Trang, som den ligger udstrakt for Os i Historiens sørgelige Høst, røvet sit Liv, afklædt sin Herlighed, da maa Vi vel bekende, at den er moden til Genfødselse, og at denne maa ske

gennem hin lange Vinter og gennem Ragnarokes Nat, som Vola nu forkynder.

Ragnaroke.

Dækket oprulles, og den sidste Akt lader sig til syne. En smerteblandet Fryd griber Os; thi medens Vi dybtsørgende se det Herlige segne i sin Kraft, ved Siden af det Usle, aabenbarer sig for Os: at Dette her kun var et Redskab i det end Herligeres Haand, og drog kun *Hints* besmittede Del med sig i Faldet.

135 En af den Gamles Sønner i Jernskoven bliver værste Maanesluger i Troldeham; med Blod Guders Sal Han smitter, og sort bliver Solskin om Sommeren efter. Al Vind bliver Storm. Den lange, uafbrudte Vinter kommer.

Vindtid, Ulvtid,
Før Verden falder.

Enden er nær; thi Alt er rede til den sidste Kamp.

Den guldkammede Hane galder hos Aser og vækker Hærfaders Helte, medens den sodbrune galder neden for Jorden i Helas Sal for at kalde hendes Sønner og Jetterne til Strid. Midnatten er kommet.

Høit gør Garm i Gnypas Hule, thi Lænker briste, og Genfærd vandre ved Midnats Tid. Løs er Dødningen Loke, og løs er Fenris. Den kyndige Vola

Ved end Mere
(Frem ser Hun længer)
Om Gudemørke,
Om Seirguders Fald.

Hvad sker hos Aser?
Hvad sker hos Alfer?
(Jetternes Verden
Fyldes af Gny.)

136 Aser samles
Alle paa Thinge.
Alfer stønne for
Klippedørre.

Høit tuder Heimdal i løftede Horn, og Odin rider til Mimers Brønd at løse sit Pant, men forgæves.* I *Völuspa* læses: Odin taler med Mimers Hoved, men da dette Hoved har sit Hjem blandt de forgudede Mennesker i Snorros *Heimskringla*, og den prosaiske Edda, henvisende til *Völuspa*, siger at Odin red til Mimers Brønd, synes mig hin Læsemaade nødvendig maa ansees for uægte.

Tidens gamle Træ sukker, Ygdrasils Ask staar skælvende og Ørnen i Toppen skriger dens Ligsang.

Jordmungandr vælter med Jettestyrke sin uhyre Krop; Ormen trykker Havet, og høit svulme dets Bølger. Da løsnes Naglfare, Skibet som Loke styrer, som bærer Muspels Sønner *østfra* over Hav.

Surtur fremraser *fra Sønden* med svigfulde Lue, og af hans Sværd skinner *Valguders Sol*.

Stenbjerg knager.
Himlen kløves.
Guder falde.

Sin første Sorg fik Frigga, da Baldur faldt; men nu faar Hun den anden og end større, da Odin 137 gaar i Ulvstriden, thi høit aabner Fenris sit Gab og Hærfader er ikke mere. Saa sluger Ulven Ulvenes Føder.

Frei stander mod Surtur som den værgeløse Blomst mod den fortærende Lue.

Nu kommer den store

Seirfaders Arving,
Vedar, at stride mod
Morddyret.
Lader Han Kæmpungen

Ind gennem Munden,
Spyd staa i Hiertet.
Odin er hævnnet.

Hlodynias ædle Søn, den stærke Asathor maaler sig med Midgards Udyr, og Ormen maa sande: at den Styrke som kan vokse aldrig vorder lig den fra det Evige udsprungne Kraft. Brusten svømmer den i sin egen Edder og Fjorgyns Søn gaar ni Skridt tilbage for Uhyret; men den giftige Aande, hvis første sagte Pust udjog Livet af alle Askurs Sønner og Emblas Døttre, har alt omspændt hans Lunge, og kvæler den Herlige.*Den prosaiske Edda siger: at Tyr strider med Garm og Heimdal med Loke saa at de gensidig fælde hinanden. Heri er poetisk Sandhed; men Vi se bort derfra fordi Striden i Ragnaroke hos Vola net¹³⁸op lærer Os at kende de sande handlende Guder. Vafthrudnismal siger, at Njord sendes hiem til de vise Vaner, fra hvem Han er kommet, og dette stadfæster at Han ei hørte til Grundideen, men var som Offergud en Del af det laante Baand der knyttede Mennesker til Aser, hvorpaa ogsaa hans Navn henpeger. I samme Digt siges: at tvende Mennesker (Lif og Lifthrasir, Liv og Livskraft) skiules og gennemleve Ragnaroke, nærede af Morgenduggen, og Billedet er skønt; men Vola ved ikke, og kan ikke vide Noget derom. Om Ragnaroke læses i Professor Nyrups Edda 86-97.

138 Jorden i Havet
Synker. Af Himlen
Falde de klare
Tindrende Stjerner.
Giftige Dampe
Stige fra Ilden.
Høit udi Luft.

Frem kommer sorte
Flyvende Drage,
Øglen fra Roden af
Nidas Fjelde.
Nidhøg paa Vinger
Ligene bærer, og
Fluks forsvinder.

139

Det evige Liv.

End ser Vola længere frem med sit dristige, Alt gennemtrængende Øie. I Guders Tusmørke skimter Hun den evige Dags Morgendæmring, og af det gærende, fødende Hav.

Jord ser Hun løftes
Atter fornyet,
Evig grøn.

Aser mødes paa
Idas Slette,
Vel erindre sig
Fordums Vælde,
Tale om *Fimbultyrs*
Gamle Runer,

og de gyldne prægtige Tavler som de eiede i Tids Fødsel, findes da atter.

Vola saa

Hisset paa Gimle
Tækket med Guldet,
Salen som Solen.
Der skulle bygge
Evigheds Sønner.*Selv dette Vers turde være uægte, og det som taler om Aser paa Idas Slette efter Ragnaroke 140 har ei heller meget Krav paa at troes, ligesom det fattes i adskillige Afskrifter.

140 Ville Vi spørge mere om Guderne, da svarer Vola:

Nu bebo *Hødur* og *Baldur*
Hropts (Odins) Seirstøtte.
Vel Valguder!

Forstaa I det eller ei? *Vaftrudnismal siger, at det er Vidar og Vale, Mode og Magne, som gennemleve Ragnaroke, og den prosaiske Edda har (som sædvanlig) fulgt begge. Skulde jeg her anmærke hvem der bør troes, da havde jeg skrevet forgæves, men til Oplysning kan tiene hvad forhen er sagt om Mode og Magne, Vola taler ei om at Vidar dræbes, thi Han kan ikke dræbes, men Hun nævner ham ei heller efter Ragnaroke, fordi Han er sammensmeltet med Hødur.

Endt er Volas høie Kvad. Ei ser Hun længere, thi der er intet *Længere*, det Evige, Harmoniske har ikke Skygge af Omskiftning.

Tilbageblik.

Endt er Asadramet, udfoldet ligger Gudelivet for vort Øie. Her ville Vi standse, glemme alle senere 141 Digtninger, og beskue Billedet rent som det stander hos Vola. Denne Beskuelse skal lære Os, om det var et vildt, regelløst Spil af Fantasien, for hvilket Fædrene knælede, for hvilket deres stærke Aand bøiede sig, medens de trodsede al jordisk Magt; eller om det maaske var en herlig, betydningsfuld Digtning, oprundet af den uimodstaaelige Trang til at løse Tilværelsens Gaade, som gennem alle Tidsaldere drev, og driver end alle store Siele ud over Sandsernes Kreds?

Troen paa Asalærens høie Betydning er fast sammengroet med *mit* Væsen, og uden denne Tro maatte det kaldes et sandt Raseri, at henstirre paa Hedenolds halvudslettede Runer. At Mange ei ville dele denne Tro, det ved jeg, men enten høre man mig slet ikke, eller høre mig uden Fordom! Man skue og tænke før man dømmer; thi jeg skuede og tænkte, før jeg talte.

Kvalte Jormunganders Edder
I jert Bryst den dybe Sands;
Viger, viger!
Thi for Eder
Tydes aldrig Volas Kvad,
Flygter! thi kun den kan høre,
Som i Væsnets indre Øre
Fanger sagte, rene Lyd.

142 Den gamle, aandrige Digter grublede over Verdens og Tidens Ophav.

Som hvert Menneske, i hvem Guddomsgnisten frit kan udvikle sig, hævdede Han sig lettelig til det Evige, til den underlige, forborgne Kilde, hvorfra Alt maatte udstrømme. Han skuede trindt med sit dybe Blik, for at finde Billedet af det harmonisk Herlige, hvortil Han havde opsvinget sig; men *Strid* var hvad Han fandt. Naar Storme bøiede Granen paa Fjeldetind, og naar skummende Bølger væltede sig mod Klipperod, da *saa* Han Striden; naar Bjørnebrummen og Ulvetuden blandede sig med Stormehvin og Bølgebrusen, da *hørte* Han den. I uafbrudt Kamp mod Jord, mod Dyr og mod hinanden, *saa* Han Menneskene staa, seire og segne. Løftede det udmattede Øie sig mod Himlen, da *saa* Han Lyset stride med Mørket og med sig selv, og stirrede Han i Menneskets, i sit eget Indre, da syntes ham den hele udvortes Kamp kun som et svagt Symbol paa den der sammenkrympede hans Væsen.

Hans Aand truede med at bortkaste sin høie Ide og hylle sig i Mørket; men Beskuelserne gærede fort, og et Lys opgik for hans Siel. Han *saa Ymers Fødsel*.

143 Nu var Alt klart. Da den vilde formløse Masse havde selv udviklet sig til Liv, kunde Alfader ei lade en Verden blive, der hel, som i sine mindste Dele bar hans Billede, før det onde selvtagne Liv var forgaet.

For at dette kunde ske, fremtraadte Alfaders Kraft som levende og virkende. Den var hvad den maatte være, *ren, blind og taus*. Men den svækkede kun Massens Liv istedenfor at tilintetgøre det, thi ved at oplade Øiet, tabte den sin Renhed. *Denne dybe Ide er afpræget i Myten om Odins fire mærkelige Sønner; Baldur (Renheden) Hødur (den blinde Kraft) Vidar (den tause) og Thor (den besmittede, selvstændig fremtrædende). Det at Asakraften mistede sin Renhed og blinde Lydighed, bragtes frem for Beskuelsen ved at sige: Renheden individualiserede sig i Baldur og Blindheden i Høder. Disse blive ved at staa ved Siden af Odin, da Kraften vel kunde skille sig ved sine Egenskaber: men disse dog ei vende tilbage til Udspringet, uden i Forening med den. Renheden og Blindheden maatte imidlertid fiernes naar Aser skulde tvinges, og Massen dog ikke seire over det Evige selv, og derfor vandre baade Baldur og Hødur til Hel. Vidar maatte blive, fordi

den besmittede Kraft ei kunde komme til at triumfere paa Massens Ruiner; taus og indsluttet i sig selv venter Han paa Odins Fald i Ragnaroke for at handle første og sidste Gang. Den byggede en Verden og vilde være sin egen. Fred sluttede den med Massen, og selv Ahnelsen om en vordende høiere Harmoni maatte forsvundet, dersom ei det Eviges Visdom havde overhugget det syndige Baand, men ogsaa det skete, og Tiden blev da af Nødvendighed Udtrykket for Kampen mellem den vanhellige Styrke og besmittede Kraft.

Saaledes var Tilværelsens Gaade løst, og det kunde ei længere forbause Digteren, naar Han saa, at selv den Kraft der stred mod det Usle, stred mere for sig selv, end for det Herlige, hvis Kæmpe den skulde være. Ei bortgav Han sin Ide, thi den Visdom, som vakte og styrede Kampen, maatte ogsaa engang lade den ophæve sig selv ved en gensidig Tilintetgørelse af de stridende Kræfter *som saadanne*. Da, naar Massens syndige Liv var udslettet, naar den blinde Kraft, *ren og villieløs* var atter sammenrundet med Visdommen i det evige Væld, saa Han en Dag lyse og en Tid udfolde sig, der ei kunde endes, og hvori al Strid var utænkkelig, da Alt maatte erkende sig som Straaler af den ene Sol.

I denne dybe Beskuelse og herlige Ahnelse levede Han, og kastede uden Smerte Tiden bag sig. Til sin Salighed vilde Han løfte sine Brødre, og skabe – *Asalæren*. *Skulde jeg nu udvikle hvorledes Han søgte at aftrykke Ideen paa det nøiagtigste i Gudelivet, da maatte jeg paa ny foretage Vandringer Vi nylig endte; men neppe vil det være vanskeligt for den tænkende Læser at finde det selv. Kun vil jeg her bemærke at Vi paa denne Standpunkt ei kunne gentage det Spørgsmaal Vi forhen have gjort: hvorfor er Alfaders Tilværelse ei synlig i nogen af Gudelivets Optrin? thi i Norners og Asers modsatte Stilling og tilsyneladende Dobbeltthed er Alt traadt frem, som kunde fremtræde. Hvad som er *over*, er (om jeg, uden at give Forargelse maa laane et Udtryk hos Naturfilosoferne) den rene Indifferenspunkt, og at ville skue den var end formasteligere end Aladdins Bøn til Lampens Aand.

Nordens Oldtid kunde aldrig blevet hvad den blev, dersom Han ei eengang var blevet forstaaet, *saaledes nemlig* som det Dybeste paa den forunderligste Maade aabenbarede sig i *Billedet* simpelt og tydeligt. Med fuldeste Ret kan man sige, at dette *Stenbillede*, som hint Othar gjorde til Freia, forvandlede sig til gennemsigtigt Glar.

Men – Han døde. Kun Enkelte fattede Ham fuldt i de løbende Tider, og selv Disse vare sjelden rene nok til at bevare Billedet uplettet, og fremstille det i hele sin Glands. Glasset tabte sin Klarhed, og viste Figurerne alt dunklere og dunklere, indtil det endelig atter blev – Sten.

Digterens Kvad udganget af Volas Mund, rodfæstede sig paa Millioners Læber; men Hans Aand vægrede sig ved at bo i Ordet, og løftede sig mod sit Hjem. Andægtig, men med formørket Øie stirrede Mængden efter den, saa et Glimt, et halvt, og tabte den endelig ganske af Syne. Kun stundum svævede den som et Genfærd paa Stormens Vinger gennem Egetoppe, over Asers Altre i den mørke Offerlund. Vel maatte Hakon spørge:

Hvorledes? Hylle Taager sig om Valhal?
Sig høie Skare! har Du hyllet Dig
I Mulm, og fulgt til Hel den fromme Baldur?

Mere end et Aar er henrundet, siden jeg vovede at fremkalde det ny Norden og byde det kaste et indtrængende Blik i det gamle. Halvseende, kæmpende, tvivlende stod jeg og spurgte mig selv:

Kan jeg vel finde
Hvad dristig jeg søger?
Kan jeg omfatte
De lette Gestalter,
Som luftige svæve
Paa Fædrenes Høie,
Om Asernes Altre
I kølige Lund;
Som flagre i Nattens
Indhyllende Skyer,
For lukkede Øie
I skuffende Drøm?

Med knugende Smerte maatte jeg svare:

Nei, sløvet er Sandsen.
De Runer saa tunge
Forvildes af Dværge,
For Øiet som stræber
Mod flygtede Old,
Og Øret ei fatter

De herlige Toner,
I Genlydens dumpe,
Forvirrede Klang.

Dog, i det samme Øieblik da jeg bævede tilbage for Taagen og mistvivlede om at kunne gennembryde den, grebes jeg af en mægtig Ahnelse om det Herlige, og maatte udbryde:

Men *kunde* jeg finde
Det Billed af Aser,
Som kløgtige Otar
Indpræged i Sten,
Og *vilde* det Billed
Sig *atter* forvandle
148Til skinnende Glas,
At Sandsen som skjuler
Sig bag det, blev skuet,
Da Slægterne skulde
Tilbedende knæle,
Og Billedet farve
Med rygende Blod.

Mit Haab og mit Mod steg ved Tanken om og Glimtet af det skinnende Maal, hvortil jeg stundede, og saa sluttede jeg:

Nordboer! ønsker mig
Lykke paa Reisen!
At til de vise
Vaner jeg kunde
Bruden hiemføre.
Bruden er herlig.
Nordboen sagde:
Solen er *Kvinde*,
Maanen er *Mand*. *Da Vaner er Græker, og Nordens Gudelære opstilles som Bruden, er vel al nøiere Forklaring unødvendig

Sandsen, jeg ahned,
Skal mig ledsage
Frem gennem Nattens
Flagrende Luer,
Jeg *den* med Skirners
Kvæde vil hilse:
149Mørkt er ude
Tid er at fare
Over Lyng, over Field.
Begge hiemkomme Vi,
Eller Os begge
Fanger *hin mægtige Jette*. *Afhandlingen om Asalæren i Minerva (Maj 1807)

Landsmænd! hvad jeg fandt har jeg nu fremlagt for Eder. Skænke I det gamle Nord og mig den Deltagelse som *det* ubetinget og jeg, hvis det lykkedes mig at være *dets* Tolk, have Ret til at fordre, skænker den Evige mig Liv og Kraft, og skænke Menneskene mig Herredømme over Tiden, jeg vilde ofre Eders Fædre og Eder, da skal jeg vise Eder Sporene af min Vandring, og Leiet hvor det laa, som jeg fandt.

Kan det ikke ske, da klager jeg dog ei; thi da føler jeg mig vis paa, at det *burde* ikke ske, og jeg trøster mig ved det faste Haab, at Enhver, som har Sands for noget Høiere end Hverdagslivet, og hvis Øie ei forvilder sig i det Enkelte, men har Styrke til at skue noget Helt med det Heles Betydning, allerede nu vil bekende med Thangbrand:

Det være langt fra mig her at fordømme
Den gamle Lære i sit dunkle Udspring.
For Intet har ei Gud forundet den
At virke vidt, udbredt og diærvt paa Jorden.

150 Ja jeg tør endog haabe at Han vil erkende i den:

Lidt mere end en mærkelig Ruin;

thi det er den herligste Form, hvorunder noget *Menneske* har fremstillet det Evige og dets Modifikation i

Tiden. Hvad den mangler, kunde ingen Dødelig give den, og Ragnaroke maatte kommet, dersom ei en renere Søn af Alfader end Odin, var steget ned til den længselfulde Jord, havde nedstyrtet Aserne fra deres uretmæssige Trone, frataget Jetterne den giftige Braad, oppustet den døende Guddomsgnist til en hellig, brændende Lue, og saaledes forsonet Jorden med Himmelen. Dette er den store Gudfrygtigheds Hemmelighed, som Vola ei kunde vide, som Døgnet ei vil vide. Ler kun i Kløge! Saa lo Eders Fader, for at Baldur ei skulde komme tilbage fra Hel. Ogsaa jeg kunde se Tingene fra Eders Standpunkt, thi jeg var der; men bevare mig Gud fra at komme der atter!!!

151

Tredie Afdeling.

Fabellæren.

For Den som har betænkt, at *Gudelæren* skal beskueliggøre Ideen om en højere Tilværelse, hvoraf vores egen lader sig forklare, og at Fabellæren derimod maa vise Sporene og Genskinnet af eller Berøringspunkterne med hin højere Tilværelse, vil det ei synes underligt, at disse behandles adskilte. I den fuldenkte Mytologi maatte vist nok Fabellæren knytte sig paa det inderligste til Gudelæren, og egenlig kun være dens Symbolik; men let vil man indrømme at *det* aldrig endnu var Tilfældet med nogen Mytologi, der kaldtes *saaledes*. Den almindelige Grund hertil, og de nærmest virkende Aarsager i de enkelte Mytologier til den mindre eller 152større Forbindelse mellem de nævnte Dele, er *her* ikke Stedet at udvikle; men hvi Nordens *mytiske* Fabellære mangler det nøie Sammenhæng med Asalæren, og i sig selv den Enhed, Helhed og strænge Konsekvents som hin eier, maa angives.

Nordens Gudelære var ei opstaaet ved Refleksion over Fænomenernes Indtryk paa de ydre Sandser, men fremsprunget ved *Livets* og *Ti dens* umiddelbare Beskuelse. Var nu en Digter opstaaet, som havde formet Gudernes Omgivelser til et værdigt Helt, og beskuet Naturen i sin Enhed og Mangfoldighed, da havde Norden kunnet opvise en Fabelring der i Herlighed og Betydning vilde overgaaet Sydens ligesaameget, som Asalæren *fra denne Side* overgaar Grækernes Gudelære; men saavidt Vi kunne skønne, er det aldrig sket, og kunde maaske ei heller ske. Naar det imidlertid ikke skete, da maatte Spiren til en forvirret Fabellære netop ligge i Gudelærens Herlighed og Uafhængighed; thi der var da intet Baand, som hindrede Digteren, Tænkeren og lagttageren fra at bevæge sig efter eget Tykke i den aabne, vide Mark. Hvad Følgen maatte blive i det skjaldelige Norden, er klart, og i det jeg indleder min Læser i Fabelens krydsende Irgange, maa jeg bede ham nedstemme den Forventning, som 153det skulde gøre mig ondt hvis Asalæren ei havde vakt! Ved det glædelige Syn og den liflige Duft af de enkelte Blomster, som halv skjules af Torne og høivokset Ukrud, forsoner Han sig med den mindre behagelige, men dog, under visse Betingelser, nødvendige Vandring!

Med det Haab, at en længere Dvælen ved de faa egenlige Fabelvink Vola har, mulig kan lede til en bestemtere Skelnen mellem den ældste og senere Fabeldigtning, er mit Maal her ikke at udtømme Genstanden; men blot at meddele det Vigtigste i en passende Synskreds.

Rummet og Tiden ere saa aldeles Fabelens Grundlag, at jeg ei kan tro det upassende at begynde med hint Tidens Træ der favner Rummet.

Asken Ygdrasill.

Dette er Træet, hvorunder Norner bygge, Træet, hvorom Ingen ved, af hvad Rod det randt, fordi dets sande Rod er Toppen, over hvilken ingen Dødeligs Øie kan løfte sig. Saa siger Vola:

Ask heder Ygdrasill,
Hellig den staar, under
Klarhimlet Top.
154 Høit over Urdurs

Kilde den stander,
Stænket med hvide
Vande, og prydet
Stedse med friske,
Grønnende Løv.

Forstaa Vi dette, da behøve Vi ei at spørge længere, thi da vide Vi allerede, hvad den prosaiske Edda tilføier, at det er *Nornerne*, der øse Vand paa dens Grene, at de ei skulle raadne eller visne.

I Grimnismal beskrives dette mærkelige Træ mere udførlig. Trende ere dets Rødder, og under dem bo Mennesker, Hrimthusser og Hel, ja det er ei blot Tidens Børn den favner, men selv Tidens Guder; thi under Grenene bo de, og ved dens Rod er deres Thingsted. En Ørn, som ved mange Ting, sidder i Toppen, og Egernet Ratatoskur bærer dens Ord til Dragen Nidhøg forneden. Denne med sin hele Ormeskare: Goin og Moin Grafvitnirs Sønner, Grabadr og Grafvalludr, Ofnir og Svofnir, med de utallige navnløse Frænder, slide Rodtrevlerne. Fire Hjorte: Dain og Dvalin, Duneir og Dunathror, afbide Bladene, og Siden begynder at mørnes.

Ygdrasills Ask
Trænges og lider,
Mer end man ved.

155 Hvem der selv i de herligste Myter ei vil eller mægter at erkende Andet end en vilkaarlig Sammensætning, Han nøies med det her Sagte; men hvem som tænker anderledes, skue med mig en Del af denne Mytes Sands!

Tidens Sønner, Mænd paa Jord!
Vil I Eders Moder skue,
Vender Øiet op mod Nord!
Stirrer stivt paa Himlens Bue!
Denne Bue er en Rod
Af det Træ, som længe stod,
Og som staar til Verden falder.

Træets Navn er Ygdrasill,
Vidt udsprede sig dets Grene,
Under dem i Vekselspil,
Alt som blev maa sig forene.
Ingen saa, det randt af Rod,
Alt ved Tidens Fødsel stod
Grønt det over Urdas Kilde.

Træets andet Navn er *Tid*
Mange Løv dets Grene tvinge,
Hver en Daad og hver en Id
Maatte af dets Saft udspringe.
Underligt at end det staar;
Som det stod utalte Aar,
At det raadned ei og visned!

156 Trende Rødder har det vel,
Men de kan det ei oplive.
En nedruget over Hel,
Som en tung og dunkel Skive;
En nedtrykker Jetters Æt;
Under Solen klar og let,
Over Midgard en sig hvælver.

Kommer Tidens Sønner! Hører
Hvad det er, som Livet rører
I det alderstegne Træ!
Nornerne som Tiden lænke,
Tidens tørre Ask bestænke,
Lædske den af Urdas Brønd.

Derfor kneiser end i Vælde
Stammen trods sin høie Ælde,
Derfor visned ei dens Løv.

Dog kan Ingen ret udmaale
Al den Trængsel, den maa taale,
Evig kan den ikke staa.

Kan I høre hvor *den* stønner?
Fire Hjorte, *Søvnens* Sønner,
Stande i dens høie Top,
Og som Tiderne fremskride,
Bladene de dybt afbide,
Bladet med den unge Knop.

157Ved I vel, hvad Hjorten bider?
At det er de *gamle* Tider,
Som fortæres af dens Tand?
Derfor mørke Glemsel ruger
Over dem, og tungt nedknuger
Spiren til hver herlig Old.

Mere Trængsel Asken lider,
Thi ved Roden Nidhog slider,
Dragen med sin Ormeflok.
Selv *den* ældes gennem Tiden,
Mør og trøsket bliver Siden,
Og den stunder mod sit Fald.

Høre I det høie Kvæde
Lyde hist fra Ørnens Sæde,
Paa det underfulde Træ?
Ratatoskur brat nedspringer,
Kvadet ned fra Toppen bringer
Den til Dragen under Rod.

Ørnen kvad om Træets Alder,
Om at, naar engang det falder,
Skal det knuse Jettens Æt.
Dobbelt flinke Orme gnave,
Asken vil de undergrave
Før den frygtelige Stund.

158Tidens Sønner! Vil I stride
Lumskelig ved Ormes Side,
Imod Norners høie Raad.
Vil I Eders Moder trænge?
Vil I stræbe at forlænge
Jettens syndefulde Liv?

Vel! Saa stræber som I stræbte,
Da i Eder selv I dræbte
Andengang den svundne Old!
Hevnen kommer. Asken raver,
Naar den falder, den begraver
Eder til en evig Død.

Ygdrasills Rod, som hvælver sig over Midgard, favner det synlige Rum, og ligesom paa den, finkle de Lys der lære Os at maale Tiden.

Himlen og dens Lys, Dag og Nat.

Fædrene kaldte, ligesom Vi, Jordens underlige Hvælving Himmelen; men i den senere Tid synes de at have antaget flere end en. I det mindste nævnes i Gylfeginning to over den nederste: Aundlangr og Vidblain, og Skalda har ni. *Vindblain, Aundlangr, Vidblain, Vidfadmi, Hriodr, Hlyrnir, Gymir, Vætmimir og Skatyrnir. Udentvivl er dette Munkevisdom.

der i den prosaiske Edda gives Himlen.

Om Sol, Maane og Stierne, siger Vola, at de fore vildt omkring i Luften, indtil Aserne gave dem stadig Gang paa Himlen, for at Dage, Aar og Alder derefter kunde regnes.

I Grimnismal siges, at Aserne satte Svalin det skinnende Skiold for Solen, samt at Hav og Jord vilde brænde, hvis det faldt fra. Heraf sluttes vel med Føie, at dette Lys ei ansaaes skabt af Aserne, da det ellers maatte passet med det Øvrige. Alting bliver derimod konsekvent naar Vi tillægge Solen en anden og ældre Oprindelse; thi da var den beregnet for hin Verden der skulde blevet til, hvis Aserne havde opfyldt deres Bestemmelse, og det er intet Under, at dens *usvækkede* Straale vilde tændt den Pindeverden, som byggedes af Ymers Krop. Saaledes indse Vi ogsaa hvorfor en tredobbelt Vinter, uden nogen Sommer imellem, skulde gaa foran Ragnaroke; thi naar Solen ved Tidens Ende var trukket tilbage, da bleve kun paa Himlen det skinnende Skiold og Stierne som ei kunde varme. Svag blev Lysningen, og denne Tidspunkt fik derfor Tusmørkets Navn.

160Nu kunne Vi ogsaa indse at Vola taler Sandhed, naar Hun siger, at af Surturs luende Sværd skinner *Valguders Sol*.

I Vaftrudnismal siges, at Fenris sluger Solen, men at Hun først føder en Datter, som skal lyse efter Ragnaroke. Dette er en senere Digtning, men selv den peger hen paa en Solfader høiere end Aserne, thi da de selv gaa under, kunne de jo dog ikke bevare Soldatteren. I samme Digt siges, at Sols og Maanes Fader er Mundilfør,*Hvad dette Navn egenlig betyder, ved jeg ikke. Thorkelin (i sin Udgave af Vaftrudnismal) oversætter det ved: Den som gør at Jorden dreies, og tænker paa Jordakselen. Olavius siger at Navnets første Del ei er *islandsk*, og gætter, at det skal betyde: Verdens Omreiser, men forveksler saaledes Fader med Børn. Min Gisning er, at det bør hede: *Reisens Styrer* eller *Afmaaler*, og Anvendelsen er let, og dette forklarer den prosaiske Edda sig meget nemt, ved at fortælle følgende Eventyr: Der var engang en Mand ved Navn Mundilfør, som havde to Børn, en Søn og en Datter. Sønnen hed Maane, og Datteren Sol; men Guderne bleve vrede, fordi Han havde givet sine Børn saa prægtige Navne, tog Børnene fra ham, og nu maatte Sol styre Solen, og Maane Maanen. Var dette Eventyr ei saa ungt og util161forladeligt, kunde det vise at Guderne agtede Sol og Maane høiere end sig selv; thi de vrededes aldrig over, at Mennesker hedte som de.

I Grimnismal tillægges Solen tvende Heste Arvagr og Alsvidr, som have en Blæsebælg under Bugen, for at køles.*Navnene betyde Aarvaagen (aarle vaagen) og Albrænder, og Vi se da at her ere to af Solens Egenskaber personificerede. Her siges ogsaa, at Ulven Hate gaar foran Solen, og Skol forfølger den. Dette fortæller den prosaiske Edda saaledes: at Skol vil sluge Solen, og Hate Maanen, beraabende sig paa Vola, som Borgen for at det *Sidste* ogsaa engang vil ske. Begge ere Jetter i Ulveham, og Sønner af den Gamle i Jernskoven.

Mange have ahnet en Forbindelse mellem Solen og Baldur, ja vel endog anset ham enten for Solen selv, eller dens Glands. Saa urimeligt det Sidste er, saa rimeligt kan det være, at Man i senere Tid saa i Solen et Symbol paa Baldur, især da Naturen syntes at have optaget den hele Katastrofe. Dagen dræbes af Natten, som Baldur af Hødur, og hævnnes af Morgengryet, som Han af Vale. Ved at gøre det til mere end Symbol, siger Man at Vale erstattede Baldurs Tab.

162For umuligt anser jeg ei heller *det*, at Sol og Maane kunne engang være blevne agtede for Symboler paa Freia og Frei, da det er bekendt, at Fædrene tilskreve Maanen stor Indflydelse paa Frugtbarhed og De vel kunde tiltro Solstraalen Kraft til at trænge gennem Menneskets Ydre, og tænde Freias hellige Ild i Hjertet.

Solens brugeligste Tilnavne ere: Maanens Søster, Gudglands, Evigglands.

Maanen kaldes Solens Broder, Nattens Lys.

Kraftig og snar til Daad stod den gamle Nordbo, men Han følte selv at det var Nattens Styrke, som boede i Ham og laante villig Glands af den kvindelige Sol.

Om Stierne siger den prosaiske Edda, at Aserne skabte dem af Muspelheims Gnister.

For Den som havde glemt vores Fabellæres Oprindelse maatte det synes underligt, at Vi, foruden disse Digtninger, endnu finde en anden, der vil lære Os Dagens og Nattens Herkomst.

Vaftrudnismal siger, at Delling er Dagens, og Njorve Nattens Fader. Deres Heste ere Skinfakse (Straalemanke) og Hrimfakse. Den prosaiske Edda har et helt Ættal (Slægtregister) hvoraf kun det er mærkeligt at Delling kaldes En af Asaslægten og Njorve en Jotun, hvorved der henpeges paa 163det forskellige Hiem for *Lys* og *Mørke* og disses Sammenblanding i *Tiden*, som en nødvendig Følge af Samfundet mellem Aser og Jetter.

Efter Saaledes at have beskuet Tidens Træ, dette alt betinget Livs Stamtræ, vender Øiet sig selv hen mod de forskellige Livsformer. Forsaavidt Vi her ere i Fabelens Mark omgærdes Vi af Mørke, fordi det ikke er

en Tidsalder, der har afpræget sin Beskuelse, men flere Aldere der ere sammenflydte, uden at kunne enes, og dog uden at kunne atter bestemt adskilles. Norner, Aser, de egenlige Jetter og Mennesker have Vi i Gudelæren beskuet; men her møde Vi flere Modifikationer af Livet.

Hrimthurser og Jetter.

Thurs og Jette ere hos Vola enstydige Ord, og i Vaftrudnismal, hvor Navnet Hrimthurs først findes, bruges det iflæng med Jotun. Da der imidlertid tales om en Jetteæt paa Jorden og anvises den faste Bopæle, kunne Vi ei tvivle om at Fædrene have antaget en dobbelt Art, og det er rimeligt at ved Hrimthurser (Frosttrolde) ene forstodes hine Massens Børn som kæmpede mod Aserne, og ved Jotuner dem som strede mod Odins Sønner paa Jorden, samt at Navnet Jotun selv har historisk Oprindelse. Siden, da Asamanden Odin sammenblandes med Asodin, blandedes ogsaa disse Navne, dog saaledes, at de paa Jorden Boende aldrig kaldes Hrimthurser.

Alfer og Dvæрге.

Snart sammenblandes, og snart adskilles disse, og Vi maa her, som stedse, søge tilbage til Vola. Hun nævner to Slags Dvæрге: *Modsagners* og *Dvalins* Skare. Saavidt Vi kunne se, forstaaes ved de første kun Tingenes Vætter, de levende Egenskaber og Kræfter,*Herpaa hentyde Navnene: Øster, Vester, Sønder, Nord, Ny, Næde og mange andre. ved de andre derimod et Slags Væsner som Hun paa et Sted kalder Stenætten og paa et andet Alfer. Hermed stemmer ogsaa det Sted i Runekapitelet hvor der skelnes mellem Dvæрге og Alfer; thi *Dvalin* sættes her som *disses* Formand.

I den prosaiske Edda hersker den yderste Forvirring, og der finde Vi førstegang Inddelingen i Lysalfer og Mørkalfer, som neppe er andet end en Anvendelse af Englelæren.

165Saavidt kunne Vi komme; men naar Vi nu skulle anwise Alferne eller Dvalins Dvæргеæt deres Trin paa Livsstigen og bestemte Forholde; da ere Vi nær ved at famle i Mørke, og Alt hvad Vi med nogen Rimelighed kunne sige, er, at de vare en Middeltning mellem Aser og Jetter. Vola siger, at De skabtes af Brimis Blod og blaa Ben, og den prosaiske Edda fortæller at de først havde faaet Liv, som Maddiker i Jorden, Ymers Krop, men at Guderne siden gave dem Manvid, og lode dem bo i Jord og Stene. Da Brim ogsaa skal betyde en hastig udviklet Varme, saa lade disse to Beretninger sig vel forene i følgende Beskuelse: da Solen første Gang bestraaede den af Ymers Krop byggede Jord, udviklede sig et Liv af det opvarmede Blod og de smuldrende Ben, og saaledes forklares paa engang deres Frændskab med Guder og Jetter, samt deres konstige Natur.

Jorden.

At Jorden og Alt hvad den frembragte, ansaaes for levende, lære Vi af Gudernes Bøn til alle Vætter om at skaane Baldur, og jeg kan ikke nægte mig selv den Glæde at udskrive et Sted af den prosaiske Eddas berygtede Fortælle om Jordens Liv, skønt jeg naturligvis ei kan afgøre i hvilken Alder denne Beskuelse har hjemme.

Menneskene grundede og undredes paa, hveden det maatte komme, at Jord og Dyr og Fugle have samme Vilkaar i somme Dele, og ere dog atter i visse Maader ulige. Det er et Jordens Vilkaar, at Man gravede paa høie Fjeldtinde, og der sprang Vand op, saa Man behøvede ei længere at grave der, end i de dybe Dale. Saa er og med Fugle og Dyr, at ligelangt er til Blodet paa Hovedet og paa Fødderne.

Saa er Jordens anden Natur, at hvert Aar vokser paa Hende Græs og Blomme, og i samme Aar falder det Alt og falmer. Saa vokse paa Dyr og Fugle Haar og Fjedre, og falde af hvert Aar.

Det er den tredje Jordens Natur, at naar Hun bliver aabnet og gravet, da groer Græs paa det Muld, som yderst bliver. Bjerge og Stene tydede De som Dyrenes Tænder og Ben.

Deraf skønnede De, at Jorden ikke var død, men havde paa nogen Maade Liv. De vidste ogsaa, at Hun

var overmaade gammel paa Aarstal, og mægtig i Vilkaar, thi ligesom Hun fostrede alt Levende, saa tilegnede Hun sig Alt som døde.

167

Fabler om Gudelivet.

Efter at have, efter Evne, draget Grændselinier mellem de forskellige Livsformer, vende Vi tilbage til den ypperste, til Gudelivet, for at se hvilke Forestillinger Fabelen hæftede dertil.

Gudernes Symboler og Eiemon.

Vola nævner Valhal og Fensal, men ved Intet om særegne Mon, der skulle tilhøre Guderne, thi Hun sluttede vel saa, at De kunde Intet erholde som forøgede Guddomsstyrken, eller som de ikke eiede ved at eie *Alt*. Dog, saasom Menneskene vilde have den guddommelige Natur nærmere for Øiet, da tillagde de Guderne visse Dele, som skulde kundgøre Naturen, der boede i dem. Siden, eftersom Hu og Sind droges mere fra de himmelske til de jordiske Ting, mente De, at Guderne maatte vel eie, hvad dem selv syntes herligst at være. De tillagde Dem derfor Borge og Høieløftssale, Sværde og allehaande Vaaben, Guld og Heste, Ringe og dyre Stene. De Ting som tillægges Guderne, maa da siges at være som af Art, saa og af Vigtighed adskillige, eftersom man enten 168ene vilde ved Symbol er mere grant beskue dem, eller Man troede at kunne give Dem Noget.

Det Vigtigste *Odin* har, er vel Ravnene: Hugin og Munin (Tanken og Hukommelsen); thi, som herlig valgte Symboler paa Hans Kløgt, lære de Os at kende den nøiere. De flyve hver Dag over Ormegrund, og mærkeligt er Odins Udsagn i Grimnismal:

Om Hugin jeg spaar;
Han ei kommer tilbage,
Dog mere for Munin jeg frygter.

Intet Under; thi vel maatte *Tanken* tabe sig i Ragnarokes Nat, men *Mindet* (om Hans Id i Tids Fødsel) maatte forvise Ham om den Undergang, *Tanken* ei kunde beskue.

Dette var da den ulyksalige Kløgt, som Odin tilkøbte sig, og Ravnene vare mindre Hans Tienere, end sande Plageaander af Rovfugleæt. Først da den høiere Sands var tabt, kunde De (i den prosaiske Edda og Heimskringla) omtales som blotte Kløgtorganer.

Guldringen *Drupner* nævnes førstegang i Kvadet om Skirners Reise, og fortiente noget Enkelt at eies af Odin, maatte det vel være denne, der, som 169det reneste drevne Guld, staar paa Spidsen af den uorganiske Natur, og, ved sin Evne til, hver niende Nat at avle otte Ringe lige tunge, fordrer sig høi Fylde af organisk Liv tillagt.

Sleipner nævnes i Grimnismal som den bedste Hest, og af Vegtams Kvæde se Vi, at den tilhørte Odin. I Hyndlas Sang siges den at være Lokes Søn med Svadilfare, og den prosaiske Edda, som tillægges den otte Fødder, fortæller vidtløftig dens Oprindelse.*Se foran pag. 52!

I Grimnismal tillægges Odin den sølvttækkede Borg Valaskjalf, og den prosaiske Edda siger, at der var et Høisæde: Hlidskjalf, hvorfra Han kunde se ud over al Verden. I den Sidste tillægges Ham ogsaa Spydet Gugner, en Guldhjelm og et fagert Brynie.

Da Thor var *Odins* og *Jordens* Søn var Han naturligvis især Udtrykket for den besmittede Kraft, og derfor er Han ogsaa den *As*, som, indtil Ragnaroke, næsten udelukkende fører Kampen mod Jetterne. Derfor tillagde Man Ham *Mjølner*, den knusende Hammer som Kraftens Symbol og det Redskab hvorigennem den især yttrede sig. Efter 170haanden overflyttedes Kraften fra Guden til Hammeren, saa Man troede at med *denne* maatte *hin* næsten ganske tabes.*Bevis herfor findes i Tryms Kvæde. Se foran pag. 48. I Vaftrudnismal nævnes *Mjølner* førstegang, og i den prosaiske Edda siges at den stedse vender tilbage til sin Eier, hvor langt den end kastes bort. Tilsidst syntes Man ei at Hammeren var nok til at forklare Thors Daad, og i de senere Skjaldekvad og den prosaiske Edda tillægges Ham derfor endnu en Styrkegjord (Megingjardur), der kan fordoble Hans Kræfter, ret som om de kunde fordobles, og et Par Jernhandsker til at tage om Hammerskaftet med, som om det var at befrygte, at Huden ellers gik af Hans Haand. Oprindelsen til Styrkegjorden er imidlertid let at finde; thi temmelig gammel har den Mening været, at Thor kunde, efter

eget Tykke, bortlægge og atter iføre sig Asastyren. En Gjerd, som spændtes af og paa, syntes ret beskuelig at kundgøre denne Evne, og først sildig antog Man den Urimelighed, at *Gudens Styrke* forøgedes naar Han idrog sig *Guddomsstyrken*.

Saaledes stræbte Menneskene at udrive Kraften fra Gudernes Inderste, for destobedre at se den, og begrebe ikke, at, naar Dette lykkedes Dem, maatte de 171 *afkræftede* Guder falde, og den fraskilte Kraft staa tom og betydningsløs, som Fantasiens *vilkaarlige* Skabning.

Kerren (Vognen) og Bukkene omtales i Tryms og i Hymers Kvæde, men først i den prosaiske Edda nævnes Bukkene Tangnjostr og Tangrisner. Det er vel uvist om denne Vogn tillagdes Guden ene for at motivere Tordønnet, eller tillige fordi ingen Hest troedes at kunne bære Ham, hvilken Tro synes at have avlet hint Sagn i Grimnismal at Thor maatte *gaa* til Thinge, medens de andre Guder rede.

Thors Borg nævnes i Grimnismal: Thrudvangr, hvori Salen Bilskirnir med 540 Gulve. *Da Thrudvangr (Thrudheim) betyder Folkenes (Heltenes) Verden, er det vel kun et andet Navn paa Valhal, ligesom vist alle Gudeborge i deres Oprindelse tænktes at ligge der.

Frei tillagdes et Sværd, som ingensteds nævnes, men som Skirners Kvæde lærer at have været af stor Vigtighed, da det synes at være Udtrykket for Freis Delagtighed i Asastyren. Hans Borg kaldes i Grimnismal Alfheim og siges (mærkeligt nok) at være *givet* Ham af Guderne i Tandfe. Samme Kvad tillægger Ham det bedste af alle Skibe: Skid172bladnir, og siger at Dværgene Ivalds Sønner havde dannet og foræret det til ham i Tids Fødsel. Dette synes at pege hen paa hint vidtbølgende Hav, der bredte sig mellem *Aser* og *Vaner*, og som *Frei* kun med et synderligt Skib kunde overseile. Den prosaiske Edda troer ret at opløfte Skibet, ved at fortælle at det kan rumme alle Guderne med Vaaben og Mere; at det har Bør overalt, og er saa listelig giort, at det kan svøbes sammen og puttes i Lommen.

Den prosaiske Edda lader *Frei* eie og ride paa Galten Gullinbørste; men i Hyndlas Sang tillægges Denne udtrykkelig *Freia*, og i Herverar Saga helliger Kong Heidrek Hende en Galt hvis Børster ere guldskindende. *Denne Galt kaldes sonargaltr, og var det vist at dette burde oversættes: Solgalt, da havde Vi et Eksempel paa at Solen ansaaes for *Freias* Symbol. Desuden se Vi af Skirners Reise at *Frei* havde en *Hest*. *Maaske dog Galten ogsaa i ældre Tid er tillagt *Frei*, som Symbol paa den afkræftede Gud.

I Tryms Kvæde tillægges *Freia* en *Fjederham* og Kærlighedens Gudinde har den vel ei uden *Føie*; thi ligesom Kærlighed nedfarer i den, hurtig flyvende, til Jordens Børn, saa løftes Disse atter i 173den mod Himlen. I samme Kvad tillægges Hende, som et herligt Smykke, *Brysings Halsbaand* (*Brysinga Men*) og i Olaf Trygvasons Saga findes et skammeligt Eventyr om Maaden, hvorpaa Hun fik det. I stedet for Galten, har den prosaiske Edda foræret Hende et Kattespand. *Det er dog nok vel Rask, naar Dalin heraf slutter, at *Freia* fordrev Rotter, Mus og andet Utøi. Oehlschläger har givet Sagnet om Kattene en smuk allegorisk, men ikke nordisk Betydning (*Vaulunds Saga* 67-68).

Freias Borg nævnes i Grimnismal Folkvangr og siges at være Hiemmet for Valhælvten. Den prosaiske Edda nævner Salen deri Sesrumner.

Njord, Folkenes menløse Konge bor i Noatun, i det høitømrede Offertempel.

Baldurs Borg hed Breidablik hvorhen intet Urent kunne komme, og ingen Trolldruner naa. Den prosaiske Edda tillægger Ham en Hest, og Skibet Hringhorne.

Glitnir, *Forsetes Sal*, er bygt af Guld og med Sølv belagt. Den synes at have ligget i Breidablik. *Det er mærkeligt, at ligesom Breidablik betyder: den *vidtstraalende*, saa betyder Glitnir: den 174 *genskinnende*, hvilket paa det Nøieste stemmer med Ideen om Baldur og Forsete. Begge Borge nævnes af Grimner.

174Ogsaa Vidar tillægges en Borg, men Hans tause Bolig fik intet Navn. Saa siger Grimner:

Høit vokser Græsset
Hist mellem Torne,
Der bygger Vidar,
Sønnen som rask skal
Stige af Hesteryg,
Hævne sin Fader.

Vola tillægger *Heimdal Gjallarhornet* hvormed Han i Ragnaroke skal vække de Kæmpende; Grimner kalder Hans Borg Himmelbjerg, og den prosaiske Edda giver Ham Guldtænder og Hesten Gulltop.

End nævner Grimner: Søknabek under de kolde Floder, hvor *Odin* og *Saga* drikke Mjød af gyldne Bægere; Ydalir, hvor Uller skal bo, og Thrymsheim, der er anvist Skade.

Den prosaiske Edda anfører *Vingolf* som alle Gudindernes Bolig, og Man kan vel antage baade Fensal og

Folkvangr for Sale i Samme Borg.

Den guldtækkede, solskinnende Borg, som Vola saa efter Ragnaroke, kalder Hun Gimle. Den prosaiske Edda fortæller at den skal ligge i den tredie 175Himmel Vidblain, at de Hvide Alfer nu bo der, og at Surturs Lue ei kan skade den. Det Sidste var ei underligt; thi hvorledes skulde den svovlede, urene Lue kunne skade den hellige, evige Flamme som den end ei turde nærme sig?^{*}Gimle betyder: Ilden eller den ildige.

Følgende Heste nævnes af Grimner som Asers uskiftede Eiendom: Glad, Gyller, Gler, Skridbrimir, Sølvtop, Sinir, Gisl, Falhrfnir og Letfod.

Om Maaden, hvorpaa Aserne finge de kostbareste af Deres rørlige Mon, læses et Eventyr i den prosaiske Edda, hvis Omrids jeg vel maa give.

Loke havde skaaret Haaret af Sif Thors Kone, og maatte, af Frygt for Thor, love Hende et Guldhaar isteden. Dette, tilligemed Skibet Skidbladnir og Spydet Gugner, fik Han smeddet hos Dværgene Ivalds Sønner; men væddede derpaa med en anden Dværg Brokur om sit Ho ved, at dennes Broder Sindre ei kunne gøre Magen. Dog, se! Sindre smeddede Galten Gullinbørste, Ringen Drupner og Hammeren Mjølner. Odin, Thor og Frei skulde afsige Dommen, og fik Salariet i Forveien. Mjølner blev agtet for det Ypperste, og Loke skulde miste Hovedet, men løb sin Vei. Thor greb Ham, men Loke vidste end Ud176flugter, i det Han villig afstod Hovedet, naar kun Halsen, som var udenfor Væddemaalet, ei led noget derved. Over saadant Drilleri blev Dværgen bister og syede Lokes Mund sammen.^{*}Prof. Nyrups Oversættelse af Edda 124-127. Naar man hører Loke ved Ægers Gæstebud, da skulde man neppe tro, at hans Mund var sammensyet.

Dersom en Kristen ei har vævet dette, da har det hjemme i en Epoke, da Man kunde tro, at *Symboler* kunde komme *udenfra*.

Mytisk Beskuelse af Jordlivet.

Da det *sande* Gudeliv, saaledes som Vi skue det i Asalæren, var fremsprunget ved Jordlivets dybe Beskuelse, maatte *dette* nødvendig atter fremtræde som et Billede af *hint*. Derfor finde Vi ogsaa heligennem samme Dobbeltthed. Asken, som stænkes af Norner, gnaves af Orme; Rummet, som oplyses af Dagen, formørkes af Natten, og ligesom det er med Tilværelsens Grundform, saa er det og med dens Udvikling.

Guderne dannede Jorden af Ymers Krop, og Alt maa bære Præg af det dobbelte Udspring, Alt 177være Resultatet af Kampen mellem de modsatte Kræfter. Under trende Former saa Fædrene denne Kamp aabenbare sig paa Jorden: fortløbende gennem *Historien i Heltelivet*, paa enkelte Punkter i Tiden gennem det individuelle stærkere Liv, og i Rummet gennem *Naturkræfterne*.

Heltelivet.

Dette er den eneste Form Vi kunne kalde *hel* og sluttet, fordi den paa det bestemteste knytter sig til Asalæren, hvor Vi ogsaa derfor have beskuet den i sin Totalitet.

Dens Udvikling gennem *Tiden* hører ikke hid, men Myterne om den som *hel* have her deres Plads.

Valhal.

Hos Vola er Valhal Boligen baade for Guderne og Hærfaders Helte; men de senere Digtere, som gave Guderne egne Borge, forstode derved hvad Navnet betegner: de Sværddræbtes Sal, uden dog derfor at udelukke Guderne. Efter Grimnismal var det dog kun den halve Val som her sankedes, da Freia havde 178den anden halve. Dette maa Man vel tænke sig saaledes, at Alle, som faldt i Strid for den Elskede, eller reves ved Døden bort fra Hende, kom til Freia, fordi de, ligesaa lidt i Valhal som i Livet, kunde finde sig tilfredstillede ved den blotte Kamp. I Edda findes ei Noget herom, men har Saxo oversat tro, da findes Beviset for Forestillingens Sandhed i Hagbarts bekendte Vers:

Felix qui tanto merui consorte juvari,

Nec male tartareos solus adire Deos.
Ergo premant medias subjecta tenacula fauces,
Nil nisi quod libeat pæna suprema feret,
Cum restaurandæ Veneris spes certa supersit. *Jeg tænker, her kan omtrent have staaet:

Vel maa det kaldes
Lykke, at have
Saadan en Fylgje;
Ei jeg bedrøvet
Ene til Valhals
Guder skal komme.

Lad ikkun Rebet
Snøres om Halsen!
Kun hvad jeg ønsker,
Døden mig skænker;
Elskov i Freias
Sale fornyes.

179 Samfundet mellem Odin og Freia bestaar da deri, at Begge stræbe, hver paa sin Vei, at forøge Guders Velstand.

I Grimnismal beskriver Odin Valhal saaledes:

Guldprydet Valhal
Stander i Gladheim,
Der samler Hroptur
Sværddræbte Helte
Hælvten af Valen,
Hælvten har Freia.

Lettelig kende
Odins de høie
Gæster Hans Sal.

Spyde som Støtter
Stande, og bære
Buernes Hvælving,
Taget er Skjolde,
Glimrende Brynjer
Dække som Hynder
Bænkenes Rad.

Lettelig kende
Odins de høie
Gæster Hans Sal.
Ulven De skue
Hængt over Dørren,
Vesten for Salen,
Over den svæver
Ørnen i Luft.

180 Hellige Dørres
Helligste Dør
Stander paa Sletten,
Nævner sig Valgrind.
Faa det kun vide
Hvordan den lukkes,
Naar den skal lukkes,
Lukkes i Laas.

Ørn og Ulv hænge over Dørren, for at betegne, at kun Ørnes og Ulves Fødere, der modigen vandre hen over Fjenders Lig, kunne her stædes Indgang. I Ragnaroke lukkes Valgrind i Laas.

End siges, at Valhal har 540 Dørre, hver saa stor, at 800 Einherier (dræbte Helte) kunne gaa jevnside

ud, naar de fare med Ulven at stride, og Sletten som omgiver Valhal heder Vigrid, fordi Guder og Jetter der engang skulle sammenride til Kamp og Mord.

Spørge Vi nu:

Hvad Einherier gøre
I Hærfaders Sal
Til Guderne falde?

Da svarer Vaftrudner: den kloge Jette:

Alle Einherier
Hugges i Odins
Tofter hver Dag,
181Valen de keise,
Ride fra Mord,
Øl De med Aser
Drikke, Sæhrimner
Heltene mætter;* I Grimnismal siges nemlig, at Kokken Andhrimner koger i Potten
Eldhrimner Flæsket af Galten Sæhrimner til Heltenes Føde. Geden Heidrun staar paa
Kæmpefaders Bolig og bider af Lerads Blade, og af hendes Yver udstrømmer Mjøden.
Mer end forsonede
Sidde de sammen.

Saaledes henskrider Einheriers kraftige Liv, kun afbrudt ved øjebliklig Død, og De berede sig til den store Strid i Guders Tusmørke, som skal føde det evige Liv.* I Afhandlingen om Religion og Liturgi (Theol. Mskft. Febr. 1807) sagde jeg, at Livet i Valhal ei var Livets Efterskin, men dets Potensering, som saaes deraf, at skønt Døden ei var tilintetgjort, var den dog blevet som Bien, der mister Braadden ved at bruge den; thi straks opvaagnede de dræbte Helte af korte Blund. Ei blot Udgiveren spurgte lakonisk: hvad er Livets Potensering? men Mange gentog med ret Selvvelbehag dette underlige Spørgsmaal. Jeg ved endnu ei bedre at udtrykke min Mening, end ved at sige: i Valhal er Livet potenseret, Valhals Liv er det Produkt som 182fremkom da Jordlivet førstegang multipliserede sig med sig selv, og naar det i Ragnaroke atter multipliserer sig, da naar det sin høieste Potens: sin *Kubus*.

182Odin lever ene af Vin, og giver Maden til Ulvene Gere og Freke *Med Navnet Freke betegner Vola Fenrisulven.. Tungt maa det falde ham at mætte sin Morder og høre ham hver Dag tude Asers Ligsang.* At Saxo ogsaa har kendt Valhal, sees af hans Fortælling om Kong Hading. Ossians Kendskab til Valhal sees i Sangene: Kathloda og Oina Morul.

Efter at have betragtet Maalet fra Heltens Jordliv maa Vi vende Øiet til Overgangspunkten fra Jorden til Valhal og her møde Vi

Valhals Møer

Jeg valgte dette almindelige Navn fordi Man ei skarpt kan skelne mellem de egenlige Valkyrier og Møerne som opvartede i Valhal. Disse nævnes i Grimnismal: Hrist og Mist, som bære Horn for Odin, Skeggiauld og Skaugul, Hildi og Thrudi, Hlauk og Herfjotur, Gaut og Geirraudul, Rangrid, Radgrid og Regin leif, hvilke med mange flere Unævnte jeg gæt183ter at være Jordens Skjoldmøer der efter Døden komme hid. De egenlige Valkyrier nævnes af Vola: Skøgul, Gunnrr, Hildir, Gøndul og Geirskøgul med Nornen Skuld i Spidsen. I den prosaiske Edda tilføies Gudur og Rota.* End flere forekomme i den gyselige Vævsang i Njals Saga (oversat af Sandvig i hans Sange af det ældste Tidsrum pag. 98). Gräter har (i sin Afhandling om Valkyrierne Nordische Blumen 253-304) søgt at tyde Valkyriernes Navne som allegoriske Udtryk for Krigeregenskaber, men det gaar nok ikke an.

I Eivind Skaldaspillers herlige Ligsang over Hakon Adelsten, beskrives Valkyrierne i Slaget saaledes:

Grublende tyktes de
Møer paa Hesteryg.
Hjelmede sad de,
Støtted paa Spyde, med
Skjoldene for sig.* Det var nemlig Gøndul og Skøgul, som Odin havde sendt for at
hiembyde Hakon til Valhal. Eivinds skønne Sang er oversat af Sandvig i nysnævnte
Samling pag. 72-79.

I Eddas historiske Sange og i Sagaerne forekomme jordiske Valkyrier, som ingenlunde ere de saakaldte Skjoldmøer, men staa som Valhals Møer under Odins umiddelbare Herredom. Saadanne vare 184 Brynhild, de Trende som Vi kende af Vaulunds Kvad og mange Flere.

Dette var Heltelivets ene Side, den nemlig som vendte sig mod Guderne, men det havde ogsaa en anden som vendte mod Jetterne, og endte sig i

Niflheim.

Ordets Betydning er vel Taageverden, thi saaledes bruges det i den prosaiske Edda, naar der siges, at mange Vintre før Verden blev, var Muspelheim (Gnistverden) i Syd, og Niflheim i Nord. Her boede Hel, enten stedse, eller did nedsendt af Odin, og derfor kaldes Stedet ogsaa Niflhel. Hid komme de Mænd som dø af *Hel*, hvilket den prosaiske Edda forklarer om dem, som dø af Sot eller Ælde; men Alt vidner om at det ei saameget var *Dødsmaaden*, som Mænds indvortes Vilkaar der bestemte dem til Helfærd. Sikkrede da end de Kække sig Valhals Fryd ved at mærkes med Spydsod, saa maatte dog hver Niding og Hver af Jetteslægt vandre til Hel, om Han end var med Vaaben dræbt.

Det Onde i Niflheim var ei, at Mænd bleve Skygger, thi det bleve De ingenlunde, men at Frost sammenkrampede, giftig Taage indhyllede og Mangel 185 paa Alt trængte Dem. Vel maa ogsaa de Feige ængstes, ved at tænke paa den store Strid, af hvilken De ei kunne flygte, og Jetters Ætlinge maa fortvivle, da de vide, at det Sidste deres Øie skal se, er Asers Seier.

Hel selv beskrives i Vegtams Kvæde som et Lig; men den prosaiske Edda beskriver Hende, Hendes Vaaning og øvrige Handel udførlig. Stor er Hendes Bolig, omsat med høie Planker, Hendes Sal heder Elvidnir (Vindaaben), Bordet Hunger, Kniven Sult, Hendes Træl Ganglate og Trælinden Ganglæt (de Ganglade), Sengen Kavr (Længsel eller hyllet i Mørke), og Hendes Husholder: blegende Ulykke.* I Teksten staar arsali, som Resen oversætter ved Husholder, og Nyrup ved Ønsker. Maaske burde der læses: artali, Hendes Maane eller Aarregner, hvilket gav en Mening med mere Lys og Betydning.

Selv er Hun halv blaa (eller sort) og halv med Kvindfolks Lød, og derved let kendt; saa er Hun og skelende og led til Syne.

Broen som fører til Hendes Bolig kaldes Gjallar (den klingende), og Hun som vogter den Modgudur (Vredens Valkyrie).

186 At Hel har ladet sine Offere kaare ligesom Odin sine, er baade analogisk rimeligt og synes henpeget til ved Modguders Navn, ja kan Man heri tro Saxo er det udenfor al Tvivl; thi Han siger, at Proserpina (Hel) aabenbares for Balder og bød ham til sig.

Eddas historiske Sange og Sagaerne lære Os, at de Døde i senere Tid ei troedes at opholde sig stedse i Valhal eller Niflheim, men flittig besøge deres Høie, og saadanne Genfærd kaldtes Drauger eller Haugbuer.* De døde (jordiske) Jetter synes at have været de rette Haugbuer som rugede over de med dem nedlagte Mon, og vare skrækkelige for hvem som nærmede sig om Natten. Et klassisk Sted herom er den skønne Fortælling i Hervararsaga om Hervor og Angantyr. Valhals Helte besøgte kun venlige om Natten deres Høie som Helge Hundingsbane i den saa saare deilige eddiske Sang der bærer Hans Navn.

Naturmyter.

Enhver Naturvirkning der enten ved Ytringens Styrke, eller paa anden Maade fængslede Fædrenes 187 Opmærksomhed, henførtes til en umiddelbar virkende overmenneskelig Aarsag, til Guder eller Jetter, eftersom den agtedes god eller ond; men af dette Slags Myter have næsten slet ingen udmærkede naet Os.

Tordønnets Navn peger bestemt hen paa Thor, men om det er Lyden af hans Vogn kan ei bestemt siges, skønt det er rimeligt.

I Vafrudnismal og den prosaiske Edda siges, at en Jette Hræsvælgr (Aadselsluger) sidder ved Himlens Ende i Ørneham og slaar med Vingerne saa Vinden fremkommer.

Efterskriften til Ægis Drikke lærer Os Aarsagen til Jordskælv. Da Loke var bundet, fæstede Skade en Edderorm over Hans Ansigt, for at øge Hans Kval. Hans Kone den tro Sigyn staar under med et Bækken hvori

Edderen drypper; men naar Hun gaar bort at tømme det fulde Bækken, da drypper Edderen paa ham, og Han ryster saa, at al Jord skælver.*Grundlaget for denne Myte ligger allerede i Vøluspa, hvor der siges, at Sigyn værges den bundne Loke.

Mellem alle Naturmyterne er ingen saa skøn eller betydningsfuld, som den der forklarer Dug188gens Oprindelse; men den har ogsaa sit Hjem i Vøluspa, hvor det siges, at Dug er Draaber, som falde ned fra *Ygdrasil*. Denne Myte fortrængtes siden halv af en anden, thi Vaftrudner siger at Duggen er det Skum som neddrypper fra Milen paa Hrimfakse Nattens Hest. Ganske kunde imidlertid hin Myte ei forgaa, saalænge Volas Kvad var i Minde, og den prosaiske Edda siger derfor, at Duggen fra *Ygdrasil* er Honningdug, Biernes Føde, ret ligesom Blomsten, der er lysteligere for Øiet og ved sin Lugt herligere end Græs og andre Vekster, ogsaa maatte lædskes af en bedre og renere Dug.

Denne senere Indskrænkning lader sig for Beskuelsen ret godt forene med den gamle Myte.

Duggen.

- 1 | Aftenens Stund over Enge jeg gik,
Sig Duggen nedsænked saa mildt fra det Høie,
Paa sugende Vekster jeg hæfted mit Blik,
Saa Græsset, for Duggen at fange, sig bøie,
Saa Blomsten at gemme den dybt udi Skød.
- 2 | Min Stemme i Enge da spørgende lød:
Du perlende Vædske,
Som mægter at lædske
189Det tørstige Straa;
Som mægter at svale
Paa Høi og i Dale
Den brændende Urt;
Hvad er Du? Hvor findes dit sølvklare Hiem?
Naar Solen bortviger,
Sig Elskeren sniger
Til ventende Mø;
Du sniger om Nat Dig til Blomsterne hen
Og kysser og favnes, og kysser igjen,
O sig mig da! kender Du, elsker Du dem?
Hvad er Du? Hvor findes dit sølvklare Hjem?
- 3 | Mellem Bøgene hist paa den mossede Sten
Over Fædrenes Ben
Hvor saa gerne jeg bygger
Blandt Oldtidens Skygger;
Hvor jeg hviled saa tit med mit blødende Hierte,
Hvor saa tit jeg neddæmped den rivende Smerte;
Der sattes jeg ned.
Paa duggede Enge
Jeg stirrende saa,
Jeg grubled saa længe,
Til Natten faldt paa.
Da var det, som hæved
Sig Stenen fra Jord,
Og trindt mig omsvæved
Gestalter fra Nord.
190Jeg skælvede ei; thi saa gierne jeg bygger
Blandt Oldtidens Skygger
Ved Stiernernes Glimt.
- 4 | En Stemme jeg hørte,
Saa kendt og saa kær,
Saa tit jeg den hørte,
Naar Midnat var nær;
Naar Sjælen begærte
At flygte fra Jord,

Saa tit den mig lærte
At skue i Nord.
Den bød mig at skue
Mod stjernede Bue,
Mod Ygdrasills Rod,
Hvor Vandene klare
Udrinde saa snare
Fra hellige Væld:
"Se Vandet, som spiller
Paa Grenenes Rad!
Se Draaben, som triller
Paa lædskede Blad!
Se! Blomsten er aaben,
Og bier paa Draaben
Den drypper i Smug
Og Draaben er Dug."

- 5 Nedsjunken i hellig Beundring jeg sad,
Saa Draaben hentrille paa Ygdrasills Blad,
Neddryppe, oplive de døende Vekster.
191 Saa er da (udbrød jeg) den Draabe som kvæger
Dig Straa! som Du slutter saa ømt i dit Bæger
Du Blomst!
Den kraftige *samme*
Som Nornerne gød
Paa Tidens den hellige Stamme!
Historie da og *Natur* sig forene
I sluttede Favn under Ygdrasills Grene.
O skarpt var dit Øie Du Sanger i Nord!

Honningduggen.

- 1 I Bøgenes Ly paa den mossede Sten,
Over Fædrenes Ben,
Hvor saa gerne jeg bygger
Blandt Oldtidens Skygger,
Jeg slumred saa sødt.
- 2 Da Solen bestraaled den duftende Vang,
Ved Biernes Surren og Fuglenes Sang
Jeg vaagnede op af de saligste Drømme,
For Morgenens Saligheds Bæger at tømme.
O Langeland! Du med dit tryllende Eden
Det eneste Skønne jeg kendte heneden,
Du Øernes Dronning og Dannemarks Pryd,
Som stedse jeg mindes med Vemod og Fryd!
- 3 192 Paa Dig hviler Stenen, jeg hvilede paa,
Den Sten, hvor de herlige Syner jeg saa,
Hvorfra jeg og da med min vaagnende Sands
Beskuede Morgnens udfoldede Glands.
- 4 Paa duggede Enge
Jeg stirred med Lyst,
Saa Bierne hænge
Ved Urternes Bryst.
Jeg saa hvor De suged
Hvad Blomsten indknuged
Saa fast i sit Skød.
Jeg maatte udbryde!
O nu kan jeg tyde
Et Under igen.
Thi *derfor o Bi!* er din Honning saa sød,

Fordi den af Sødhedens Kilde udflød,
Og derfor i Kagen Man undrende tæller
De konstig afmaalte, omgrændsede Seller,
Fordi Du en Draabe af *Visdommen* nød.

Det høiere Livs Frembrud gennem Individet.

Fædrene troede at visse Mennesker stode i en nøiere Forbindelse med stærkere Væsner, og havde, som 193Følge deraf, en synderlig Magt over Naturen, ei allene den udvortes, men selv Menneskers indvortes, saa De kunde forvende Disses Sind og Hu efter eget Tykke. De Samme eller Andre tiltroede Man ei allene et klart Syn i Fremtiden, men tillagde Dem endog tilsidst et vist Herredom derover.

Mange vare de Ravne, hvormed Man betegnede Dem, som eiede saadan sær Kløgt. Nogle kaldtes Voler, Andre Vitker (Spaamænd, Fremsynede) og Galdrere, atter Andre Dem som omgikkes med Gand og Seid, ja Man havde endog flere Slags Norner.

Det kan ikke undre Os, at Menneskene, efterat have tabt det dybe Blik for Naturen og Historien, uden dog at kunne indknibe sig til Jordlivet, søgte det Høiere i mere eventyrlige Gestalter, og at Dette, ligesom fortrængt fra Jorden, ene kunde aabenbare sig der med krampagtig Styrke hos Individet.

Dette gælder imidlertid ei om al større Kløgt, thi allerede hos Vola finde Vi nævnet Gand og Seid samt Spaadomsgave.

At den samme Dobbeltthed finder Sted her, som i alle de Former, hvorunder Fædrene tænkte sig Livet, derom kan ikke tvivles; men umuligt er det vel, bestemt at afgøre: Hvilke der havde Deres Kløgt fra Aserne og Hvilke fra Jetterne. Da Vola tillægger Asernes Fiende Gulveig baade Gand og Seid maa vel 194begge henføres til Jetterne, saaledes, at det Første betegner Kundskaben og det Andet Udøvelsen. Dette bestyrkes end mere, naar Vi af Hyndlas Sang se at Seidbærende tillægges et ganske andet Udspring end Voler og Vitker, og det et saadant der peger temmelig nøie hen paa Jotunheim.*Saa lyder Verset hos Hyndla:

Alle Voler ere
Fra Vidolf,
Alle Vitker
Fra Vilmeid,
Seidbærende
Fra Svarthøfud,
Alle Jotuner
Fra Ymer komme.

Heraf kunne Vi ogsaa forklare Os Asadyrkerens foromtalte Afsky for dem der øvede Seid.*Snorro bevidner denne Afsky ved at sige at Seid overlodes til Kvinderne fordi Mændene skammede sig ved at øve det; men sikkerlig feiler Han i at tillægge Odin denne Troldom. Snorro beretter at denne Troldom meddelte Evne til at vide fraværende og tilkommende Ting, forgøre Folk fra Liv og Helbred eller paaføre dem anden Ulykke, og endelig at røve Vid og Styrke fra hvem Man vilde, og give det til Andre. Dette er udentvivl rigtigt paa Spaadomsgaven nær, som neppe tilkom Seidmændene.

195 Galder tillægges i Vegtams Kvæde Odin og maa da henføres til Aserne. Denne Konst synes fornemmelig at have bestaaet i at kunne beherske hvad Vi kalde det Døde, og var et Slags Vers. Med Galder vækker Vegtam Hel, og dermed vil Volen Gro udløkke Stenstumpen af Thors Pande. Det er ikke klart, om det var herved, eller ved Seid at Sværde døvedes, men at Ild dølgedes ved Galder siger Odin i Runekapitlet.

Spaakløgt (spágand) synes at have været to Slags, hvoraf det Ene angik Jordlivet i Tiden, og meddeltes af Odin, det Andet Guderne selv, som eiedes af *Norner*. *Til denne Forskæl beføies Vi, ved at se, at Hærfader uddeler Spaakløgt, og at dog Aserne selv raadspørge de Skebneknyndige. Dog synes Jetterne ogsaa at have været fremsynede.

Galder og Spaagand synes at være det der almindeligst tillagdes Voler; men naar Vi se, at Sejdkonen Gulveig ogsaa kaldes en Vole, nødes Vi vel til at antage, at det (i det mindste fra først af) var et Fællesnavn for alle Kvinder, som besadde mere end sædvanlig Kløgt og Kraft.*Navnet Vole (vala) kender Man ei Betydningen af, og gætter snart paa Val, snart paa velia (at vælge) ja endog paa volvo. At volo hos Inderne 196betyder *Kraft*, vil, dersom Slægtskabet mellem Dem og Os bevises, bedst forklare Navnet. - I Vegtams Kvæde kaldes Hel en Vole.

196Den prosaiske Edda siger, at der ere flere Norner end hine Trende, og det saadanne som komme til

hvert Barn der bliver født, og skabe Alder. De Første af Disse ere gudkyndige, Anden af Alfæt og atter Andre af Dværgeæt, saasom der siges:

Meget usambaarne
Kalder jeg Norner
Ei har De Æt sammen:
Somme ere Askunger,*Her bør udentvivil læses asungar, thi Askungerne ere alt forhen omtalte, og ved Asunger maa da vel Valkyrierne forstaaes.
Somme Alfunger,
Somme Dvalins Døttre *Dette Vers findes nu i en af Sangene om Volsunger (Fafnismal) og var det sitert herfra, kunde Striden om Ælden og Originaliteten af de historiske Sange i Edda paa en temmelig let Maade afgøres; men det er udentvivil sitert af Grimnismal, hvor det før har staaet.

Gode Norner skabe god Skebne, og naar Uheld rammer Mænd, da volde det de onde Norner.

Have Nornerne (som Saxo vil) nydt Tempeldyrkelse, er det vel deres Præstinder som have ud197giort Nornernes Underarter, skønt Vi ogsaa finde at Voler ere tiltroede ei blot Evnen til at forudsige, men og Magten til at bestemme Menneskeskebne.*Herpaa haves Eksempel i Vigaglums Saga (pag.70) hvor Saldis troer med Ret at kunne vredes paa Volen Oddbjørg fordi Hun ei vil spaa godt om Hendes Børnebørn.

Den meste Troldom skete ved Runer og i Kvadet om Brynhild opregnes mange Arter af Disse,*Da det er langt fra at jeg ved disse Vink om Troldom og sær Kløgt har paa nogen Maade fyldestgiort mig selv, kan jeg ikke engang ønske at Læseren her skal finde sig tilfredstillet. Meget kunde jeg anført efter Runekapitlet, Gros Galder, Brynhilds Kvad og flere Mindesmærker; men disse fordre et nøiere Studium, end jeg hidtil har kunnet skænke dem, og bedre er det at tie, end at sige Noget, Man ei har gennemtrængt – Brynhilds Runekvad er oversat af den hæderværdige Oldgrandsker Hr. Kaptein *Abrahamson* i Professor *Nyrups* Udsigt over Nordens ældste Poesi. men her er den Forskel Os vigtigere som Vaftrudner gør mellem *Guders* og *Jetters* Runer.*Om Oprindelsen til Ordet: *Rune* er Man ei enig. Nogle antage en dobbelt, saa at Skrivtrunerne skulle komme af at skære og Troldrunerne af at hviske (raunen, runen) men om denne 198Hviskning har jeg aldrig læst Noget, og naar Runer brugtes til Troldom bleve de netop skaarne, ligesom det ei var *Ord* men *Stave* (Karakterer) der kaldes Runer. Dersom det er vist at runar betyder socii, burde vel denne Bemærkelse ogsaa komme i Betragtning.

198Efter at have set, hvorledes de onde Jetter stedse bevarede et Aftryk paa Jorden, om ikke ligt, saa dog lignende Asernes; overraskes Vi behagelig, ved dog at finde et Baand mellem Himmel og Jord, hvis Mage Jettekløgt ei mægtede at frembringe, og dette Baand er:

Skjaldskab.

Egenlig udsprungen fra Aserne var ei denne hellige Kilde, hvis stærke Vædske ene kan oplive den døende Slægt og atter fremtrylle Blomster paa den fortørrede Jord. Udsprungen var den fra *Norners* Haand til Dødeliges Fryd, og de syngende Svaner, som hævede sig fra Urdurs Kilde, opmuntrede Menneskene til at søge den herligste Skat, som fra Tidens Fødsel af hvilede paa Jord.*Den prosaiske Edda fortæller at to Svaner hvorfra alle andre nedstammede, avledes i Urdurs Kilde. Dog, de onde Jetter havde tidlig røvet den, og fastere end Malmen laa den bundet i de haarde Klipper. Asamanden Odin vovede den store Kamp, seirede, opsvang 199sig selv i Guders Kreds og skænkede Menneskene den herlige Gave. Endnu efter mange Aldere følte *Halfred Vandrædaskald* sig gennemtrængt af Taknemmelighed og inderlig Hengivenhed til Poesiens Fader, da Han kvad:

Odin og hele Hans Æt
Skabte de herlige Sange,
Oldtidsfædrenes Id
Gæv og gild maa jeg nævne.
Nødig, skønt tienende Krist,
Jeg mig fra Odin adskiller
Skjalden saa gerne besang
Asernes straalende Vælde.

I Digtet Havamal finde Vi Myten om Poesiens Oprindelse, som jeg har stræbt at sanke til et Helt i

Odins Kvad

(Om Skjaldskabs Ophav,)

- 1 Der stod udi Bjerge
En Kedel med Mjød.
Den blandede Dvæрге
Saa stærk og saa sød.
Forglemmelsens Fugl over Drikken hensvæver
Og sætter sig fast paa den Drikkendes Læber;
Til Himlen Han løftes og Jorden er glemt.
- 2 200 Af Honning var blandet
Den kostbare Mjød.
Af Helligdomsvandet,
Af *Dug* som nedflød,
Da førstegang *Nornerne* nyfødte, milde,
Bestænkede Asken af nysprungne Kilde,
Var Honningen virket ved Biernes Konst.
- 3 Men Jetter udhulte
Et Fjeld udi Grund,
Og Mjøden De skjulte
Paa dybeste Bund,
At Mennesket Guderne skulde forglemme,
Og aldrig en Røst om sin Fødsel fornemme,
Men tiene og dyrke hver Jette som Gud.
- 4 Lig Guderne bliver
(Saa Spaadommen lød)
Hvem først sig opliver
Med glødende Miød,
Og naar den af Kedlen fra Bjerget sig hæver,
Da løsladt i Verdener alle omsvæver
Hver Asernes troende, lydige Søn.*Saaledes forstaar jeg det besynderlige Vers i
Grimnismal, (i Kommissionens Udgave det 41de).
- 5 201 Jeg hængte paa Grenen
I Storm uden Læ,
Ukvæget paa Grenen
Af hellige Træ.*Ygdrasill. Se Begyndelsen af Runekapitlet!
Til *Odin* jeg *Odin* mig ofred. Til Værket
Jeg da blev indviet; med Spydsodden mærket,
Som Offer jeg hængte i Nætterne ni.
- 6 Mod Jord jeg forøgte
Min Stræben, og vandt.
Om Runer jeg søgte,
Og Runer jeg fandt.
Da kendte jeg Veien til Hulen den mørke,
Jeg skælvede ikke for Jetternes Styrke,
For Suttung, og Trolde afmægtige Kløgt.
- 7 Mod Skyen fremraged
Den Klippe saa stor;
Jeg bored, det knaged
I Sten og i Jord;
Men Braget jeg døved ved Runer og Sange
Thi for mig og trindt mig var Jetternes Gange,
Ei vilde jeg vaagne den sovende Hær.
- 8 202 Jeg sad hos Gunløde
Paa gyldene Stol,

Af Ringen den røde
Det lyste som Sol.
Mens Jetterne sov paa de sukkende Stene,
Da tømte jeg Mjøden, den stærke, den rene,
Da favned jeg solskære, væneste Mø.

9 Min Aand var bortilet,
Som *Gud* jeg opfor;
Men legemlig hviled
Jeg end under Jord.
Da vaagnede Jetter, da gjordes jeg bange;
Thi glemte var Runer og kraftige Sange.
Det dundred i Hulen af Thursernes Fjed.

10 Da hjalp mig Gunløde,
Saa kærlig afdrog
Hun Ringen den røde,
Og Lyset forjog;
Da snublede Jetter og famled i Blinde,
Ei kunde i Mørket mig Thurserne finde,
Da fandt mig min Aand, og af Fjeld jeg opsteg.

11 Med Skjalde i Norden
Jeg deler min Drik;
Da løses fra Jorden
Det fængslede Blik;
203Da griber i Harpen den skæggede Brage,
Og Skjaldene kvæde, og Dværge gentage
For Klippernes Dørre hvert tonende Kvad.*Ekko er Dværgemaal.

Hvorledes denne Myte ser ud i den prosaiske Edda, tør jeg forudsætte bekendt af Baggesens vittige Fortælling, og vil derfor kun give de alleryderste Omrids.

Tvende Dværge Fjalar og Galar dræbte den vise Kvaser, blandede hans Blod med Honning og frembragte saaledes en Mjød der kan begeistre Mænd til Skjaldskab. Jetten Suttung tog Mjøden fra Dværgene og skjulte den i Hvytbjerg hos sin Datter Gunløde, men Odin fandt Vei til Begge. Da Han, vilde drage hjem til Asgard, forfulgtes og trængtes Han saa stærkt af Suttung i Ørneham, at Han maatte give Slip paa Mjøden, der adskilte sig hel underlig, saa at hver Del kundgjorde sin Natur ved Veien den valgte. Den slette er tilgængelig for Mange, men den gode kun for saare Faa, og at dette er Sandt derom overbevises Vi daglig.

Man kan ikke nægte denne Fabel Sindrighed, og den synes især derfor at afvige fra Havamal, fordi den senere Digter ei kunde begribe, hvad jeg haaber at mine Læsere let begribe, hvorledes den blotte Honning kunne udrette saa store Ting.

204 Uden nu, ved Anførelsen af flere Fabler, altfor tydelig at vise den slette Mjøds Virkning i Norden, vil jeg til Slutning hidsætte de brugeligste og vigtigste af

Guders og Gudinders Tilnavne.

Odin har over hundrede Navne, men *Vola* kalder Ham kun: Børs Søn, Hærfader, Valfader og Seirfader. Han kaldes ellers ofte Hropt, Hroptatyr (Sværdguden) og Yggur (den Frygtelige.)

Thor nævnes af *Vola* Fjorgyns, Hlodynias (Friggas, Jordens) Søn. Ofte betegnedes Han med Navnet Hlorridi (den hedkørende) ventelig som Tordner, og laaner sine fleste Tilnavne af sit Fjendskab mod Jetterne eller sine Seire over dem.

Baldur kaldes af *Vola* Odins Arving, og nævnes ellers Hels Herfang (Bytte) samt Graadguden.

Njord nævnes Fegjafagud (Velgøreren) og Vananidr (af Vanaæt) men i *Vaftrudnismal*: Folks menløse Kampe.

Frei har i *Vøluspá* Navnet: Belas hvide Drabsmand, og den prosaiske Edda kalder ham ligesom *Njord*, samt *Vanagud* og *Aargud*.

Heimdal heder: ni Mødres Søn, Gudevogter, den hvide As. Saa kaldes Han ogsaa efter enhver af sine Mødre, hvis Navne vare: Greip og 205xGjalp, Elgia og Angeiia, Ulfrun og Aurgjafa, Sindur, Atla og Jarnsaksa.

Tyr nævnes den enarmede As og Ulvs Fosterfader.

Brage kaldes Bragarsmed (Skjalden).

Vidar nævnede Man: den tause As, Fenris Bane, Guders Hevner, *Asers Broder*.

Hødur fik Navn af den blinde As, Baldurs Bane og Mistilteins Skytte.

Vale kaldtes *Asers Broder*, Baldurs Hevner og Hødurs Bane.*Baade Baldur, Hødur og Vale kaldes *Hels Husfolk* eller *Gæster*.

Loke nævnedes Forbautes, Naals, Laufeis Søn, Sleipners Frænde, den listige As, Guders Sammensyer og Bedrager, Baldurs Baneraad.

Frigga kaldtes Fjorgyns Datter.

Freia nævnede Man: Ottars Kone, Hnosses Moder, den graadfagre Gudinde, Vanadis.

Sifs Tilnavn var: den haarfagre Gudinde.

Idun kaldtes Æblernes (Asernes Alderdoms Livs) Gemmer.
